

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการทางการเกษตร (อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อให้อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ได้รับการพัฒนาทักษะและศักยภาพของอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานสนับสนุนภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเพื่อให้ อกม. ได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหน้าที่ความรับผิดชอบตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

๑.๒ เป้าหมาย อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) จำนวน ๗๕,๑๘๑ ราย

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒๓,๑๖๒,๒๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ จัดทำบัตรประจำตัว อกม. แล้ว ๗๕,๑๘๐ ใบ ร้อยละ ๙๙.๙๙ ของเป้าหมาย ๗๕,๑๘๑ ใบ

๒.๒ สัมมนาพัฒนากลุ่มหลักสูตรอบรมอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านแล้ว ๗๐ คน ครบตามเป้าหมาย

๒.๓ อบรมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านแล้ว ๗๕,๑๐๐ ราย ร้อยละ ๙๙.๘๙ ของเป้าหมาย ๗๕,๑๘๑ ราย

๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๙,๒๘๓,๑๐๙ บาท ร้อยละ ๘๓.๒๕ ของเป้าหมาย ๒๓,๑๖๒,๒๐๐ บาท

๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ (จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และสระแก้ว ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕) สรุปได้ดังนี้

๓.๑ อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ได้รับการพัฒนาทักษะและศักยภาพเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานสนับสนุนภารกิจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อกม. เรียบร้อยแล้ว

๓.๒ ผลการดำเนินงานของ อกม. มีน้อย เนื่องจากเพิ่งผ่านการอบรมโครงการ แต่มีบางรายเริ่มจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของหมู่บ้านแล้ว

### ๔. ปัญหา

อกม. บางรายยังไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัครการเกษตรหลายด้าน ทำให้เกิดความสับสนในหน้าที่

### ๕. ข้อคิดเห็น

ควรมีการจัดอบรมซ้ำ เพื่อให้ อกม. เข้าใจในบทบาทของตนเองและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เกษตรกรรายอื่นได้เรียนรู้ โดยผ่านกลไกของของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง และวิทยาลัยการอาชีพ เพื่อการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน และเป็นการแก้ไขปัญหาเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการประกอบอาชีพในอนาคต

**๑.๒ เป้าหมาย** เป้าหมายโครงการรวม ๒๘,๕๐๐ ราย แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ บุคคลทั่วไปที่สนใจ นักเรียน/นักศึกษา (ปวช./ปวส.) และเกษตรกร

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมการข้าว กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๘๔๒.๒๐๘ ล้านบาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๒๘.๕๓๕ ล้านบาท)

### ๒. ผลการติดตาม

#### ๒.๑ กรมการข้าว

- ๑) กำหนดจัดกิจกรรมนำเกษตรกรรุ่นใหม่ศึกษาดูงานจำนวน ๑๐๐ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ๑๒๖,๙๔๐ บาท ร้อยละ ๙๗.๖๕ ของเป้าหมาย ๑๓๐,๐๐๐ บาท

#### ๒.๒ กรมประมง

- ๑) คัดเลือก ส่งเสริมเกษตรกร และสนับสนุนปัจจัยการผลิตแล้ว ๓,๙๘๒ ราย ร้อยละ ๑๓๒.๗๓ ของเป้าหมาย ๓,๐๐๐ ราย
- ๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๓,๘๑๒,๖๓๘ บาท ร้อยละ ๗๖.๒๕ ของเป้าหมาย ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

#### ๒.๓ กรมปศุสัตว์

- ๑) ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะด้านอาชีพปศุสัตว์แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่เป้าหมายของกรมปศุสัตว์จำนวน ๔,๒๐๐ ราย ร้อยละ ๑๙๘.๑๑ ของเป้าหมาย ๒,๑๒๐ ราย
- ๒) ถ่ายทอดความรู้และพัฒนาทักษะด้านอาชีพปศุสัตว์แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่เป้าหมายของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกรมพัฒนาที่ดิน จำนวน ๖,๖๑๖ ราย ร้อยละ ๙๖.๑๖ ของเป้าหมาย ๖,๘๘๐ ราย
- ๓) สนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพและเสริมสร้างความเข้มแข็งแล้ว ๘๘๖ กลุ่ม ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๔) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๒,๒๑๗,๘๐๐ บาท ครอบคลุมเป้าหมาย

## ๒.๔ กรมวิชาการเกษตร

๑) ฝึกอบรมด้านการผลิตพืชและการจัดการเทคโนโลยีด้านการเกษตรแล้ว ๑,๕๑๘ ราย ร้อยละ ๗๕.๙๐ ของเป้าหมาย ๒,๐๐๐ ราย โดยดำเนินการจัดฝึกอบรมใน ๑๕ จังหวัด ที่ได้รับการประสานงานจาก ส.ป.ก.จังหวัด ส่วนจังหวัดที่เหลือกรมวิชาการเกษตรให้การสนับสนุนในการเป็นวิทยากร

๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๘๔๔,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๕๖.๒๗ ของเป้าหมาย ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท

## ๒.๕ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

๑) สอนแนะนำการจัดทำบัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน และต้นทุนอาชีพแก่บุคคลทั่วไป จำนวน ๖,๖๗๔ ราย ร้อยละ ๙๒.๙๕ ของเป้าหมาย ๗,๑๘๐ ราย ยุวเกษตรกรจำนวน ๒๘๓ ราย ร้อยละ ๑๔๑.๕๐ ของเป้าหมาย ๒๐๐ ราย

๒) ใช้งบประมาณปกติของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์

## ๒.๖ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑) อบรมหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตให้กับเกษตรกรแล้ว จำนวน ๗,๗๗๗ ราย ร้อยละ ๑๐๑.๐๐ ของเป้าหมาย ๗,๗๐๐ ราย

๒) ปรับปรุงแปลงหรือแหล่งเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตเพื่อการตลาดแล้ว ๘๘๓ แห่ง ร้อยละ ๑๐๐.๑๑ ของเป้าหมาย ๘๘๒ แห่ง

๓) อบรมหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการธุรกิจให้กับเกษตรกร จำนวน ๒๗๙ ราย ร้อยละ ๑๐๓.๓๓ ของเป้าหมาย ๒๗๐ ราย

๔) จัดเวทีเครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ระดับเขต จำนวน ๒๗๖ ราย ร้อยละ ๑๐๒.๒๒ ของเป้าหมาย ๒๗๐ ราย

๕) จัดทำเอกสารวิชาการสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม ครบตามเป้าหมาย

๖) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๗,๑๘๓,๙๔๙ บาท (ใช้งบประมาณปกติของกรมส่งเสริมการเกษตร)

## ๒.๗ กรมส่งเสริมสหกรณ์

๑) เข้าร่วมเป็นวิทยากรบรรยายความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์และการทำธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์ รวมถึงงานที่เกี่ยวข้องกับด้านสหกรณ์ที่นำไปปรับใช้ได้ โดยมีเจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมสหกรณ์เข้าร่วมเป็นวิทยากรจำนวน ๑๒๑ ราย ร้อยละ ๘๖.๔๓ ของเป้าหมาย ๑๔๐ ราย เนื่องจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดบางพื้นที่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแผนการปฏิบัติงาน จึงทำให้ล่าช้าซ้อนกับแผนปฏิบัติงานของสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ส่งผลให้ไม่สามารถจัดวิทยากรเข้าร่วมได้ตามแผน

๒) เกษตรกรที่เข้ารับการอบรม ๖,๖๐๔ ราย ร้อยละ ๙๕.๙๙ ของเป้าหมาย ๖,๘๘๐ ราย

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๙๑๒,๐๘๒ บาท ร้อยละ ๙๘.๒๙ ของเป้าหมาย ๑,๙๔๕,๔๐๐ บาท

## ๒.๘ กรมพัฒนาที่ดิน

- ๑) สร้างโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้โดยการปรับปรุงดูแลรักษาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่สถาบันอาชีวศึกษา (ต่อยอดแห่งเดิม) จำนวน ๗๖ แห่ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๒) สร้างโอกาสเข้าถึงอาชีพโดยการจัดรูปและพัฒนาแปลงที่ดินทำกินรายแปลงของเกษตรกร จำนวน ๗,๓๘๐ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๔๒,๑๗๓,๘๐๐ บาท ร้อยละ ๙๖.๕๑ ของเป้าหมาย ๔๓,๗๐๐,๐๐๐ บาท

## ๒.๙ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

- ๑) มีสถาบันอาชีวศึกษาเข้าร่วมโครงการจำนวน ๑๙ แห่ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๒) การสร้างและพัฒนาเกษตรกรกลุ่มใหม่ แบ่งเป็น ๒ กิจกรรม ดังนี้
  - ๒.๑) กิจกรรมการสร้างโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ มีการจัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืนให้กับเกษตรกรแล้ว ๕,๘๐๕ ราย ร้อยละ ๑๐๕.๕๕ ของเป้าหมาย ๕,๕๐๐ ราย
  - ๒.๒) กิจกรรมการสร้างโอกาสเข้าถึงที่ดิน มีการจัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ๓ เดือน โดยมีผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมจำนวน ๗๕ ราย ร้อยละ ๒๕.๐๐ ของเป้าหมาย ๓๐๐ ราย เนื่องจากต้องรอประเมินผลการทดลองใช้ประโยชน์ที่ดินก่อนจึงจะจัดสรรรายแปลงให้ ในด้านการอบรมหลักสูตร ปวส. เกษตรกรรม มีนักศึกษาเข้าร่วมจำนวน ๒๗๓ ราย ร้อยละ ๑๓๖.๕๐ ของเป้าหมาย ๒๐๐ ราย
  - ๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๖๔,๑๗๓,๗๐๐ บาท ร้อยละ ๙๗.๙๓ ของเป้าหมาย ๖๕,๕๓๑,๘๐๐ บาท

## ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ (จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และสระแก้ว ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕) สรุปได้ดังนี้

- ๓.๑ มีการจัดอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแล้วจำนวน ๒ หลักสูตร คือ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน และหลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ (๓ เดือน) ส่วนหลักสูตร ปวส. เกษตรกรรมอยู่ระหว่างดำเนินการ
- ๓.๒ หน่วยงานที่บูรณาการด้านความรู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ กรมประมง กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยดำเนินการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแล้ว และมีบางหน่วยงานอยู่ระหว่างดำเนินการ
- ๓.๓ เกษตรกรที่ได้รับการอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่วนใหญ่ได้นำความรู้ไปปฏิบัติแล้ว

## ๔. ปัญหา

- ๔.๑ ระยะเวลาอบรมยาวนานและหลายครั้ง เกษตรกรไม่สามารถเข้าร่วมอบรมได้ทุกครั้ง เนื่องจากติดภารกิจในไร่ นา นอกจากนี้สถานที่อบรมอยู่ไกล ทำให้เกษตรกรเดินทางมาไม่สะดวก และไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่
- ๔.๒ งบประมาณล่าช้า ทำให้กระบวนการจัดซื้อวัสดุปัจจัยการผลิตไม่ทันต่อช่วงเวลาที่ต้องการ

## ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ ในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ควรคำนึงถึงช่วงระยะเวลา สถานที่ และภูมิสังคมของเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่น เพื่อไม่ให้ขัดกับวิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกร และสามารถเข้ารับการอบรมได้ตลอดหลักสูตร นอกจากนี้ในการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ควรเน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีความตั้งใจและมีความพร้อมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ

๕.๒ ในการจัดหาปัจจัยการผลิตเพื่อสนับสนุนให้กับเกษตรกร ควรคำนึงถึงการนำไปใช้ประโยชน์และทันเวลาในฤดูกาลผลิตนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ และคุ้มค่างบประมาณ

## โครงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อใช้น้ำชลประทานให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการตลาดสินค้าเกษตร เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรเกษตร พัฒนาอาชีพ และเพิ่มรายได้ทางการเกษตร

**๑.๒ เป้าหมาย** พื้นที่เป้าหมาย ๗๕ จังหวัด รวม ๙๐ จุดพื้นที่

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมการข้าว กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๔,๘๗๑,๙๖๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ กรมการข้าว** พัฒนาการผลิตข้าว ๖๕ ตำบล โดยถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตข้าวแก่เกษตรกร ๑,๕๑๐ ราย และผลิตข้าวปลอดภัยสู่ระบบการรับรองมาตรฐาน GAP ๙๙๕ แปลง และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว ๒,๑๔๗ แปลง โดยเบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ๒,๙๖๕,๕๓๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

**๒.๒ กรมประมง** คัดเลือกเกษตรกรและฝึกอบรมเกษตรกร ๒,๐๗๒ ราย ร้อยละ ๘๖.๓๓ ของเป้าหมาย ๒,๔๐๐ ราย โดยแจกปัจจัยพันธุ์สัตว์น้ำ ๔.๖๑ ล้านตัว และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำโครงการฯ ๔๔ แห่ง จำนวน ๘.๕๖ ล้านตัว

**๒.๓ กรมปศุสัตว์** ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกร ๑,๙๔๒ ราย สูงกว่าเป้าหมาย ร้อยละ ๓.๐๒ พร้อมทั้งสนับสนุนพันธุ์สัตว์ รวมทั้งสิ้น ๙,๐๒๙ ตัว ร้อยละ ๙๒.๙๕ ของเป้าหมาย ๙,๗๑๔ ตัว อาหารสัตว์ ๒๖ ตัน ให้เวชภัณฑ์สัตว์และให้บริการด้านสุขภาพสัตว์ ๔๓,๔๙๑ ตัว

**๒.๔ กรมวิชาการเกษตร** ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร ๑,๔๒๒ ราย ร้อยละ ๑๒๔.๐๘ ของเป้าหมาย ๑,๑๕๖ ราย นอกจากนี้ได้จัดทำแปลงต้นแบบการปลูกพืชหลังนาในพื้นที่ ๑๔๖ ไร่ และตรวจรับรองแปลง ๒๒๒ แปลง ร้อยละ ๑๐๔.๒๒ ของเป้าหมาย ๒๑๓ แปลง

#### ๒.๕ กรมหม่อนไหม

๑) ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการหม่อนไหม ดำเนินการได้ ๓๕๓ ราย ร้อยละ ๘๔.๒๕ ของเป้าหมาย ๔๑๙ ราย พร้อมทั้งให้การส่งเสริม/สนับสนุนต้นพันธุ์หม่อน ๔,๑๓๐ ต้น ร้อยละ ๖๔.๐๓ ของเป้าหมาย ๖,๔๕๐ ต้น (ศูนย์หม่อนไหมจังหวัดศรีสะเกษ ปรับแผนการสนับสนุนต้นพันธุ์หม่อนจาก ๖,๕๐๐ ต้น เป็น ๔๕๐ ต้น เนื่องจากแผนเดิมจังหวัดเป็นผู้กำหนด ต่อมาภายหลังจังหวัดปรับแผนให้สนับสนุนต้นพันธุ์พืชชนิดอื่นแทน)

๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒๓๘,๕๖๐ บาท ร้อยละ ๙๑.๗๔ ของงบประมาณทั้งหมด ๒๖๐,๐๓๐ บาท

**๒.๖ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์** ด้านการถ่ายทอดความรู้ การสอนและการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ดำเนินการได้ ๖,๔๐๓ ราย ร้อยละ ๙๓.๙๔ ของเป้าหมาย ๖,๘๑๖ บาท

**๒.๗ กรมส่งเสริมการเกษตร** ดำเนินการภายใต้การบูรณาการของ กษ. โดยชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน กำหนดพื้นที่เป้าหมาย และแจ้งสรุปหลักเกณฑ์การประกวดให้ทั้ง ๗๖ จังหวัดทราบแล้ว

**๒.๘ กรมส่งเสริมสหกรณ์** จัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด จำนวน ๖,๐๙๒ ราย โดยเบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ๓๐๔,๘๐๗ บาท ร้อยละ ๘๐.๒๑ ของงบประมาณทั้งหมด ๓๘๐,๐๐๐ บาท

**๒.๙ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม** ถ่ายทอดความรู้ ดำเนินการได้ ๔๒๘ ราย ส่งเสริมสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ๑๖๐ ราย และจัดทำแผนที่ซ้อนทับภาพถ่ายออร์โธรี ๑ แห่ง ครบตามเป้าหมาย

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ ภาคเหนือ ท้องที่จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์ และระหว่างวันที่ ๒๕ – ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ ภาคกลาง ท้องที่จังหวัดอยุธยา และฉะเชิงเทรา ภาคใต้ระหว่างวันที่ ๘ – ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ท้องที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช พบประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ โครงการที่ใช้ประโยชน์น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคเป็นวัตถุประสงค์หลัก เป็นพื้นที่ชลประทานขนาดเล็ก ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านคลองมะนาว อ.คลองใหญ่ จ.ตราด

๓.๒ เกษตรกรไม่มีเวลาร่วมทำกิจกรรมของโครงการ เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ และดูแลแปลงของตนเองตั้งแต่ระยะไม้ผลเริ่มผลิดอก ออกผล จนถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งจะทำให้ความร่วมมือได้หลังจากเสร็จสิ้นโดยตรง สวนไม้ผล ได้แก่ พื้นที่โครงการในภาคตะวันออก และภาคใต้ ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควรกำหนดให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และช่วงฤดูกาลผลิตของเกษตรกร

๓.๓ การเสนอของงบประมาณไม่ทันกำหนดการพิจารณาของ งบประมาณของ อบต. เห็นควรให้มีการประสานงาน ทั้งในด้านแผนงานและงบประมาณกับ อบต.

๓.๔ เกษตรกรบางโครงการยังประกอบกิจกรรมเชิงเดี่ยว คือ พัฒนาอย่างเดียว เนื่องจากเห็นว่าให้ผลตอบแทนสูงกว่าการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งในการดำเนินงานควรส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยงและมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น

## การจัดหาแหล่งน้ำในระดับไรนาและชุมชน

### โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน

#### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน ที่มีการบริหารจัดการอย่างครบวงจร

๑.๒ เป้าหมาย แหล่งน้ำชุมชน ๗ แห่ง

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๔๗,๙๖๒,๖๐๐ บาท

#### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ ดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำชุมชนเสร็จแล้วทั้ง ๗ แห่ง

๒.๒ เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ๒๐,๓๘๘,๔๐๐ บาท ร้อยละ ๔๒.๕๑ ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ๔๗,๙๖๒,๖๐๐ บาท

#### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่จังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕ จังหวัดชุมพร เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ และจังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ พบว่า

๓.๑ จังหวัดพิจิตร เป็นแหล่งน้ำที่ดำเนินการขุดขึ้นใหม่ในที่สาธารณะ และก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำไปยังโรงสูบน้ำเดิมที่กรมพัฒนาที่ดินก่อสร้างไว้ เพื่อเสริมแหล่งน้ำเดิมที่มีปริมาณน้ำจำกัด เกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ คือ เกษตรกรจากหมู่ ๕ และหมู่ใกล้เคียง ตำบลวังจี้ใต้ อำเภอคงเจริญ

๓.๒ จังหวัดมหาสารคาม เป็นแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วใกล้ชุมชน ดำเนินการขุดลอกขยายให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่โดยรอบสระน้ำ และจัดสรรพื้นที่โดยรอบสระน้ำให้เกษตรกรใช้ประโยชน์ ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ คือ เกษตรกรจากหมู่ ๘ และหมู่ใกล้เคียง ตำบลบ้านหวาย อำเภอลือชัย

๓.๓ จังหวัดชุมพร เป็นแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วใกล้ชุมชน เกิดขึ้นจากพื้นที่เหมืองแร่เก่า ดำเนินการก่อสร้างระบบท่อส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่โดยรอบสระน้ำ ปัจจุบันมีปริมาณน้ำกักเก็บประมาณ ๑.๖ ล้านลูกบาศก์เมตร แหล่งน้ำในสระมาจากน้ำฝน และน้ำซึมจากตาน้ำใต้ดิน นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงยังมีแหล่งน้ำที่เกิดจากพื้นที่เหมืองแร่เก่าที่มีขนาดใกล้เคียงกันอีก ๒ แห่ง ซึ่งสามารถนำมาเพิ่มเติมในแหล่งน้ำโครงการได้ ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ คือ เกษตรกรจากหมู่ ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๑ และ ๑๒ ตำบลนาขา อำเภอหลังสวน



๓.๔ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแหล่งน้ำที่อยู่ระหว่างการขุดขึ้นใหม่ พื้นที่เป็นของเอกชนมอบให้เป็นที่สาธารณะ ดำเนินการขุดสระน้ำขนาด ๒๐ ไร่ ก่อสร้างอาคารแท้งก์น้ำ และระบบท่อส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่โดยรอบสระน้ำเป็นพื้นที่ทางการเกษตร แหล่งน้ำที่จะไหลเข้าสระในระยะต่อไปมาจากน้ำฝน และน้ำซึมจากตาน้ำใต้ดิน ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการฯ คือ เกษตรกรจากหมู่ ๑๐ และหมู่ใกล้เคียง ตำบลจรเข้มะเขือ อำเภอด่านมะขามเตี้ย

#### ๔. ปัญหา

การดำเนินงานในปี ๒๕๕๕ แม้ว่าจะแล้วเสร็จตามแผน แต่ในการดำเนินงาน พบว่า ระหว่างดำเนินงานมีการส่งคืนงานพัฒนาแหล่งน้ำชุมชนจากหน่วยทหารในพื้นที่ที่รับดำเนินการคืนให้สถานีพัฒนาที่ดิน เนื่องจากหน่วยงานมีภารกิจเร่งด่วนในการป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ภาคเหนือ ส่งผลให้งานชะงักไปชั่วขณะหนึ่ง

## โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่การเกษตรนอกเขตชลประทาน บรรเทาปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งเพิ่มผลผลิตและรายได้แก่เกษตรกร

๑.๒ เป้าหมาย จำนวน ๒๐,๐๐๐ บ่อ

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๓๕๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การดำเนินงานการขุดสระน้ำ ดำเนินการแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๒๐,๐๐๐ บ่อ

๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๓๒๓,๗๘๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙๐.๙๕ ของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ๓๕๖,๐๐๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ระหว่างวันที่ ๒ - ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคใต้ จังหวัดพังงา ระนอง และชุมพร ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕ และพื้นที่ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี และราชบุรี ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ พบว่า

๓.๑ การคัดเลือกพื้นที่และพื้นที่ขุดสระน้ำ เกษตรกรเป็นผู้เลือกพื้นที่ขุดสระน้ำด้วยตนเอง ภายใต้คำแนะนำของสถานีพัฒนาที่ดิน โดยพื้นที่ขุดสระน้ำส่วนใหญ่เป็นแอ่งรับน้ำ คูน้ำขนาดเล็ก พื้นที่ลุ่มหรือพื้นที่ดอนในสวน ไร่ หรือนาของเกษตรกร อาทิ สวนปาล์ม ไร่อ้อย สวนผัก ไร่เผือก ไร่กระชาย

๓.๒ แหล่งน้ำที่ไหลเข้าสระน้ำ สระน้ำของเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับน้ำจากน้ำฝนและน้ำซึมจากตาน้ำใต้ดิน มีเพียงบางสระน้ำที่ได้รับน้ำจากลำห้วยและคลองชลประทานขนาดเล็กที่แยกมาจากคลองชลประทานใหญ่ที่ไหลผ่านพื้นที่การเกษตรของเกษตรกร

๓.๓ การรับทราบการดำเนินโครงการฯ และการแจ้งความต้องการขุดสระน้ำ เกษตรกรที่ได้รับการขุดสระน้ำในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ รับทราบรายละเอียดโครงการ อาทิ ขนาดสระน้ำที่จะขุด จำนวนเงินที่เกษตรกรต้องจ่ายสมทบ เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการแจ้งความต้องการขุดสระน้ำ รวมทั้งแจ้งความต้องการขุดสระน้ำผ่านสถานีพัฒนาที่ดิน หมอดินอาสา ผู้นำท้องถิ่น เพื่อนบ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ เกษตรกรตัวอย่างได้แจ้งความต้องการขุดสระน้ำไว้แล้วระหว่างปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕

๓.๔ ปริมาณน้ำที่สระน้ำกักเก็บได้ในปัจจุบัน สระน้ำของเกษตรกรส่วนใหญ่กักเก็บน้ำได้แล้วเฉลี่ยร้อยละ ๗๐.๐๐ ของความจุสระน้ำ

๓.๕ การใช้ประโยชน์น้ำในสระน้ำ ภายหลังการขุดสระน้ำและสระน้ำเริ่มเก็บกักน้ำได้แล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ในครัวเรือนและใช้เพื่อทำการเกษตรในช่วงฝนทิ้งช่วง ได้แก่ ใช้ทำนา ใช้ปลูกพืชผัก อาทิ ปาล์มน้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง เผือก กระชาย มะเขือ แตงกวา พักทอง ผักสวนครัวอื่น ๆ ใช้ปลูกไม้ผล อาทิ มังคุด ลองกอง ทุเรียน ใช้เลี้ยงปลา อาทิ ปลานิล ปลาทับทิม ปลาตะเพียน ปลาใน ปลาตุก ปลาสิด ใช้เลี้ยงสัตว์ อาทิ เป็ด สุกร ใช้ทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ใช้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ และใช้ปลูกไม้ยืนต้นรอบขอบสระน้ำ

๓.๖ การใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณขอบสระน้ำ ภายหลังการขุดสระน้ำเสร็จเรียบร้อยแล้ว เกษตรกรบางส่วนจะใช้ประโยชน์บริเวณขอบสระเพื่อทำการเกษตรและปลูกพืชป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ได้แก่ ใช้ปลูกพืชผัก อาทิ มะละกอ กัลย มะพร้าว มะม่วง มะปราง ปาล์มน้ำมัน มันเทศ บวบ มะนาว พริก มะเขือ ข่า ตะไคร้ ผักสวนครัวอื่น ๆ ใช้ปลูกหญ้าแฝก ปลูกไผ่ และปลูกต้นยูคา

๓.๗ การได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตร เกษตรกรบางส่วนได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ พันธุ์หญ้าแฝกและการปลูกหญ้าแฝกจากสถานีพัฒนาที่ดิน ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ปาล์ม วิธีการปลูก การดูแลปาล์ม และการตลาดปาล์มจากศูนย์วิจัยพืชไร่ การผสมปุ๋ยเคมีใช้เองจากกรมส่งเสริมการเกษตร การปลูกพืชคลุมดินจากเกษตรจังหวัด ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง การทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสานจากองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่าง ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๓.๘ การได้รับแจกปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เกษตรกรบางส่วนได้รับแจกปัจจัยการผลิตต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สารเร่ง พด.๑ พด.๒ พด.๗ กากน้ำตาล ปอเทืองและถั่วพรางจากสถานีพัฒนาที่ดิน และพันธุ์พืชผักต่าง ๆ อาทิ มะเขือ มะละกอ ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว แตงกวา จากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร และเกษตรอำเภอ

๓.๙ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการฯ และสระน้ำที่ได้รับ เกษตรกรทั้งหมดมีความพึงพอใจต่อสระน้ำที่ได้รับในระดับมาก เนื่องจากทำให้มีน้ำใช้ทำการเกษตรในช่วงฝนทิ้งช่วง เป็นประโยชน์ต่อการทำนา ปลูกไม้ผล ปลูกพืชผัก เลี้ยงปลา ช่วยให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนในการผลิต ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขุดสระน้ำของเกษตรกร

## ๔. ปัญหา

๔.๑ ผู้รับเหมาบางพื้นที่ขุดสระน้ำได้ล่าช้ากว่าสัญญา เนื่องจากผู้รับเหมาได้รับงานขุดสระน้ำในช่วงฤดูฝน ทำให้ฝนที่ตกเป็นอุปสรรคต่อการขุดสระน้ำ นอกจากนี้ผู้รับเหมายังรับงานจากหน่วยงานต่าง ๆ มาดำเนินการเป็นจำนวนมาก ทั้งงานขุดลอกคูคลองเพื่อป้องกันน้ำท่วม และงานขุดสระน้ำ รวมทั้งยังรับงานขุดสระน้ำทั้งหมดในพื้นที่ซึ่งมีเป็นจำนวนมากมาดำเนินการ ขณะที่เครื่องมือและอุปกรณ์ของผู้รับเหมา อาทิ รถขุดมีไม่เพียงพอ ทำให้ผู้รับเหมาดำเนินงานได้ล่าช้า

๔.๒ พื้นที่ขุดสระน้ำของเกษตรกรบางรายขาดความเหมาะสม เมื่อขุดแล้วปริมาตรดินไม่ได้ตามแบบแปลนที่กรมพัฒนาที่ดินกำหนด (๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร) บางพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตชลประทาน ทำให้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในการขุดสระน้ำ

## ๕. ข้อคิดเห็น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนแบบแปลนสระน้ำที่จะขุดให้เกษตรกรในปีต่อไปให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ทั้งนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเงินสมทบค่าขุดสระน้ำของเกษตรกรได้ตามความเหมาะสม ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับจำนวนเงินสมทบที่เหมาะสมเพื่อประกอบการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

## โครงการลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร

### โครงการหมู่บ้านชุมชนต้นแบบการลดต้นทุนการผลิตข้าว

#### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อผลักดันให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการใช้ปัจจัยการผลิตข้าวให้เหมาะสม ด้วยการใช้ชุดเทคโนโลยีที่สามารถลดต้นทุนการผลิตข้าว และให้ได้ชุดเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่ปลูกข้าวเฉพาะพื้นที่ต่าง ๆ

**๑.๒ เป้าหมาย** เกษตรกรในพื้นที่โครงการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒๐ เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้เทคโนโลยีเดิม ในพื้นที่เป้าหมาย ๒๐ หมู่บ้าน ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี กำแพงเพชร พิษณุโลก ลำปาง เชียงราย ลำพูน ชัยนาท สระบุรี นครนายก ลพบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี ขอนแก่น สกลนคร บุรีรัมย์ นครราชสีมา กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด นครศรีธรรมราช และพัทลุง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมการข้าว

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๒๕,๔๖๑,๐๐๐ บาท

#### ๒. ผลการดำเนินงาน

**๒.๑ จัดทำแปลงต้นแบบการลดต้นทุนการผลิตข้าว**

- ๑) ทำความเข้าใจและกำหนดแผนโครงการแบบมีส่วนร่วม ๒ ครั้ง ตามเป้าหมาย
- ๒) จัดทำแปลงสาธิต/เรียนรู้ การลดต้นทุนการผลิตข้าว ๒๐ ไร่/หมู่บ้าน ตามเป้าหมาย
- ๓) จัดตั้งศูนย์ผลิตสารชีวภาพ/สมุนไพรป้องกันและกำจัดศัตรูพืชพร้อมระบบเตือนภัย

จำนวน ๒๐ หมู่บ้าน ตามเป้าหมาย

**๒.๒ ขยายผลสู่เกษตรกรเครือข่าย** (แปลงขยายผล/แปลงส่งเสริม ๓๐๐ ไร่/หมู่บ้าน) จำนวน ๒๐ หมู่บ้าน ตามเป้าหมาย

**๒.๓ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน** ๒๑,๔๔๕,๔๘๑ บาท ร้อยละ ๘๔.๒๓ ของเป้าหมาย ๒๕,๔๖๑,๐๐๐ บาท

#### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดลพบุรี อุทัยธานี ชัยนาท และสุพรรณบุรี ระหว่างวันที่ ๒๖ - ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ สรุปได้ดังนี้

**๓.๑ กิจกรรมจัดทำแปลงเรียนรู้ พื้นที่ ๒๐ ไร่ พบว่า**

๑) การใช้เทคโนโลยีการผลิต พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ โดยเรื่องที่ปฏิบัติตามมากที่สุดคือ เรื่องการไถกลบตอซังหลังการเก็บเกี่ยวแล้ว ปล่อยน้ำแช่ซังให้ท่วม ฟางข้าวโดยใช้น้ำหมักชีวภาพจากสารเร่ง พด. เพื่อเพิ่มปริมาณธาตุอาหารพืชลงดิน และเรื่องที่เกษตรกร

ปฏิบัติตามน้อยที่สุดคือ เรื่องการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยวิธีใส่ปุ๋ยคอกระหว่างไถกลบ เนื่องจากเกษตรกรได้มีการไถกลบก่อนได้รับการอบรมตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

๒) อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการ มีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย ๑๖.๘๒ กก./ไร่ ลดลงเฉลี่ย ๗ กก./ไร่

๓) ความพึงพอใจ เกษตรกรร้อยละ ๙๐.๙๐ มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนน ๔.๙๑ โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ในการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน ด้านการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรร้อยละ ๙๐.๙๐ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนน ๔.๘๑ ทั้งด้านวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้มีความรอบรู้เกี่ยวกับเนื้อหาถ่ายทอด

๓.๒ กิจกรรมจัดทำแปลงเรียนรู้ พื้นที่ ๓๐๐ ไร่ พบว่า

๑) การนำเทคโนโลยีการผลิตไปปฏิบัติ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้นำความรู้ไปปฏิบัติมากที่สุด คือ ช่วงข้าวแตกกอ สร้างรวงอ่อนและข้าวออกดอกจะต้องรักษาระดับน้ำประมาณ ๑๐ -๑๕ ซม. และเรื่องที่เกษตรกรปฏิบัติตามน้อยที่สุดคือ เรื่องการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินด้วยวิธีใส่ปุ๋ยคอกระหว่างไถกลบ เนื่องจากเกษตรกรได้มีการไถกลบก่อนได้รับการอบรมตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่

๒) อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการ มีอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ เฉลี่ย ๑๗.๓๑ กก./ไร่ ลดลงเฉลี่ย ๒.๕๔ กก./ไร่

๓) ความพึงพอใจในด้านการถ่ายทอดความรู้ เกษตรกรร้อยละ ๗๓.๑๐ มีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าคะแนน ๔.๒๗ เนื่องจากวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ ประเด็นมีความรอบรู้เนื้อหาถ่ายทอดได้เข้าใจง่าย ในส่วนของการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ เกษตรกรร้อยละ ๖๕.๔๐ มีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าคะแนน ๔.๒๗ เช่นกัน

#### ๔. ปัญหา

๔.๑ งบประมาณมาช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเกษตรกรบางพื้นที่ได้เริ่มเตรียมดิน และปลูกข้าวบ้างแล้ว จึงไม่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวได้ทุกขั้นตอน

๔.๒ เกษตรกรยังยึดกับวิธีทำนาแบบเดิม ๆ และยังไม่แน่ใจเทคโนโลยีที่เจ้าหน้าที่แนะนำ จึงไม่ได้ปฏิบัติตามเจ้าหน้าที่ทุกขั้นตอน

๔.๓ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเป็นจำนวนหลายไร่ เจ้าหน้าที่แจกปัจจัยการผลิตเฉพาะแปลงที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อได้ปัจจัยการผลิตแล้วเกษตรกรได้แบ่งไปใช้กับแปลงที่ไม่ได้ร่วมโครงการด้วย

๔.๔ การตรวจวิเคราะห์ดินบางแห่งต้องนำไปตรวจกับหน่วยงานอื่น ทำให้ผลการวิเคราะห์ดินไม่ทันต่อความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามได้ทั้งหมด อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนไม่นำดินมาตรวจวิเคราะห์ เนื่องจากไม่สามารถนำดินมาส่งให้เจ้าหน้าที่ตามเวลาที่ต้องการได้

#### ๕. ความคิดเห็น

๕.๑ ควรจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานในพื้นที่ดำเนินงานตามโครงการให้ทันต่อการเพาะปลูกข้าวของเกษตรกรแต่ละพื้นที่

๕.๒ หน่วยงานควรมีเครื่องมือการตรวจวิเคราะห์ดินของตนเองเพื่อให้ทันต่อการนำค่าวิเคราะห์ดินไปใช้กับเกษตรกร

๕.๓ ควรสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการติดตามในพื้นที่พบว่า เกษตรกรที่ปฏิบัติตามเทคโนโลยีที่เจ้าหน้าที่แนะนำบางส่วนแล้วในเบื้องต้นคิดว่าสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ในปีต่อไปจึงมีแนวโน้มที่จะผลิตตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่มากขึ้น

๕.๔ หน่วยงานควรติดตามสนับสนุนเกษตรกรที่ตั้งใจทำจริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างยั่งยืน

## โครงการลดต้นทุนการผลิตพืช ปรับระบบการปลูกข้าว (พืชหลังนา)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้สามารถอธิบายการปลูกพืชหลังนา/พืชปุ๋ยสด สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวและอนุรักษ์ดิน น้ำ ให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

**๑.๒ เป้าหมาย** เกษตรกร ๕๐,๐๐๐ ราย

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๑๑,๔๔๒,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑** อบรมเกษตรกรแกนนำหลักสูตรการปลูกพืชหลังนาและพืชปุ๋ยสด ๒,๓๖๐ ราย และเกษตรกรทั่วไป ๕๐,๐๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

**๒.๒** เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ๑๑,๓๗๒,๑๑๐ บาท ร้อยละ ๙๙.๓๙ ของเป้าหมาย ๑๑,๔๔๒,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ ๑๐ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ ชัยนาท พิษณุโลก สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง อุทัย และสระบุรี (ระหว่างวันที่ ๑ พฤษภาคม ถึง ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๕) พบว่า

**๓.๑** เกษตรกรที่ผ่านการอบรม ก่อนเข้ารับการอบรมเกษตรกรร้อยละ ๖๐ มีความคิดเห็นว่าคุณเองมีความรู้เรื่องการปลูกพืชหลังนาและพืชปุ๋ยสดในระดับปานกลาง และร้อยละ ๓๔ มีความรู้ในระดับน้อย และร้อยละ ๖ มีความรู้ในระดับมาก หลังผ่านการอบรมเกษตรกรร้อยละ ๙๐ มีความคิดเห็นว่าคุณเองมีความรู้ในระดับมาก และร้อยละ ๑๐ มีความรู้ในระดับปานกลาง

**๓.๒** เกษตรกรร้อยละ ๔๕ ยังไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากช่วงเวลาปลูกในพื้นที่จัดระบบปลูกข้าวที่ ๓ (เม.ย. – พ.ค. ๒๕๕๕) มีสภาพอากาศที่แห้งแล้งและร้อนจัด และพื้นที่ระบบปลูกข้าวที่ ๑ และ ๒ ยังไม่ถึงช่วงเวลาปลูก (ก.ย. – พ.ย. ๒๕๕๕) เกษตรกรร้อยละ ๒๔ และร้อยละ ๓๑ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์บางส่วน และนำไปใช้ประโยชน์ทั้งหมด ตามลำดับ

**๓.๓** เกษตรกรที่ผ่านการอบรมถ่ายทอดความรู้มีความพึงพอใจในระดับพอใจมากต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ขั้นตอน และหลักสูตรที่จัดอบรม



#### ๔. ข้อค้นพบ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์จากการเว้นปลูกข้าวเพื่อปลูกพืชหลังนา/พืชปุ๋ยสดพบว่า เกษตรกรร้อยละ ๙๐ มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม ร้อยละ ๕๐ มีความคิดเห็นที่สามารถลดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ร้อยละ ๓๕ มีความคิดเห็นที่ทำให้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น และร้อยละ ๔๘ มีความคิดเห็นที่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

#### ๕. ข้อคิดเห็น

ควรเพิ่ม/เน้นการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับประโยชน์ของโครงการด้านการลดการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล การเพิ่มผลผลิตข้าว และการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตกาแฟ

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมในการผลิตกาแฟ รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้จริงในแปลงเพื่อเพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพกาแฟให้ได้มาตรฐาน และเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการแข่งขันสินค้ากาแฟภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)

๑.๒ **เป้าหมาย** เกษตรกร ๑,๕๐๐ ราย (ปี ๒๕๕๕)

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ **งบประมาณ** จำนวน ๑,๔๖๐,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ **อบรมเกษตรกร** จำนวน ๑,๕๐๐ ราย ในพื้นที่ ๑๑ จังหวัด ครอบคลุมเป้าหมาย

๒.๒ **จัดทำแปลงต้นแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ** ๘๓ แปลง ครอบคลุมเป้าหมาย

๒.๓ **ศึกษาวิเคราะห์การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ** เรื่องผลการศึกษารายยอมรับเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตกาแฟของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ รวม ๑ เรื่อง ตามเป้าหมาย

๒.๔ **เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว**จำนวน ๑,๓๒๙,๘๒๕ บาท ร้อยละ ๙๑.๐๘ ของเป้าหมาย ๑,๔๖๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ปัญหา

งบประมาณจัดสรรลงพื้นที่ล่าช้า ทำให้เจ้าหน้าที่มีเวลาปฏิบัติงานจำกัด

### ๔. ข้อคิดเห็น

เกษตรกรมีความสนใจอยากให้อบรมอย่างต่อเนื่อง และให้ความรู้เรื่องกาแฟเพิ่มขึ้นอีก เช่น วิธีการปลูกกาแฟ การคัดคุณภาพกาแฟ และการกำจัดโรคของกาแฟ

## โครงการรูปแบบการเลี้ยงปลาต้นทุนต่ำ

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อสาธิตรูปแบบการเลี้ยงปลาน้ำจืดแบบต้นทุนต่ำในบ่อดิน เพื่อสาธิตรูปแบบการเลี้ยงปลาแบบปล่อยปลาหลายชนิดรวมกัน (ปลาเล่งฮื้อ ปลาสวาย ปลานิล) และแบบปล่อยปลาชนิดเดียว (ปลานิล) วิเคราะห์คุณภาพเนื้อปลาที่ได้จากการเลี้ยง และเพื่อส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลรูปแบบการเลี้ยงปลาแบบต้นทุนต่ำ และส่งเสริมการบริโภค

**๑.๒ เป้าหมาย** ต้นทุนการเลี้ยงต่อไร่ลดลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ในปี ๒๕๕๕ และไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๕ ในปี ๒๕๕๖ และได้รูปแบบการเลี้ยงปลาน้ำจืดต้นทุนต่ำและได้น้ำปลาที่มีคุณภาพดีต่อผู้บริโภค

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมประมง

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (เฉพาะปี ๒๕๕๕)

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑** รูปแบบบ่อสาธิตการเลี้ยงที่ศูนย์/สถานีประมงน้ำจืด มีเป้าหมายดำเนินการจำนวน ๔ บ่อ ในพื้นที่ ๒ จังหวัด ดำเนินการได้ครบตามเป้าหมาย

**๒.๒** รูปแบบบ่อสาธิตการเลี้ยงของเกษตรกร มีเป้าหมายดำเนินการจำนวน ๑๐ บ่อ ในพื้นที่ ๒ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย ๖ บ่อ และจังหวัดหนองคาย ๔ บ่อ ดำเนินการได้ครบตามเป้าหมาย

**๒.๓** เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

### ๓. ปัญหา

ได้รับการโอนงบประมาณล่าช้า ทำให้ระยะเวลาการเลี้ยงปลาล้นลงกว่าที่วางแผนไว้

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลัง

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังให้สูงขึ้น และเป็นการเพิ่มพูนความรู้เรื่องการจัดการมันสำปะหลังให้แก่เกษตรกร

๑.๒ เป้าหมาย เกษตรกร จำนวน ๑๑,๔๔๐ ราย

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๘๙,๐๓๒,๔๒๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ อบรมเกษตรกรแปลงลดต้นทุนการผลิต ๑๑,๔๔๐ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย และสนับสนุน ค่าปุ๋ยในแปลงต้นแบบลดต้นทุน ๑๑,๓๖๕ ราย ร้อยละ ๙๙.๓๔ ของเป้าหมาย ๑๑,๔๔๐ ราย

๒.๒ สำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ๕๗๒ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย

๒.๓ ส่งเสริมเกษตรกรผลิตต้นพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ๑๕๗,๘๒๕ ราย ร้อยละ ๑๐๕.๒๒ ของเป้าหมาย ๑๕๐,๐๐๐ ราย และอนุบาลต้นเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ๒๗๗,๓๔๐ ราย ร้อยละ ๑๘๔.๘๙ ของเป้าหมาย ๑๕๐,๐๐๐ ราย

๒.๔ จัดทำธนาคารเชื้อพันธุ์มันสำปะหลังในพื้นที่ ๔๕ ไร่ ครอบคลุมเป้าหมาย

๒.๕ สนับสนุนเกษตรกรผลิตพ่อแม่พันธุ์แทนเบียน Anagyrus lopezi ๑๔๑,๖๕๐ ราย ร้อยละ ๑๑๑.๕๐ ของเป้าหมาย ๑๒๗,๐๔๔ ราย และพ่อแม่พันธุ์แมลงช้างปีกใส ๑๘๒,๒๕๐ ราย ร้อยละ ๑๐๑.๒๕ ของเป้าหมาย ๑๘๐,๐๐๐ ราย

๒.๖ ส่งเสริมการผลิต Anagyrus lopezi แบบครอบครัวพื้นที่ ๖๐๒,๘๙๐ ราย ร้อยละ ๘๗.๒๒ ของเป้าหมาย ๖๙๑,๒๐๑ ราย และผลิตขยาย A.lopezi ปล่อยในพื้นที่ระบาด ๑๑,๒๒๒,๑๐๘ ตัว ร้อยละ ๑๐๘.๔๓ ของเป้าหมาย ๑๐,๓๕๐,๐๐๐ ตัว

๒.๗ ส่งเสริมผลิตขยายแมลงช้างปีกใส ปล่อยในพื้นที่ระบาด ๑๖,๖๘๒,๓๙๔ ราย ร้อยละ ๑๑๑.๕๙ ของเป้าหมาย ๑๔,๙๕๐,๐๐๐ ราย

๒.๘ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๘๖,๕๔๖,๓๕๓ บาท ร้อยละ ๙๗.๒๑ ของเป้าหมาย ๘๙,๐๓๒,๔๒๐ บาท

## โครงการปรับปรุงพื้นที่นาร้างเพื่อปลูกปาล์มน้ำมันใน ๕ จังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืชปาล์มน้ำมัน

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อปรับปรุงพื้นที่นาร้างให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ในการปลูกปาล์มน้ำมันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการประกอบอาชีพการเกษตรให้มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๑.๒ **เป้าหมาย** ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่นาร้าง จำนวน ๙,๕๐๐ ไร่

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ **งบประมาณ** จำนวน ๙๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถกลับมาใช้ประโยชน์ในการปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน ๙,๕๐๐ ไร่ ครบตามเป้าหมาย

๒.๒ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๙๕ ล้านบาท ครบตามเป้าหมาย

### ๓. ปัญหา

การดำเนินการในบางพื้นที่พบปัญหาเป็นทีลุ่ม แอ่งกระทะ เมื่อฝนตกทำให้เกิดน้ำท่วมขัง จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนพื้นที่ให้แก่เกษตรกรรายใหม่ ทำให้การดำเนินการในช่วงแรกล่าช้าไปบ้าง แต่สามารถแก้ไขปัญหามาได้

### ๔. ข้อคิดเห็น

เนื่องจากเกษตรกรที่นำพื้นที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่เริ่มปลูกปาล์มเป็นครั้งแรก ยังขาดความรู้เรื่องการปลูกและดูแลรักษาสวนปาล์มน้ำมัน ควรมีการจัดการอบรมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเพื่อให้มีความเข้าใจและให้สามารถเข้ามาดูแลใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ได้รับการปรับปรุง ไม่ให้ปล่อยทิ้งร้าง หรือเปลี่ยนไปทำประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลือง

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ ส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองแบบพึ่งพาตนเองของชุมชน และส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลือง

๑.๒ เป้าหมาย เกษตรกร ๔๐๐ ราย

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๑,๒๕๖,๐๐๐ บาท (ปี ๒๕๕๕)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ อบรมหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลืองให้กับเกษตรกรแล้ว ๔๐๐ ราย และจัดทำแปลงต้นแบบ ๒๐ แปลง นอกจากนี้ได้จัดประชุมเชื่อมโยงผู้ผลิตถั่วเหลืองและถั่วเหลือง ๖๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๒.๒ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๒๕๖,๐๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ (จังหวัดขอนแก่น)

๓.๑ การจัดทำแปลงต้นแบบ ส่วนกลางได้จัดซื้อเมล็ดพันธุ์ชั้นขยาย (พันธุ์เชียงใหม่ ๖๐) จากศูนย์พืชไร่เชียงใหม่เพื่อจัดส่งให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว แต่ละจังหวัดจะได้รับเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองจำนวน ๑,๒๐๐ กิโลกรัม (อัตราไร่ละ ๑๕ กิโลกรัม) เชื้อไรโซเบียม จำนวน ๘๐ ถุง ๆ ละ ๒๐๐ กรัม (อัตราไร่ละ ๒๐๐ กรัม) พร้อมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดทำแปลงของจังหวัด ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดการของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ส่วนเกษตรกรผู้จัดทำแปลงต้นแบบได้จัดการเตรียมดินแปลงต้นแบบเพื่อเพาะปลูกเรียบร้อยแล้ว

๓.๒ การอบรมเกษตรกรหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตถั่วเหลือง ได้ทำการอบรมถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่กลุ่มเกษตรกรที่ทำการแปลงเรียนรู้แล้วทั้ง ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เป็นการอบรมเรื่องการวางแผนการผลิต การเตรียมดิน และการดูแลรักษา ครั้งที่ ๒ เรื่องการตากและการทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ ซึ่งทั้ง ๒ หลักสูตรตรงตามเงื่อนไขของโครงการ

๓.๓ การจัดประชุมเชื่อมโยงผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองกับผู้บริโภคเมล็ดพันธุ์ในถั่วเหลือง ทางจังหวัด ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากต้องรอช่วงที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองแล้ว

๓.๔ ทศนคติโดยรวมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรทั้งที่เป็นเจ้าของแปลงต้นแบบและเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ โดยให้เหตุผลว่า ถั่วเหลืองมีราคาดีเป็นที่ต้องการของตลาด ให้ผลผลิตเฉลี่ยค่อนข้างดี สภาพดินเหมาะสมที่จะปลูกปลูกง่าย ไม่มีโรคและแมลงรบกวน แต่ในฤดูฝนค่อนข้างหาที่ปลูกยาก ต้องปลูกในที่ดอน

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร

๑.๒ เป้าหมาย เกษตรกร ๓,๖๐๐ ราย (ปีงบประมาณ ๒๕๕๕)

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๒,๖๐๐,๐๐๐ บาท (งบดำเนินงาน)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ อบรมหลักสูตรการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ให้กับเกษตรกรแล้ว ๓,๖๐๐ ราย และจัดทำแปลงต้นแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ๑๑๐ แปลง ครบตามเป้าหมาย

๒.๒ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒,๑๔๕,๒๖๘ บาท ร้อยละ ๘๒.๕๑ ของเป้าหมาย ๒,๖๐๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น นครราชสีมา และสระแก้ว ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ สรุปได้ดังนี้

๓.๑ ทำการอบรม/ถ่ายทอดความรู้/ตรวจวิเคราะห์สภาพดินแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเรียบร้อยแล้ว

๓.๒ เกษตรกรต้นแบบได้จัดเตรียมแปลงต้นแบบเรียบร้อยแล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างรองบประมาณสำหรับการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดแปลงต้นแบบ

๓.๓ เกษตรกรต้นแบบสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรภายในกลุ่มเพื่อนำไปปฏิบัติ

### ๔. ปัญหา

งบประมาณจากส่วนกลางส่งไปยังส่วนภูมิภาคล่าช้า ทำให้การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ล่าช้า

### ๕. ข้อคิดเห็น

ในการจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบ นอกเหนือจากความพร้อมในด้านสถานที่แล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความพร้อมในเรื่องเมล็ดพันธุ์ที่จะใช้ในแปลงเรียนรู้ ควรสนับสนุนให้ทันเวลาและเพียงพอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง และสามารถนำไปปฏิบัติในแปลงของเกษตรกรเองได้ ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณควรมีความรวดเร็ว เพื่อให้ทันต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

## โครงการเร่งรัดการผลิตโคเนื้อคุณภาพ

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตโคเนื้อคุณภาพ และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร รายย่อยผู้เลี้ยงโคเนื้อ ตอบสนองความต้องการของตลาดโคเนื้อคุณภาพที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และปรับเปลี่ยนทัศนคติผู้บริโภคให้นิยมบริโภคเนื้อโคคุณภาพเพิ่มขึ้น

**๑.๒ เป้าหมาย** ผสมเทียมแม่โคเนื้อในประเทศ จำนวน ๕๐,๐๐๐ ตัวต่อปี ผลិតลูกโคเนื้อคุณภาพดี จำนวน ๓๐,๐๐๐ ตัว

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ - ๒๕๕๘

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมปศุสัตว์

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๓๐๗ ล้านบาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๓๔,๑๗๓,๐๐๐ บาท)

### ๒. ผลการติดตาม

#### ๒.๑ การผลิตลูกโค

๑) การจัดตั้งกลุ่มผสมเทียมโคเนื้อคุณภาพ โดยดำเนินการขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกร และแม่โคเนื้อ มีเป้าหมายดำเนินการ ๒,๐๐๐ กลุ่ม และแม่โคเนื้อ ๕๐,๐๐๐ ตัว ดำเนินการขึ้นทะเบียนกลุ่มเกษตรกรได้ ๔๒๐ กลุ่ม และแม่โคเนื้อ ๘๓,๒๕๕ ตัว ร้อยละ ๒๑.๐๐ และ ๑๖๖.๕๑ ตามลำดับ

๒) การจัดระบบการให้บริการผสมเทียมโคของสมาชิก ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๕๐ หน่วย และการให้บริการผสมเทียม ๕๐,๒๕๓ ตัว ร้อยละ ๑๐๐.๕๑ ของเป้าหมาย ๕๐,๐๐๐ ตัว

๓) การจัดทำฐานข้อมูลโคเนื้อคุณภาพ การรับรองพันธุ์โคเนื้อคุณภาพเพื่อจำหน่าย และการจัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกรพร้อมจำหน่ายลูกโคคุณภาพระยะหย่านม เป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องในปี ๒๕๕๖

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเร่งรัดการผลิตโคเนื้อคุณภาพ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ ในเขตรับผิดชอบของศูนย์ผสมเทียมขอนแก่น ในพื้นที่อำเภอบ้านฝาง จังหวัดอุดรธานี และอำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

**๓.๑** เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีการเลี้ยงแม่โคเนื้อพันธุ์ลูกผสมบราห์มันและผสมเทียม โดยใช้ น้ำเชื้อโคพ่อพันธุ์ต่างประเทศ (ชาโรเลส์ แองกัส) เพื่อให้ได้ลูกโคลูกผสมที่มีคุณภาพสูง ดำเนินการโดย หน่วยผสมเทียมที่โครงการจัดตั้งขึ้น สภาพทั่วไปของเกษตรกร พบว่า มีการเลี้ยงโคประมาณ ๔ ตัว โดยเป็นโคขุน ๒ ตัว โคแม่พันธุ์ ๑ ตัว และลูกโค ๑ ตัว

**๓.๒** ผลการผสมเทียมแม่โคเนื้อ ร้อยละ ๗๐ ผสมครั้งเดียวติด และร้อยละ ๓๐ ต้องผสมมากกว่า ๑ ครั้ง เนื่องจากเกษตรกรยังดูแลช่วงเวลาการเป็นสัดไม่ชำนาญพอ และแม่โคบางส่วนมี สุขภาพไม่สมบูรณ์เพราะขาดสารอาหาร



๓.๓ ด้านการดำเนินงานเกษตรกรเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์ผสมเทียมในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม เจ้าหน้าที่บริการดี และเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อพ่อพันธุ์โคที่นำมาผสม เพราะได้ลูกโคเนื้อที่ตัวโตเลี้ยงง่าย และขายได้ราคาดี

#### ๔. ปัญหา

๔.๑ ปัญหาอุทกภัยในปี ๒๕๕๔ ทำให้การดำเนินงานล่าช้า ส่งผลให้เริ่มดำเนินการต้นปี ๒๕๕๕ จึงทำให้ลูกโคเกิดช้าไปประมาณปี ๒๕๕๖

๔.๒ การขาดแคลนอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ ทำให้แม่โคขาดสารอาหารที่จำเป็นและเพียงพอต่อการเจริญเติบโตและการเจริญพันธุ์ ส่งผลให้สุขภาพของแม่โคไม่สมบูรณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่ออัตราการผสมติด

#### ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ การดำเนินการกับลูกโคที่จะเกิดในปี ๒๕๕๖ ต้องมีการปฏิบัติตามขั้นตอน การรับรองพันธุ์โคเนื้อคุณภาพเพื่อจำหน่าย การจัดทำบัญชีรายชื่อเกษตรกร การผลิตโครุ่นระยะเตรียมขุน การขุนโค รวมถึงการจัดการ และการตลาดโคเนื้อคุณภาพ ให้ต่อเนื่องและเป็นระบบ

๕.๒ ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่ม และหาพื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง เพื่อให้แม่พันธุ์โคเนื้อได้รับสารอาหารที่เหมาะสมและมีร่างกายที่สมบูรณ์พร้อมให้ลูกโคเนื้อที่มีคุณภาพ

## โครงการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อขยายผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถปรับเปลี่ยนพัฒนาให้มีศักยภาพจนสามารถพึ่งพาตนเอง และนำพาตนเองรวมทั้งครอบครัวให้บรรเทาและหลุดพ้นจากความยากจน และสนับสนุนให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีศักยภาพจากขั้นที่หนึ่งสามารถพัฒนาไปสู่ขั้นที่สอง และขั้นที่สามได้ต่อไป

**๑.๒ เป้าหมาย** เกษตรกรจำนวน ๑๖,๗๐๐ ราย ได้รับการอบรม และมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการพัฒนาการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ (โครงการดำเนินการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔)

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กองนโยบายและเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน (กนท.) สป.กษ.

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๗๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑** มีศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านที่ร่วมดำเนินการจัดอบรมเกษตรกรรวม ๑๖๑ ศูนย์ ในพื้นที่ ๗๒ จังหวัด (พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ภูเก็ต บึงกาฬ และกรุงเทพมหานคร ไม่มีศูนย์ปราชญ์ฯ เข้าร่วมโครงการ)

**๒.๒** จัดอบรมเกษตรกรได้ ๑๗,๓๒๑ ราย ร้อยละ ๑๐๓.๗๒ ของเป้าหมาย ๑๖,๗๐๐ ราย

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

**๓.๑** ผลการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด และศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ในพื้นที่ ๑๙ จังหวัด (อุทัยธานี นครสวรรค์ สุโขทัย พิษณุโลก อุบลราชธานี มหาสารคาม นครราชสีมา ชัยภูมิ หนองบัวลำภู อุดรธานี อ่างทอง ระยอง ตรวดี สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์ ระนอง พังงา กระบี่ และตรัง) พบว่า สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย

**๓.๒** ผลการสัมภาษณ์เกษตรกรที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งผ่านการอบรมในปี ๒๕๕๔ จำนวน ๑๔๑ ราย พบว่า เกษตรกรร้อยละ ๘๘.๕๐ นำความรู้จากการอบรมไปปฏิบัติแล้ว สามารถลดรายจ่ายได้ เฉลี่ยเดือนละ ๑,๕๔๘.๕๖ บาท โดยมีรายการจ่ายที่ลดได้ ดังนี้

รายการจ่าย	บาท/ ราย/ เดือน
(๑) สินค้าบริโภค เช่น ผัก ไข่ ปลา เป็นต้น	๘๐๗.๘๕
(๒) สินค้าอุปโภค เช่น สบู่ แชมพูสระผม ถ่าน เป็นต้น	๑๘๕.๘๔
(๓) ปุ๋ยเคมี	๔๔๒.๐๓
(๔) สารเคมี	๕๘.๘๕
(๕) หาย/ การพนัน	๕๕.๐๒
(๖) เหล้า/ เบียร์/ บุหรี่	๒๖.๔๘
(๗) อื่น ๆ เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	๒๒.๔๙
รวม	๑,๕๙๘.๕๖

#### ๔. ประเด็นสำคัญที่พบจากการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงาน

๔.๑ นายสุพจน์ โคมณี ปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดนครสวรรค์ ขอความช่วยเหลือ กรณีสำนักงานสรรพากรจังหวัดนครสวรรค์ เรียกเก็บภาษีย้อนหลังและค่าปรับ พร้อมดอกเบี้ยเป็นเงิน ๑.๒ ล้านบาท โดยส่วนหนึ่งเป็นการคำนวณรายได้จากเงินที่สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์ จ่ายเป็นค่าจัดอบรมและค่าพาหนะให้เกษตรกร ซึ่งไม่ใช่รายได้ที่แท้จริงของนายสุพจน์ โคมณี เป็นเพียงเงินที่จ่ายผ่านบัญชีเท่านั้น

๔.๒ สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด ใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติตามระเบียบที่โครงการกำหนดต่างกัน ส่งให้ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านที่อยู่คนละจังหวัดได้รับการปฏิบัติต่างกันทั้ง ๆ ที่ใช้ระเบียบเดียวกัน เช่น เรื่องการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรมตามโครงการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเสริมหลักสูตรตามนโยบายของบางจังหวัด ทำให้ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านมีระยะเวลาการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มาจากภูมิปัญญาของตนเองน้อยลง

๔.๓ การอบรมหลายเรื่องในระยะเวลาที่จำกัดรวมทั้งการติดตามเพียงครั้งเดียว ไม่สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรที่เข้ารับการอบรมเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตได้

#### ๕. ความเห็นของ สศก.

๕.๑ เห็นสมควรให้สนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการต่อไป เนื่องจากผลการติดตามข้อมูลจากเกษตรกรที่ผ่านการอบรมพบว่า เกษตรกรได้เรียนรู้แนวทางในการพึ่งพาตัวเองด้านการอุปโภค-บริโภค และการทำการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมี ซึ่งเป็นผลดีทั้งกับครอบครัวของเกษตรกรเอง รวมทั้งช่วยเพิ่มปริมาณผลผลิตที่ปลอดภัย สำหรับผู้บริโภค ทั้งนี้ เกษตรกรที่นำความรู้จากการอบรมไปใช้สามารถลดรายจ่ายได้ ๑,๕๙๘.๕๖ บาทต่อเดือน

๕.๒ กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน ควรประสานงานกับสำนักงานกฎหมาย และสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อช่วยเหลือ นายสุพจน์ โคมณี ชี้แจงสำนักงานสรรพากรจังหวัดนครสวรรค์ รวมทั้งประสานงานกับกรมสรรพากร เพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ในการเบิกจ่ายงบประมาณให้ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านนำไปใช้จัดอบรมเกษตรกรตามโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่อไป

๕.๓ กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน ควรทบทวนแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบของโครงการให้ชัดเจน เพื่อให้ทุกจังหวัดปฏิบัติกับศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านในแนวทางเดียวกัน และไม่ควรให้มีการนำเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ของศูนย์ปราชญ์ชาวบ้านไปแทรกในการอบรมเกษตรกร

๕.๔ กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน ควรพิจารณาทบทวนแนวทางการดำเนินงาน โดยเพิ่มการติดตามสนับสนุนเกษตรกรที่ตั้งใจทำจริงอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้เกษตรกรสามารถเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงได้

## โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ฯ

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตทางการเกษตรได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ และเพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิชาการ หน่วยงานส่งเสริม และศูนย์บริการฯ ในการพัฒนาฟื้นฟูเกษตรกรให้สามารถทำการผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน รวมถึงการแก้ปัญหาร่วมกัน

**๑.๒ เป้าหมาย** เกษตรกร ๗๕,๔๖๐ ราย/ปี จัดคลินิก ๓๐๘ ครั้ง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมการเกษตร (หน่วยงานร่วมโครงการ ๑๒ หน่วยงาน)

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๑๓๗,๙๔๖,๖๕๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๔๒,๓๗๔,๒๖๐ บาท กรมปศุสัตว์รายงานเพิ่มเติม)

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ จัดกิจกรรมคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ฯ** จำนวน ๓๙๑ ครั้ง ร้อยละ ๑๒๖.๙๕ ของเป้าหมาย

**๒.๒ เกษตรกรลงทะเบียนรับบริการ** จำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๗๘,๐๒๓ ราย ร้อยละ ๒๓๕.๙๒ ของเป้าหมาย ๗๕,๔๖๐ ราย ในจำนวนนี้เข้ารับบริการปรึกษาปัญหาในคลินิกต่าง ๆ จำนวน ๑๒๔,๐๘๖ ราย เกษตรกรที่เข้ารับบริการคลินิก พบว่า ได้รับคำแนะนำเสร็จสิ้นสามารถกลับไปแก้ไขได้เอง ร้อยละ ๙๕.๙๗ และเจ้าหน้าที่ต้องติดตามให้คำแนะนำต่อเนื่องร้อยละ ๔.๐๓

**๒.๓ จากการประเมินผลการจัดงานของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด** พบว่า เกษตรกรมีความเห็นต่อการให้บริการในการจัดคลินิกในแต่ละด้าน ได้แก่ ๑) ความรวดเร็วในการตรวจ/วิเคราะห์ปัญหา เกษตรกรร้อยละ ๖๕ พึงพอใจมาก ร้อยละ ๒๘ พึงพอใจปานกลาง ๒) ความกระตือรือร้นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ ร้อยละ ๗๔ พึงพอใจมาก ร้อยละ ๒๕ พึงพอใจปานกลาง ๓) เครื่องมืออุปกรณ์ที่นำมาให้บริการ ร้อยละ ๖๐ พึงพอใจมาก และร้อยละ ๓๓ พึงพอใจปานกลาง และ ๔) ร้อยละ ๗๑ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

**๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน** ๔๑,๖๘๑,๘๒๗ บาท ร้อยละ ๙๘.๓๗ ของเป้าหมาย ๔๒,๓๗๔,๒๖๐ บาท

### ๓. ปัญหา

**๓.๑** บางหน่วยงานในพื้นที่ บันทึกข้อมูลในระบบไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่โครงการกำหนด ทำให้ข้อมูลในระบบไม่เป็นปัจจุบัน

**๓.๒** มีเกษตรกรมารับบริการจำนวนมากโดยเฉพาะช่วงเช้า ทำให้เจ้าหน้าที่มีเวลาให้บริการค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในคลินิกที่มีเกษตรกรมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก เช่น คลินิกพืช คลินิกดิน เป็นต้น

๓.๓ บางจังหวัด การวางแผนจัดโซนของแต่ละคลินิกยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร เพราะคลินิกที่อยู่ลำดับหลังๆ เกษตรกรเดินไปไม่ถึง

#### ๔. ข้อคิดเห็น

๔.๑ การประกวดผลผลิตทางการเกษตร ควรระบุรายละเอียดเกณฑ์การตัดสิน แหล่งที่มาของพันธุ์ การดูแลรักษา ปริมาณผลผลิตต่อไร่ เบอร์โทรศัพท์ของผู้ชนะการประกวด กำกับไว้ที่ผลผลิต เพื่อให้ผู้สนใจติดต่อดี และการจัดงานครั้งต่อไปควรเชิญผู้ชนะการประกวดเข้าร่วมแสดงผลงานด้วย

๔.๒ ควรเพิ่มกิจกรรมสาธิต บรรยาย ในคลินิกต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ เนื่องจากเกษตรกรให้ความสนใจมาก

๔.๓ บางจุดจัดงานควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการให้บริการในช่วงเช้า เพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปทราบถึงวัตถุประสงค์ของจัดงาน นำตัวอย่างที่จะมาตรวจวิเคราะห์ในวันงานให้มากขึ้นและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรไปลงทะเบียนกลางก่อนไปใช้บริการคลินิกย่อยต่อไป

๔.๔ ควรออกแบบการวางแผนของแต่ละคลินิก ให้เกษตรกรมีโอกาส/สามารถเดินเข้าชมงานอย่างทั่วถึง

๔.๕ ควรมีการรวบรวมประเด็นปัญหาของเกษตรกรในแต่ละด้าน เช่น ปัญหาด้านพืช ด้านสัตว์ ด้านประมง ด้านดิน และจัดทำแผนติดตามแก้ไขปัญหาย่อยอย่างต่อเนื่อง

## โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อพัฒนาครอบครัวสมาชิกโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวพ่อ แม่ ลูก ไปพร้อมๆ กัน ภายใต้ศักยภาพแต่ละครอบครัว เน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเอง ส่งเสริมพัฒนาให้มีอาชีพหลักและอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ และส่งเสริมให้มีการผลิตอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการไว้บริโภคในครอบครัวเป็นการลดรายจ่าย

**๑.๒ เป้าหมาย** สมาชิกโครงการสายใยรักฯ ในชุมชนชนบท และชุมชนเมือง พื้นที่ ๗๖ จังหวัด

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ – ปัจจุบัน

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมการข้าว กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมหม่อนไหม กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๓๒,๘๖๖,๕๕๐ บาท (เฉพาะปี ๒๕๕๕)

### ๒. ผลการติดตาม

#### ๒.๑ กรมการข้าว

- ๑) สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจำนวน ๒๓.๙๕ ตัน ร้อยละ ๑๙.๙๖ ของเป้าหมาย ๑๒๐ ตัน
- ๒) ฝึกอบรมเกษตรกรหลักสูตรการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพดี การทำน้ำข้าวกล้องงอก และไอศกรีมข้าวกล้องงอกแล้ว ๒,๗๔๓ ราย ร้อยละ ๘๕.๗๒ ของเป้าหมาย ๓,๒๐๐ ราย
- ๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒,๘๕๘,๓๗๖ บาท ร้อยละ ๘๔.๐๗ ของเป้าหมาย ๓,๔๐๐,๐๐๐ บาท

#### ๒.๒ กรมประมง

- ๑) จัดอบรมด้านเกษตรสมบูรณ์เพิ่มพูนสุขภาพแม่ลูกให้กับเกษตรกรแล้ว ๑,๑๖๕ ราย ร้อยละ ๑๐๒.๑๙ ของเป้าหมาย ๑,๑๔๐ ราย แบ่งเป็นการเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อพลาสติก ๒๙๗ ราย ร้อยละ ๑๐๓.๘๕ ของเป้าหมาย ๒๘๖ ราย การเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อซีเมนต์ ๔๓๑ ราย ร้อยละ ๑๐๐.๒๓ ของเป้าหมาย ๔๓๐ ราย การเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อดิน ๓๒๗ ราย ร้อยละ ๑๐๔.๑๔ ของเป้าหมาย ๓๑๔ ราย การเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง และการแปรรูปสัตว์น้ำ ดำเนินการครบตามเป้าหมาย
- ๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๒๖๖,๗๒๘ บาท ร้อยละ ๖๓.๓๔ ของเป้าหมาย ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

#### ๒.๓ กรมปศุสัตว์

- ๑) จัดซื้อสัตว์ปีกและอาหารสัตว์ให้แก่สมาชิกโครงการฯ ครบตามเป้าหมาย
- ๒) จำนวนสมาชิกที่ได้รับบริการ ๘๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย
- ๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒,๐๖๖,๕๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

## ๒.๔ กรมวิชาการเกษตร

- ๑) ดำเนินการจัดทำแปลงพืชสมุนไพรสวนสายใยรัก ๓ แห่ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๙๔๕,๑๖๕ บาท ร้อยละ ๙๐.๐๒ ของเป้าหมาย ๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท

## ๒.๕ กรมหม่อนไหม

- ๑) การปลูกหม่อนผลสดเพื่อรับประทาน ๖,๓๑๐ ต้น ร้อยละ ๑๑๒.๖๘ ของเป้าหมาย ๕,๖๐๐ ต้น โดยใช้งบปกติจากกิจกรรมผลิตพันธุ์หม่อน พันธุ์ใหม่ และไม้ย้อมสีของกรมหม่อนไหม
- ๒) จัดทำแปลงเรียนรู้หม่อนพันธุ์ บร.๖๐ ครอบคลุมเป้าหมาย และจัดทำแปลงเรียนรู้หม่อนผลสดแล้ว ๗ แปลง ร้อยละ ๘๗.๕๐ ของเป้าหมาย ๘ แปลง
- ๓) อบรมและสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์ด้านหม่อนไหม และการปรับปรุงคุณภาพเส้นไหมแล้ว ๙๐ ราย ร้อยละ ๑๑๒.๕๐ ของเป้าหมาย ๘๐ ราย
- ๔) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๗๘,๔๓๙ บาท ร้อยละ ๗๒.๓๓ ของเป้าหมาย ๑๐๘,๔๕๐ บาท

## ๒.๖ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

- ๑) สอนการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนให้กับสมาชิกโครงการฯ แล้ว ๔,๑๖๙ ราย ร้อยละ ๑๐๔.๒๓ ของเป้าหมาย ๔,๐๐๐ ราย
- ๒) แจกสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนให้กับสมาชิกโครงการฯ แล้ว ๔,๑๖๙ เล่ม
- ๓) ติดตามให้คำแนะนำ คำปรึกษาเพิ่มเติมแก่สมาชิกโครงการเดิมและสมาชิกโครงการใหม่แล้ว ๔,๑๖๙ ราย ร้อยละ ๑๐๔.๒๓ ของเป้าหมาย ๔,๐๐๐ ราย
- ๔) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒,๓๖๘,๐๐๐ บาท ครอบคลุมเป้าหมาย

## ๒.๗ กรมส่งเสริมการเกษตร

- ๑) พัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับหมู่บ้านสายใยรักฯ ครอบคลุมเป้าหมาย ๘๐ หมู่บ้าน
- ๒) สนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่สมาชิกโครงการฯ แล้ว ๓,๙๗๒ ราย ร้อยละ ๙๙.๓๐ ของเป้าหมาย ๔,๐๐๐ ราย
- ๓) จัดงานครบรอบ ๖ ปี สายใยรักแห่งครอบครัวฯ แล้ว ๑ ครั้ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๔) จัดนิทรรศการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ครบ ๖๐ พรรษา แล้ว ๑ ครั้ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๕) จัดนิทรรศการโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวฯ ในวันสำคัญต่างๆ แล้ว ๓ ครั้ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๖) จัดตลาดนัดโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวฯ ที่ตลาด อ.ต.ก. แล้ว ๑๒ ครั้ง ครอบคลุมเป้าหมาย
- ๗) อบรมเกษตรกรสมบูรณ์เพิ่มพูนสุขภาพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกโครงการฯ แล้ว ๔,๐๐๖ ราย ร้อยละ ๑๐๐.๑๕ ของเป้าหมาย ๔,๐๐๐ ราย
- ๘) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๖,๙๙๔,๘๑๘ บาท ร้อยละ ๙๙.๙๕ ของเป้าหมาย ๖,๙๙๘,๐๐๐ บาท



## ๒.๘ กรมส่งเสริมสหกรณ์

๑) สำนักงานสหกรณ์จังหวัดและสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์พื้นที่ดำเนินงานโครงการสายใยรักฯ แล้ว ๗๘ แห่ง ครบตามเป้าหมาย

๒) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานสหกรณ์ให้กับสมาชิกสถาบันเกษตรกรและประชาชนทั่วไปแล้ว ๗๘ แห่ง ครบตามเป้าหมาย

๓) แนะนำส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับหลักการ อุดมการณ์ วิธีการสหกรณ์ ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มและนำรูปแบบของการสหกรณ์ไปใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มแล้ว ๒๐๗ ครั้ง ร้อยละ ๘๘.๔๖ ของเป้าหมาย ๒๓๔ ครั้ง

๔) มีสมาชิกสถาบันเกษตรกรและประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๘,๘๑๙ ราย ร้อยละ ๑๘๘.๔๔ ของเป้าหมาย ๔,๖๘๐ ราย

๕) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๔๑๓,๔๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

## ๒.๙ กรมพัฒนาที่ดิน

๑) สนับสนุนปัจจัยการผลิตน้ำหมักชีวภาพให้กับสมาชิกโครงการฯ จำนวน ๑๒,๑๘๔ ราย ในพื้นที่ดำเนินการ ๑๗๔ จุด ครบตามเป้าหมาย

๒) จัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน (ห้วงเวลารับเสด็จฯ) แล้ว ๒๐ จุด ครบตามเป้าหมาย

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๘,๒๑๘,๔๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

## ๒.๑๐ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑) พัฒนาองค์ความรู้แก่เกษตรกรกลุ่มแม่บ้านในเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว ๑๘๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๒) ผลิตและจัดทำเอกสารเผยแพร่ ๑ รายการ ครบตามเป้าหมาย

๓) ส.ป.ก.จังหวัด ประสานงาน ติดตาม และเตรียมรับเสด็จแล้ว ๖ เรื่อง ครบตามเป้าหมาย

๔) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๐๙๓,๘๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

## ๒.๑๑ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑) อำนวยความสะดวกกรรมการระดับจังหวัดและคณะทำงานฯ ในพื้นที่ ๗๖ จังหวัด ครบตามเป้าหมาย

๒) เตรียมรับเสด็จและเตรียมรับการตรวจเยี่ยมแล้ว ๒ ครั้ง ร้อยละ ๒๐.๐๐ ของเป้าหมาย ๑๐ ครั้ง โดยมีการเบิกจ่ายงบประมาณสำหรับกิจกรรมนี้จำนวน ๓๗๓,๕๐๐ บาท ร้อยละ ๒๐.๓๐ ของเป้าหมาย ๑,๘๔๐,๐๐๐ บาท

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒,๗๖๕,๐๐๕ บาท ร้อยละ ๕๕.๓๐ ของเป้าหมาย ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท

## ๒.๑๒ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๑) ติดตามผลการดำเนินงานรายไตรมาสแล้ว ๔ ครั้ง ครบตามเป้าหมาย

๒) ร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต (สศข.๑ - ๑๑) ติดตามความก้าวหน้าในระดับพื้นที่แล้ว ๕๗ จุด ร้อยละ ๑๕๔.๐๕ ของเป้าหมาย ๓๗ จุด

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๑๑,๔๗๐ บาท ร้อยละ ๗๔.๓๑ ของเป้าหมาย ๑๕๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามระหว่างวันที่ ๑๑ – ๑๗ มิ.ย. ๒๕๕๕ ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา สระแก้ว สุรินทร์ อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด อุตรดิตถ์ และหนองคาย และวันที่ ๑๘ – ๒๕ มิ.ย. ๒๕๕๕ ในพื้นที่ จังหวัดสมุทรสาคร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสตูล รวม ๑๓ จังหวัด จังหวัด (๑๔ จุด)

๓.๑ จัดอบรม/ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกโครงการฯ แล้ว ๑๑ จุด (จุดละ ๕๐ ราย) โดยมี สมาชิกเข้ารับการอบรมจำนวน ๕๕๐ ราย ร้อยละ ๗๘.๕๗ ของเป้าหมาย ๗๐๐ ราย หลักสูตรที่จัด อบรม ได้แก่ แนวทางการดำเนินงานและบทบาทหน้าที่สมาชิกโครงการสายใยรักแห่งครอบครัว หลักการแปลงเกษตรสมบูรณ์เพิ่มพูนสุขภาพ เศรษฐกิจพอเพียง การทำบัญชีครัวเรือน อาหารคือ ตัวเรา ซึ่งมีผู้มาจาก ๕ อ การปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และการทำงานให้ปลอดภัย เป็นต้น

๓.๒ มีการแจกปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิกแล้ว ๔๐๐ ราย ร้อยละ ๕๗.๑๔ ของสมาชิกที่เข้ารับการอบรม ๕๕๐ ราย โดยปัจจัยการผลิตที่แจก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ผัก กิ่งพันธุ์ไม้ผล/ไม้ยืนต้น ก้อนเชื้อเห็ด หัวเชื้อ EM กากน้ำตาล สารเร่ง พด. เป็นต้น ส่วนร้อยละ ๔๒.๘๖ อยู่ระหว่างการจัดซื้อปัจจัยการผลิต

### ๔. ปัญหา

๔.๑ กรมวิชาการเกษตร มีการจัดสรรงบประมาณงวดแรกแค่ ๓๐ % เพื่อเป็นค่าดูแลรักษา พันธุ์ไม้ที่เตรียมไว้สำหรับปลูกลงในพื้นที่ที่กรมฯ รับผิดชอบ แต่เนื่องจากขณะนี้ยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องของพื้นที่ จึงยังไม่ได้จัดสรรงบประมาณส่วนที่เหลือ หากได้รับความชัดเจนในเรื่องของพื้นที่ที่ต้อง ดำเนินการจะพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนต่อไป

๔.๒ กรมการข้าว การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่กรมการข้าวส่งเสริมมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร

๔.๓ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทราบกำหนดการเสด็จฯ กระชั้นชิด ทำให้ โอนจัดสรรงบประมาณไม่ทันช่วงเวลาเสด็จฯ

### ๕. ข้อคิดเห็น

กรมการข้าว ควรสำรวจปริมาณความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรในพื้นที่โครงการไว้ล่วงหน้า เพื่อจัดเตรียมเมล็ดพันธุ์ได้เพียงพอต่อความต้องการและทันต่อฤดูกาลเพาะปลูก

## โครงการผลิตข้าวหอมมะลิมาตรฐานเพื่อการส่งออกในทุ่งกุลาร้องไห้ ระยะที่ ๒ (ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิตให้เหมาะสมต่อการผลิตข้าวหอมมะลิ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และประสิทธิภาพการตลาดข้าวหอมมะลิในทุ่งกุลาร้องไห้

๑.๒ **เป้าหมาย** ดำเนินการในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้จำนวน ๑,๐๐๒,๗๐๕ ไร่ และเพิ่มผลผลิตข้าวหอมมะลิจาก ๓๘๘ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๕๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ - ๒๕๕๖

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๑.๕ **งบประมาณ** จำนวน ๘,๒๒๙,๖๓๖,๔๘๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๘๔,๕๘๑,๕๙๕ บาท)

### ๒. ผลการติดตาม

ผลการดำเนินงานปีงบประมาณ ๒๕๕๕ มีความก้าวหน้าในภาพรวมประมาณร้อยละ ๘๗.๑๒ ของเป้าหมายทั้งหมด และเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวนรวมทั้งสิ้น ๖๐,๐๑๗,๔๒๙ บาท ร้อยละ ๓๒.๐๕ ของเป้าหมาย โดยผลการดำเนินงานของหน่วยงานส่วนใหญ่ดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมาย ยกเว้น กรมชลประทาน เนื่องจากกิจกรรมการก่อสร้างระบบการจัดการน้ำบางกิจกรรมในพื้นที่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการมากกว่า ๑ ปี และกรมการข้าว กิจกรรมการสรุปผล/และออกใบรับรองแปลงใหม่ ยังไม่มีผลการดำเนินงาน ซึ่งจะทราบผลประมาณเดือนมกราคม ๒๕๕๖ โดยจำแนกเป็นรายหน่วยงานได้ดังนี้

#### ๒.๑ กรมการข้าว

๑) กิจกรรมส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีในศูนย์ข้าวชุมชน ดำเนินการแล้ว ๕ ศูนย์ ครบตามเป้าหมาย และกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๒,๐๒๕ ราย

๒) กิจกรรมการตรวจสอบและรับรองการผลิตข้าว GAP การรับสมัครเกษตรกรแปลงใหม่ จำนวน ๒,๐๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย การตรวจประเมินแปลงและคงอายุการรับรอง (แปลงเก่า) จำนวน ๑๑,๐๐๔ แปลง ครบตามเป้าหมาย สำหรับการสรุปผลและออกใบรับรองแปลงปี ๒๕๕๔/๕๕ จำนวน ๙,๐๐๔ แปลง ครบตามเป้าหมาย ส่วนการสรุปผลและออกใบรับรองแปลงปี ๒๕๕๕/๕๖ จำนวน ๑๑,๐๐๔ แปลง จะทราบผลเดือนมีนาคม ๒๕๕๖ การตรวจสอบและรับรองการผลิตข้าวอินทรีย์ การรับสมัครเกษตรกร/ขึ้นทะเบียน จำนวน ๕๐๐ แปลง ครบตามเป้าหมาย ส่วนการตรวจประเมินผลแปลง อยู่ระหว่างทำแผนการตรวจประเมินโดยจะจ้างมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และการสรุปผลและออกใบรับรองแปลง ๕๐๐ แปลง จะทราบผลเดือนมกราคม ๒๕๕๖

๓) กิจกรรมการพัฒนาต้นแบบให้การรับรองกลุ่ม โดยระบบควบคุมภายในกลุ่ม และรับรองกลุ่ม ดำเนินการได้ ๕ กลุ่ม ครบตามเป้าหมาย

๔) เบิกจ่ายงบประมาณจำนวน ๑๐,๖๔๗,๘๐๐ บาท ร้อยละ ๘๙.๓๔ ของเป้าหมาย ๑๑,๙๑๘,๒๐๐ บาท

## ๒.๒ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑) อบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตพืชตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ๕๘๐ ราย พร้อมทั้งจัดทำแปลงเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ ๒๙ แปลง ตามเป้าหมาย

๒) กิจกรรมติดตามให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจประเมินแปลงเบื้องต้น กิจกรรมจัดกิจกรรมวันรณรงค์และสร้างเครือข่าย ดำเนินการครบตามเป้าหมาย

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๙๖๒,๐๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

## ๒.๓ กรมส่งเสริมสหกรณ์

๑) การดำเนินงานของคลังเตอร์กลุ่มข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ สามารถรวบรวมข้าวเปลือกของสหกรณ์ได้ทั้งสิ้น ๑๑๑,๔๐๙ ตัน ร้อยละ ๘๕.๖๓ ของเป้าหมาย สาเหตุที่ดำเนินการรวบรวมข้าวเปลือกได้ต่ำกว่าเป้าหมาย เนื่องจากเกษตรกรสมาชิกไปเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปี ๒๕๕๔/๕๕ และปริมาณการจำหน่ายข้าวสารของสหกรณ์ได้ปริมาณ ๘,๓๔๒.๑๙ ตัน ร้อยละ ๘๕.๙๘ ของเป้าหมาย

๒) การเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๓๒๕,๑๔๖ บาท ร้อยละ ๘๙.๓๓ ของเป้าหมาย ๓๖๔,๐๐๐ บาท

## ๒.๔ กรมชลประทาน

๑) กิจกรรมตามแผนปฏิบัติงานปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ต่อเนื่องปี ๒๕๕๕ มีเป้าหมายดำเนินการต่อเนื่อง ๓ กิจกรรม ประกอบด้วย ก่อสร้างประตูระบายน้ำฝายบ้านสว่าง และก่อสร้างสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำบ้านหนองบัว ดำเนินการครบตามเป้าหมายแล้ว ส่วนก่อสร้างแก้มลิงเชิงขี้นพร้อมอาคารประกอบ มีความก้าวหน้า ร้อยละ ๔๕.๒๑ ของเป้าหมายทั้งหมด คาดว่าสามารถก่อสร้างแล้วเสร็จเดือนธันวาคม ๒๕๕๕

๒) กิจกรรมตามแผนปฏิบัติงานปีงบประมาณ ๒๕๕๕ มีกิจกรรมทั้งหมด ๖ กิจกรรม โดยกิจกรรมสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำห่อแฮ จ.ร้อยเอ็ด ลงนามแล้ว ส่วนอีก ๕ กิจกรรม อยู่ระหว่างดำเนินการ เนื่องจากติดฤดูกาลทำนาของเกษตรกร

๓) การเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๕,๖๐๑,๔๒๒ บาท ร้อยละ ๔.๕๕ ของเป้าหมาย ๑๒๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท

## ๒.๕ กรมพัฒนาที่ดิน

๑) กิจกรรมการก่อสร้างระบบพัฒนาพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ ได้รับจัดสรรงบประมาณเฉพาะการสำรวจออกแบบ ดำเนินการแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๑๕,๐๐๐ ไร่

๒) กิจกรรมบำรุงรักษาอนุรักษ์ดินและน้ำดำเนินการครบ ๕๐,๐๐๐ ไร่ ส่วนกิจกรรมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ดำเนินการแล้ว ๑๐๐,๔๐๐ ไร่ ร้อยละ ๑๐๐.๔๐ ของเป้าหมาย

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๔๑,๗๘๑,๑๐๐ บาท ครอบคลุมเป้าหมาย

## ๒.๖ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑) ดำเนินการบูรณาการในรูปนิคมเกษตร ซึ่งมีเป้าหมายจัดตั้งศูนย์ต้นแบบ จำนวน ๑๐ ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย จัดทำแปลงตัวอย่าง-แปลงทดลอง-แปลงสาธิตขยายผลแปลงเรียนรู้ ดำเนินการแปลงตัวอย่าง ๑๐ แปลง เกษตรกร ๑๐ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย ส่วนการจัดทำเสวนาชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการอบรมให้เกษตรกรที่อยู่ในบริเวณนิคมการเกษตร ๔ หลักสูตร ผู้ได้รับการอบรม ๑๔๕ ราย และผู้อยู่นอกนิคมการเกษตร ๑ หลักสูตร ผู้เข้าอบรม ๒๕ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย และกิจกรรมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยขุดลอกแหล่งเก็บน้ำและขุดสระเก็บน้ำ ๑ แห่ง อยู่ระหว่างการดำเนินการ

๒) งบประมาณ บูรณาการในโครงการนิคมการเกษตร

## ๒.๗ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

๑) กิจกรรมอำนวยการบริหารโครงการ จัดประชุมคณะอนุกรรมการฯ แล้ว ๓ ครั้ง ครอบคลุมเป้าหมาย

๒) กิจกรรมการติดตามประเมินผลโครงการ รายงานรายไตรมาส ๔ ครั้ง ดำเนินการ ครอบคลุมเป้าหมาย

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๔๒๐,๐๐๐ บาท ครอบคลุมเป้าหมาย

## ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

ศูนย์ประเมินผล ได้ดำเนินการติดตามในพื้นที่โครงการ ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ โดยได้ติดตามกิจกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนที่เริ่มดำเนินการในปี ๒๕๕๑ ซึ่งรัฐได้สนับสนุนปัจจัยการผลิตจากโครงการฯ ระยะที่ ๒ ในปี ๒๕๕๒- ๒๕๕๓ จำนวน ๕๑ ศูนย์ ผลดังนี้

๓.๑ สถานะของศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า ในปัจจุบันมีศูนย์ข้าวชุมชนที่ยังคงสถานะเป็นศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน ๓๘ ศูนย์ หรือร้อยละ ๗๔.๕๐ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๒๕.๕๐ เลิกดำเนินการไปแล้ว เนื่องจากไม่มีเงินทุนหมุนเวียน สมาชิกผู้ทำแปลงเมล็ดพันธุ์เลิกดำเนินการ

๓.๒ การผลิตเมล็ดพันธุ์ในปีการผลิต ๒๕๕๔/๕๕ ของศูนย์ที่ยังมีสถานะเป็นศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า มี ๗ ศูนย์ หรือร้อยละ ๑๘.๔๒ มีการดำเนินกิจกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยขั้นตอนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปอบรมถ่ายทอดความรู้ การสุ่มตรวจแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ของสมาชิก แต่จะมีชาวนาชั้นนำของแต่ละศูนย์ที่ได้รับการอบรมจากโครงการ จำนวน ๕ คนต่อศูนย์ ได้ดำเนินการสุ่มตรวจแปลงของสมาชิกเอง ส่วนศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ ๘๑.๕๘ หยุดดำเนินการในปี ๒๕๕๔/๕๕ เนื่องจากไม่มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากภาครัฐ ไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปส่งเสริมให้คำแนะนำ ประสบปัญหาภัยแล้ง และมีบางส่วนนำเงินกองทุนที่มีอยู่ให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อไปซื้อปัจจัยการผลิต เป็นต้น

๓.๓ การตรวจเพื่อรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ พบว่า ในจำนวนศูนย์ที่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ มี ๒ ศูนย์ หรือร้อยละ ๒๘.๕๗ ได้ส่งตัวอย่างเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อไปตรวจรับรองคุณภาพ ซึ่งผลการตรวจรับรองคุณภาพ พบว่า ไม่มีสมาชิกของศูนย์ผ่านการรับรอง

๓.๔ การกระจายเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่บริเวณศูนย์ข้าวชุมชน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำแปลงพันธุ์ ซึ่งไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ มีการซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน

## ๔. ปัญหา

๔.๑ ศูนย์ข้าวชุมชนบางศูนย์ที่ได้รับการส่งเสริมตามโครงการครบ ๓ ปี ไม่สามารถดำเนินการต่อด้วยตนเองได้ เนื่องจากขาดการติดตามจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๔.๒ การดำเนินงานตั้งแต่เริ่มดำเนินงานโครงการฯ ในปี ๒๕๕๒-๒๕๕๕ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการนำแผนแม่บทของโครงการมากำหนดเป็นเป้าหมายการดำเนินงานในแต่ละปี อีกทั้งการบูรณาการเชิงพื้นที่ (Area Approach) มีบางหน่วยงานยังดำเนินการแบบต่างพื้นที่ต่างกิจกรรม ทำให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาไม่ครบวงจร ซึ่งส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของโครงการในปีสุดท้าย

๔.๓ กิจกรรมการผลิตข้าวคุณภาพมาตรฐานเพื่อการส่งออก ยังดำเนินการค่อนข้างน้อย รวมทั้งการใช้ตราภายใต้สัญลักษณ์ TK พุงกุลาร้องไห้ ยังดำเนินการค่อนข้างน้อย

## ๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปติดตามให้คำแนะนำแก่ศูนย์ข้าวชุมชน ในกรณีที่ศูนย์จัดตั้งใหม่ และใกล้ครบการสนับสนุนจากโครงการ เพื่อให้ศูนย์สามารถดำเนินการด้วยตนเองต่อไปได้

๕.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาทบทวนการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร

๕.๓ ควรมีการสนับสนุนและจัดตั้งกลุ่มการผลิตและจัดหาตลาดรองรับ เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรทำการผลิตมากขึ้น รวมทั้งต้องสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพให้สหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ มีอำนาจต่อรอง และแปรรูปข้าว ภายใต้สัญลักษณ์พุงกุลาเพื่อการส่งออกโดยตรง

## โครงการนิคมการเกษตรข้าว

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อสร้างความสมดุลและภูมิคุ้มกันภาคการเกษตรให้แก่เศรษฐกิจของประเทศ เพิ่มศักยภาพการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานรองรับนโยบายปรับโครงสร้างภาคการเกษตรรองรับเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ครอบคลุมนักศึกษาเกษตรและผู้สนใจเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม

**๑.๒ เป้าหมาย** นิคมการเกษตรข้าว จำนวน ๙ แห่ง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** กรมส่งเสริมสหกรณ์ (ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๕) กรมชลประทาน และสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ปี ๒๕๕๒ - ๒๕๕๕)

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมชลประทาน สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

**๑.๕ งบประมาณ** ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖๒,๓๒๘,๘๒๒ บาท กรมส่งเสริมสหกรณ์ ๑๐,๔๘๘,๓๕๐ บาท กรมชลประทาน ๑๖,๒๕๕,๓๒๒ บาท สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ๓๕,๕๘๕,๑๕๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

#### ๒.๑ นิคมการเกษตรในเขตนิคมสหกรณ์

##### ๑) จังหวัดอุดรธานี

๑.๑) เพิ่มศักยภาพการผลิต โดยจัดทำแปลงเรียนรู้ ๘ แปลง ส่งเสริมเกษตรกรสมาชิกทำแปลงเมล็ดพันธุ์ให้สหกรณ์ ๖๒ ราย สูงกว่าเป้าหมาย ๓๒ ราย และส่งเสริมใช้เมล็ดพันธุ์โดยใช้วิธีการบริหารจัดการที่ดี ๕๔๐ ราย สูงกว่าเป้าหมาย ๓๔๐ ราย

๑.๒) เพิ่มศักยภาพการแปรรูปและการตลาด โดยใช้เทคโนโลยีการแปรรูป (การผลิตเมล็ดพันธุ์) ดำเนินการได้ ๗๕๙ ต้น สูงกว่าเป้าหมาย ๑๕๙ ต้น ส่งเสริมให้สมาชิก ๕๔๐ ราย ใช้เมล็ดพันธุ์ดีของสหกรณ์ และเชื่อมโยงตลาดเมล็ดพันธุ์ในขบวนการสหกรณ์ดำเนินการได้ ๒๕๐ ต้น ตามเป้าหมาย และรวบรวมผลผลิตข้าวเปลือกเพื่อจำหน่าย ๙,๕๐๐ ตัน สูงกว่าเป้าหมาย ๕๐๐ ตัน

๑.๓) สร้างแกนนำเกษตรกรและรวมกลุ่มแกนนำเกษตรกรครบตามเป้าหมาย ๘ ราย และ ๘ กลุ่ม

๑.๔) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๑๓๗,๗๕๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

##### ๒) จังหวัดสุโขทัย

๒.๑) ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงทดสอบพันธุ์ ครบตามเป้าหมาย ๘ แปลง ฝึกอบรมและให้ความรู้แก่สมาชิกโดยเรียนรู้จากแปลงเรียนรู้ ๑๔๐ ราย และอบรมแบบเข้มข้นตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิตจนถึงเก็บเกี่ยว ครบตามเป้าหมาย ๑๑ ราย นอกจากนี้ได้สร้างแกนนำเกษตรกรครบตามเป้าหมาย ๘ ราย

๒.๒) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๕,๕๖๗,๑๕๗ บาท ร้อยละ ๙๕.๑๙ ของเป้าหมาย

### ๓) จังหวัดอุทัยธานี

๓.๑) เพิ่มศักยภาพการผลิต โดยตรวจวิเคราะห์ดินรายแปลง ๓๐๐ ราย ส่งเสริมการปลูกพืชสด ๓๗๕ ไร่ จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชน ๑ ศูนย์ ครอบคลุมเป้าหมาย

๓.๒) ฝึกอบรมสมาชิกจากแปลงเรียนรู้/แปลงทดสอบพันธุ์ ๑๔๐ ราย และเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยสร้างแกนนำเกษตรกร ๘ ราย

๓.๓) เบิกจ่ายงบประมาณไปแล้วจำนวน ๓,๕๐๒,๓๕๐ บาท ครอบคลุมเป้าหมาย

### ๒.๒ นิคมการเกษตรในเขตชลประทาน ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

๑) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยปรับปรุงท่อลอดคลองส่งน้ำ MC๒ กม. ๔+๙๓๕ และปรับปรุงอาคารบังคับน้ำ พื้นที่ MC๒ รวม ๑๓ แห่ง ตามเป้าหมาย จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ ๓๖๒.๕๐ ไร่ ร้อยละ ๔๕.๘๖ ของเป้าหมาย เนื่องจากติดช่วงฤดูทำนา ผู้รับจ้างหยุดทำงาน

๒) การจัดการองค์ความรู้และเทคโนโลยี ได้มีการจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ๔ ตัน ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน ๕๐๐ ไร่ ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ได้มีการจัดอบรมความรู้แก่ผู้เลี้ยงโค กลุ่มพัฒนาพืชอาหารสัตว์ กองทุนเวชภัณฑ์สัตว์ และกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ปีกรวม ๘๐ ราย ตามเป้าหมาย

๓) เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๑,๑๙๓,๗๒๒ บาท ร้อยละ ๖๘.๘๖ ของเป้าหมาย ๑๖,๒๕๕,๓๒๒ บาท

### ๒.๓ นิคมการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน

๑) จังหวัดสุพรรณบุรี ดำเนินการต่อเนื่องจากปี ๒๕๕๔ เกษตรกร ๕๒๗ ราย พื้นที่ ๑๐,๐๐๐ ไร่ โดยจัดตั้งศูนย์ต้นแบบ ๑๐ ศูนย์ และซ่อมแซม/ทาสี สถานีสูบน้ำ สะพานทางลำเลียง ดำเนินการได้ ๑๖ แห่ง ร้อยละ ๘๔.๒๑ ของเป้าหมาย ๑๙ แห่ง เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๓,๗๑๒,๔๗๕ บาท ร้อยละ ๘๘.๗๒ ของเป้าหมาย ๔,๑๘๔,๔๗๕ บาท

๒) จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดตั้งศูนย์ต้นแบบ ดำเนินการได้ ๑๐ ศูนย์ เกษตรกร ๑๐ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย จัดทำแปลงตัวอย่าง แปลงทดสอบ แปลงสาธิต/ขยายผลแปลงเรียนรู้ศูนย์ต้นแบบ ดำเนินการได้ ๒๒ แปลง เกษตรกร ๒๒ ราย ร้อยละ ๘๘ ของเป้าหมาย จัดทำหลักสูตรเพื่ออบรมในศูนย์ต้นแบบ ๓ หลักสูตร เกษตรกร ๙๐ ราย ตามเป้าหมาย และเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๗๘,๔๔๑ บาท ร้อยละ ๖๔.๐๖ ของเป้าหมาย ๒๗๘,๕๖๐ บาท

๓) จังหวัดร้อยเอ็ด จัดทำหลักสูตรเพื่ออบรมในศูนย์ต้นแบบ ๔ หลักสูตร เกษตรกร ๑๔๕ ราย และหลักสูตรเพื่ออบรมนอกศูนย์ต้นแบบและนอกพื้นที่ ๑ หลักสูตร เกษตรกร ๒๕ ราย ดำเนินการได้ตามเป้าหมาย พร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานครบ ๒ แห่ง โดยเบิกจ่ายงบประมาณแล้ว ๘,๘๒๔,๒๙๕ บาท ครอบคลุมเป้าหมาย

๔) จังหวัดยโสธร จัดทำหลักสูตรเพื่ออบรมเกษตรกรในศูนย์ต้นแบบได้ ๑๔ หลักสูตร ขุดลอกแหล่งเก็บกักน้ำ คลองส่งน้ำ หนอง หน้าฝาย ได้ ๖ แห่ง ตามเป้าหมาย ความจุ ๓๗,๒๐๐ ลบ.ม. และเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๖,๔๗๒,๐๕๐ บาท ร้อยละ ๘๘.๙๕ ของเป้าหมาย ๗,๒๗๖,๓๒๐ บาท

๕) จังหวัดสุรินทร์ จัดตั้งศูนย์ต้นแบบ ๑๑ ศูนย์ เกษตรกร ๑๑ ราย ร้อยละ ๑๐๐ สูงกว่าเป้าหมาย จัดทำหลักสูตรเพื่ออบรมในศูนย์ต้นแบบ ๔ หลักสูตร เกษตรกรเข้ารับการอบรม ๑๗๐ ราย ตามเป้าหมาย ขุดลอกแหล่งน้ำ ๑ แห่ง ร้อยละ ๓๓.๓๓ ของเป้าหมาย ปฏิบัติได้ล่าช้า เนื่องจากน้ำท่วม



เครื่องจักรทำงานไม่ได้ และเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๕,๙๐๔,๔๒๕ บาท ร้อยละ ๓๘.๒๙ ของเป้าหมาย

### ๓. ผลการติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่

จากการสำรวจข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนิคมการเกษตรข้าว จำนวน ๙ นิคม ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ สุโขทัย อุทัยธานี นครศรีธรรมราช ฉะเชิงเทรา สุพรรณบุรี ร้อยเอ็ด ยโสธร และสุรินทร์ ในปีเพาะปลูก ๒๕๕๔/๕๕ ผลได้และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการสรุปได้ดังนี้

**๓.๑ การปรับใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี** เกษตรกรร้อยละ ๕๓.๓๓ มีการปรับเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ทั้งหมด ที่เหลือร้อยละ ๓๐.๔๘ และร้อยละ ๑๖.๑๙ ยังคงใช้พันธุ์เดิมและมีการปรับเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่บางส่วน ตามลำดับ จากการสอบถามเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ใหม่ พบว่า เมล็ดพันธุ์ใหม่ที่ปรับเปลี่ยนมีคุณภาพดี ไม่มีสิ่งเจือปน เหมาะสมกับพื้นที่ และให้ผลผลิตสูง ร้อยละ ๙๓.๔๔

**๓.๒ การปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าว** เกษตรกรร้อยละ ๒๒ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกข้าวจากการทำนาหว่านมาเป็นนาดำหรือโดยวิธีการโยนกล้า ที่เหลือร้อยละ ๗๘ ยังคงทำนาโดยวิธีหว่านกล้าเหมือนเดิม เนื่องจากการเปลี่ยนวิธีการปลูกจากการทำนาหว่านไปเป็นนาดำต้องใช้ต้นทุนสูง แรงงานหายาก ประกอบกับพื้นที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

**๓.๓ การตรวจวิเคราะห์ดิน** เกษตรกรได้รับการตรวจวิเคราะห์ดิน ร้อยละ ๖๙.๗๐ ไม่ได้รับการตรวจวิเคราะห์ดิน ร้อยละ ๓๐.๓๐ เนื่องจากเกษตรกรไม่ทราบว่าต้องนำดินไปตรวจ และบางรายแน่ใจว่าดินในแปลงนาของตนเองไม่มีปัญหา สำหรับดินที่นำไปตรวจวิเคราะห์ พบว่า เป็นดินที่มีปัญหา ร้อยละ ๖๕.๓๓ ได้แก่ ดินขาดสารอาหาร ร้อยละ ๔๐.๘๒ ดินเปรี้ยว ร้อยละ ๒๔.๔๙ ดินเหนียว ร้อยละ ๑๘.๓๙ ดินร่วนปนทรายและดินเค็ม ร้อยละ ๑๔.๒๖ และร้อยละ ๒.๐๔ ตามลำดับ

**๓.๔ การปรับปรุงบำรุงดิน** เกษตรกรร้อยละ ๘๔.๘๕ มีการปรับปรุงบำรุงดินตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ โดยเกษตรกรร้อยละ ๓๒.๑๓ ใช้วิธีไถกลบตอซัง รองลงมาร้อยละ ๒๗.๑๕ ใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยชีวภาพ ร้อยละ ๑๘.๕๕ ปลูกพืชปุ๋ยสด เช่น ปอเทือง ถั่วพริ้ว ร้อยละ ๗.๖๙ ใช้ปูนโดโลไมต์ ร้อยละ ๖.๓๓ ร้อยละ ๔.๕๓ และร้อยละ ๓.๖๒ ใช้ปุ๋ยมาร์ล ปุ๋ยคอก และใช้สารปรับสภาพดิน ตามลำดับ ผลจากการปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรร้อยละ ๙๐.๘๐ เห็นว่าดินมีคุณภาพดีขึ้น

**๓.๕ การใช้พื้นที่ทางการเกษตร** เกษตรกรร้อยละ ๙๕.๙๖ มีการใช้พื้นที่ทางการเกษตรคงเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง ส่วนใหญ่มีการใช้พื้นที่ในการทำนาเป็นอาชีพหลัก

**๓.๖ ต้นทุนการผลิตข้าว** หลังจากเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรร้อยละ ๕๓.๖๖ ของเกษตรกรทั้งหมด มีต้นทุนการผลิตข้าวลดลงจาก ๔,๐๖๒ บาทต่อไร่ เป็น ๓,๐๔๗ บาทต่อไร่ (ลดลง ๑,๐๑๕ บาทต่อไร่) คิดเป็นร้อยละ ๗๕ ของต้นทุนการผลิตข้าวก่อนมีโครงการ เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีลดลง ร้อยละ ๒๘.๘๕ ใช้เมล็ดพันธุ์ลดลง ร้อยละ ๒๒.๑๒ ร้อยละ ๘.๖๕ และร้อยละ ๐.๙๖ ลดลงเนื่องจากการดูแลรักษา การปรับเปลี่ยนวิธีการปลูกจากการทำนาหว่านมาเป็นนาดำ และมีการใช้ยาปราบศัตรูพืชลดลง ตามลำดับ

**๓.๗ ผลผลิตข้าว** หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรร้อยละ ๖๕.๘๒ มีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจาก ๕๕๒.๒๕ กิโลกรัมต่อไร่ เป็น ๖๙๔.๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖๙ ของผลผลิตที่ได้รับ

ก่อนมีโครงการ เนื่องจากในบางพื้นที่ประสบปัญหาน้ำท่วม และแมลงศัตรูพืชระบาด ที่เหลือร้อยละ ๓๐.๓๘ ผลผลิตคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

**๓.๘ รายได้จากผลผลิตข้าว** เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ ๘๘.๖๑ มีรายได้เพิ่มขึ้นจาก ๖,๒๒๑ บาทต่อไร่ต่อปี เป็น ๘,๙๑๗ บาทต่อไร่ต่อปี คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓๔ ของรายได้ที่ได้รับก่อนมีโครงการ เนื่องจากมีการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ ประกอบกับราคาข้าวในปัจจุบันมีราคาสูงขึ้น

**๓.๙ ทักษะคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการ** ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากต่อการดำเนินงานโครงการ ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย ๒.๗๕ โดยเกษตรกรมีความพึงพอใจในกิจกรรมการแนะนำ/อบรมวิธีการเพาะปลูกข้าวมากที่สุด ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย ๒.๙๔ และกิจกรรมที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือกิจกรรมแนะนำการทำอาชีพเสริม ที่ระดับคะแนนเฉลี่ย ๒.๕๘ เนื่องจากยังไม่มี การดำเนินกิจกรรมหรือส่งเสริมจากโครงการมากเท่าที่ควร

## ๔. ปัญหา

๔.๑ โครงการนิคมการเกษตรข้าวที่กรมส่งเสริมสหกรณ์รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหลัก ได้รับงบประมาณในการดำเนินงานโครงการล่าช้า บางหน่วยงานไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณต้องเจียดจ่ายจากงบปกติ ทำให้การขับเคลื่อนโครงการในภาพรวมยังไม่บูรณาการเท่าที่ควร

๔.๒ ในพื้นที่นิคมการเกษตรข้าวบางพื้นที่ เช่น จังหวัดอุทัยธานี สุรินทร์ ยโสธร และร้อยเอ็ด มีปัญหาขาดแคลนน้ำในการทำนาปี ต้องรอน้ำฝนอย่างเดียว บางพื้นที่มีระบบส่งน้ำถึงแปลงนา แต่เป็นคลองดิน และดินชั้นไม่สามารถส่งน้ำได้ถึงปลายทาง

๔.๓ เกษตรกรในพื้นที่นิคมการเกษตรข้าวส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมั่นในวิธีการผลิตแบบใหม่ เช่น การลดอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไร่ การทำนาดำหรือโยนกกล้าแทนการทำนาหว่าน การลดการใช้ปุ๋ยเคมีมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น ทำให้เกษตรกรไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้มากนัก

## ๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ การจัดสรรงบประมาณควรจัดสรรให้กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้ตรงตามแผนปฏิบัติงาน เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการเป็นไปด้วยดี

๕.๒ เกษตรกรต้องการให้สร้างระบบส่งน้ำถึงแปลงนาเป็นคลองลาดคอนกรีต เพื่อลดปัญหาการตื้นเขิน และการพังทลายของดินบริเวณขอบบ่อ/สระ ทั้งนี้เพื่อให้การกักเก็บน้ำมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๕.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมการข้าว ควรหาแนวทางสร้างความเชื่อมั่นถึงวิธีการผลิตใหม่ ๆ ที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้อย่างเห็นผลจริง โดยทั้งนี้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ประกอบด้วย

## ยุทธศาสตร์สับปะรด

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ ลดต้นทุนการผลิตสับปะรด เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยส่งเสริมให้ผลิตสับปะรดให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เพื่อรักษาสถานภาพการเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกสับปะรดอันดับหนึ่งของโลก

**๑.๒ เป้าหมาย** ดำเนินการใน ๑๖ จังหวัด ได้แก่ ลำปาง พิจิตร โลก เชียงราย อุตรดิตถ์ ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี อุทัยธานี ฉะเชิงเทรา ระยอง ชลบุรี ตราด หนองคาย และนครพนม

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๓ – ๒๕๕๗

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๑๑๔.๓๖ ล้านบาท (เฉพาะปี ๒๕๕๕)

### ๒. ผลการติดตาม

#### ๒.๑ กรมวิชาการเกษตร

๑) ดำเนินกิจกรรมด้านการเพิ่มปริมาณต้นพันธุ์สับปะรดปลอดโรคเหี่ยว โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสำหรับใช้ปลูกเป็นแปลงแม่พันธุ์ เพื่อผลิตหน่อพันธุ์คุณภาพไว้สำหรับจำหน่ายให้เกษตรกรในภาคต่าง ๆ อยู่ระหว่างการดำเนินการเพิ่มจำนวนต้นในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อที่ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ศูนย์วิจัยและพัฒนาจังหวัดขอนแก่น และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และส่วนหนึ่งได้ลงเพาะชำในเรือนเพาะชำ ๕๐,๐๐๐ ต้น ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี และศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ คาดว่าจะได้ต้นพันธุ์ตามเป้าหมายในเดือนมกราคม ๒๕๕๖

๒) ตรวจรับรองไร่สับปะรดให้ได้มาตรฐาน GAP จำนวน ๕,๔๔๘ แปลง ไร่ละ ๑๔๔.๔๓ ของเป้าหมาย ๓,๗๗๒ แปลง เกษตรกร ๔,๕๙๗ ราย พื้นที่ ๖๕,๗๓๐ ไร่ รวมทั้งจะจัดอบรมเกษตรกรเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืช และการจัดการแปลงในการผลิตสับปะรดคุณภาพ คาดว่าจะเริ่มดำเนินการในปี ๒๕๕๖ พร้อมกับการจำหน่ายต้นพันธุ์ มีการเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑,๔๔๘,๔๖๓ บาท ไร่ละ ๘๐.๑๑ ของเป้าหมาย ๑.๘๑ ล้านบาท

**๒.๒ กรมส่งเสริมการเกษตร** ดำเนินกิจกรรมการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแล้ว และการพัฒนาความรู้การปลูกสับปะรดด้วยระบบ GAP และการป้องกันการแพร่กระจายโรคเหี่ยว ๒,๒๗๑ และ ๒,๑๕๗ ราย ไร่ละ ๑๐๐.๙๓ และ ๙๕.๘๗ ตามลำดับ ของเป้าหมาย ๒,๒๕๐ ราย จัดทำแปลงต้นแบบแล้ว ๗๓ แปลง ตามเป้าหมาย และหน่วยงานในพื้นที่ได้จัดให้มีการประชุมในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัดไปแล้ว

### ๒.๓ กรมชลประทาน

๑) ดำเนินกิจกรรมจัดหาแหล่งน้ำ โดยดำเนินการก่อสร้างและปรับปรุงท่อส่งน้ำและอาคารประกอบอ่างเก็บน้ำห้วยอ่างหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แล้วเสร็จ ฝ่ายพร้อมระบบส่งน้ำทุ่งกระทิง ดำเนินการแล้ว ร้อยละ ๘๒.๔๓ และอาคารบังคับน้ำบ้านปลวกแดง ดำเนินการแล้ว ร้อยละ ๖๐ ปฏิบัติงานได้ล่าช้า เนื่องจากมีฝนตกชุกในบริเวณพื้นที่ก่อสร้าง ส่วนสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าพร้อมระบบส่งน้ำ จังหวัดระยอง ดำเนินการแล้ว ร้อยละ ๕๐.๐๐ อยู่ในระหว่างการรอติดตั้งเครื่องสูบน้ำที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ คาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณเดือนธันวาคม ๒๕๕๕

๒) เบิกจ่ายงบประมาณไปแล้วจำนวน ๗๒,๒๗๑,๘๓๖ บาท ร้อยละ ๗๑.๓๖ ของเป้าหมาย ๑๐๑,๒๖๙,๒๐๐ บาท

๒.๔ กรมพัฒนาที่ดิน รับผิดชอบกิจกรรมส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ปลูกสับปะรด ซึ่งในปี ๒๕๕๕ ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ แต่ได้ดำเนินงานโดยใช้งบประมาณของหน่วยงาน

๒.๕ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร รายงานผลการติดตามความก้าวหน้า ๔ ครั้ง และเบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๐.๓๖ ล้านบาท ครบตามเป้าหมาย

## ยุทธศาสตร์การพัฒนาผลไม้ไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อให้มีกรอบทิศทางการพัฒนาการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการผลไม้ เป็นระบบ มีเอกภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาผลไม้ได้อย่างยั่งยืน ให้เกษตรกรชาวสวนผลไม้มีความมั่นคง ในอาชีพ รายได้ และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งเพิ่มมูลค่าของผลไม้ไทย และขยายการส่งออกให้มากขึ้น

**๑.๒ เป้าหมาย** สร้างเสถียรภาพราคาผลไม้ โดยค่าเฉลี่ยราคาที่เกษตรกรขายได้จะไม่ต่ำกว่า ราคาต้นทุนการผลิต เพิ่มผลตอบแทนให้แก่เกษตรกร และเพิ่มมูลค่าการส่งออกผลไม้สดและผลิตภัณฑ์ แปรรูป

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** มิถุนายน ๒๕๕๓ – ธันวาคม ๒๕๕๗

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมการเกษตร (หน่วยงานร่วม : กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร)

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๓๑.๓๓ ล้านบาท (ปี ๒๕๕๕ หน่วยงานรายงานเพิ่มเติม)

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑** กลยุทธ์พัฒนาศักยภาพการผลิต กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้เสริมสร้างกลุ่มสมาชิกของ สถาบันเกษตรกรในการผลิตผลไม้คุณภาพ ๖๓ กลุ่ม เกษตรกร ๑,๘๓๕ ราย ร้อยละ ๑๐๑.๙๔ ของ เป้าหมายทั้งปี กรมวิชาการเกษตรได้มีงานวิจัยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงพันธุ์ พัฒนา เทคโนโลยีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ๑๓ โครงการ ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องดำเนินการได้ ครบตาม เป้าหมายของกระบวนการในปี ๒๕๕๕

**๒.๒** กลยุทธ์พัฒนาตลาดภายในประเทศ ได้ส่งเสริมการดำเนินธุรกิจรวบรวมและจำหน่ายผลไม้ ๙๐ แห่ง ครบตามเป้าหมาย ปริมาณผลไม้ที่รวบรวมและจำหน่ายรวม ๓๙,๙๙๗ ตัน ร้อยละ ๑๓๓.๓๒ ของเป้าหมาย ๓๐,๐๐๐ ตัน นอกจากนี้ได้มีการกำกับดูแลตรวจสอบผลไม้นำเข้า ๑๓,๒๒๘ รายการ ร้อยละ ๑๓๒.๒๘ ของเป้าหมาย ๑๐,๐๐๐ รายการ โดยมีผลไม้นำเข้าที่ไม่ผ่านการตรวจสอบ ๑๑๔ รายการ

**๒.๓** กลยุทธ์ขยายการส่งออก ผลไม้หลัก ๖ ชนิด (ทุเรียน ลำไย มังคุด มะม่วง เงาะ ลองกอง) มีปริมาณการส่งออก ๑,๐๑๗,๒๔๐ ตัน คิดเป็นมูลค่า ๒๘,๔๔๓ ล้านบาท (ณ เดือน ส.ค. ๒๕๕๕) ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายรายปีตามยุทธศาสตร์ค่อนข้างมาก

**๒.๔** เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒๘,๖๕๒,๕๙๔ บาท ร้อยละ ๙๑.๔๔ ของเป้าหมาย ๓๑,๓๓๓,๔๓๔ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ (ผลไม้ตามฤดูกาล)

**๓.๑** ผลไม้ภาคตะวันออก ทุเรียน มังคุด และลองกอง ไม่มีปัญหาด้านราคา แต่จะเกิดปัญหา ราคาตกต่ำในช่วงผลผลิตออกสู่ตลาดมาก จากราคา ๒๐-๒๕ บาท/กก. ลดลงเหลือ ๖-๗ บาท/กก.

เนื่องจากพ้อค้ำกตราคาผลผลิตเกรดคละ สำหรับมังคุดในช่วงต้นฤดูราคาค่อนข้างสูง เฉลี่ย ๔๐-๖๐ บาท/กก. และตกต่ำลงในช่วงต้นเดือน พ.ค. จนกระทั่งเหลือประมาณ ๒๒.๕๐ บาท/กก. และเมื่อจังหวัดประกาศให้ดำเนินงานตามมาตรการกระจายผลผลิตออกนอกพื้นที่ ราคาปรับตัวสูงขึ้นและทรงตัวอยู่ที่ ๒๕-๓๐ บาท/กก. และช่วงปลายฤดูผลผลิตคุณภาพต่ำออกสู่ตลาดมาก ทำให้ราคาทรงตัวไม่สูงขึ้นแม้จะมีปริมาณลดลง

๓.๒ ลิ้นจี่ ราคาลิ้นจี่ทั้งฤดูกาล ขนาด A อยู่ที่ ๙.๔๔ - ๑๙.๒๕ บาท/กก. (ราคาผลผลิตสูงในช่วงปลายฤดูกาลซึ่งเป็นพันธุ์จักรพรรดิ) ต้นทุนลิ้นจี่ คือ ๑๒.๓๕ บาทต่อ กิโลกรัม (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง-น้อย เพราะราคาลิ้นจี่ที่ได้รับพอๆ กับต้นทุนของเกษตรกร ประกอบกับราคาต่ำกว่าปีที่ผ่านมาซึ่งมีผลผลิตน้อยกว่า

#### ๔. ปัญหา

๔.๑ เงาะและลิ้นจี่ เป็นผลไม้ที่เน่าเสียง่าย เกษตรกรจะต้องเร่งขายหลังเก็บเกี่ยวแล้วภายในวันเดียว ทำให้ถูกกดราคาได้ง่าย

๔.๒ ผลไม้ช่วงปลายฤดู หรือช่วงที่มีผลไม้น้อย มีผลผลิตที่มีคุณภาพต่ำในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก

๔.๓ ภาคตะวันออก เกษตรกรร้อยละ ๗๖.๙๙ มีปัญหาด้านการผลิตและการตลาดผลไม้ ที่เหลือไม่มีปัญหา โดยร้อยละ ๕๘.๖๒ มีปัญหาปริมาณผลผลิตลดลง เนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวน ร้อยละ ๕๑.๗๒ มีปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากราคาปุ๋ย และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ร้อยละ ๔๔.๘๓ เห็นว่าราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากผลผลิตออกในช่วงที่ตลาดมีผลไม้น้อย และร้อยละ ๔๑.๓๘ มีปัญหาแรงงานเก็บเกี่ยวขาดแคลน

#### ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ ราคาที่เกษตรกรได้รับห่างจากราคาตลาดปลายทางมาก ควรส่งเสริมสร้างคู่ค้าในตลาดปลายทางให้กว้างขวาง

๕.๒ อบต. อบจ. ควรมีบทบาท และมีอุดมการณ์ช่วยเหลือเกษตรกรไม่ให้ราคาผลผลิตตกต่ำ โดยนำเงินงบประมาณในส่วนของท้องถิ่น ช่วยในการดำเนินงานเข้าแทรกแซงโดยไม่ปล่อยให้ผลผลิตเต็มตลาดในพื้นที่แหล่งผลิต

๕.๓ เกษตรกรควรได้รับประโยชน์โดยตรงจากการแก้ไขปัญหาผลไม้มาก่อน เช่น ได้รับราคาสูงขึ้นจากการขายในโครงการ และให้มีการประกันราคารับซื้อผลผลิต ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าราคาต้นทุน

๕.๔ ช่วงผลผลิตเงาะมีมาก ควรให้โรงงานแปรรูปปรับซื้อ โดยรวมกลุ่มกันจัดส่งผลผลิต (โรงงานชะลอการรับซื้อ เนื่องจากตรงกับผลผลิตลิ้นจี่ออกมาก)

๕.๕ การประชาสัมพันธ์ โดยจัดงานเทศกาลผลไม้ในแหล่งจังหวัดท่องเที่ยว ควรเลือกช่วงเวลาที่สามารถจัดหาผลไม้มาจำหน่ายในงานได้มาก และมีคุณภาพ เป็นที่ประทับใจของผู้บริโภค/ผู้ชมงาน โดยประสานหอการค้า/สถาบันเกษตรกรที่มีผลไม้โดยตรง และจากหลากหลายกลุ่มให้เพียงพอ และเป็นช่องทางช่วยกระจายผลผลิตออกนอกพื้นที่ในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมากด้วย โดยจัดเจรจาธุรกิจให้มีการพบปะระหว่างผู้ปลูกและผู้จำหน่ายผลไม้ตลาดปลายทาง เพื่อสร้างคู่ค้ารายใหม่ และเป็นการสร้างและขยายตลาดในระยะยาว

## ยุทธศาสตร์ความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร

### โครงการพัฒนาและส่งเสริมระบบการตรวจสอบและรับรองคุณภาพข้าวให้ได้มาตรฐาน ปี ๒๕๕๕

#### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อพัฒนาระบบการรับรองคุณภาพสินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ ให้ได้รับความเชื่อมั่น พัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตรวจสอบและรับรองมาตรฐานสากล ถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกข้าวที่ดี (GAP) ไปสู่เกษตรกร ตรวจสอบและรับรองการผลิตข้าวตามระบบการรับรองการผลิตข้าวตามระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) ของเกษตรกรที่ร่วมโครงการ

**๑.๒ เป้าหมาย** ตรวจสอบและรับรองระบบการผลิตข้าวด้วยการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน ๕๔,๔๗๖ แปลง ตรวจวิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพผลผลิตข้าวเปลือก จำนวน ๕๔,๔๗๖ ตัวอย่าง ตรวจวิเคราะห์ปริมาณสารเคมีตกค้างในดิน น้ำ และผลผลิตข้าวเปลือก จำนวน ๕๗๐ ตัวอย่าง นำร่องการตรวจสอบและรับรองระบบการผลิตข้าว GAP แบบกลุ่ม จำนวน ๕ กลุ่มนำร่อง การตรวจสอบและรับรองมาตรฐาน GMP โรงสีข้าว จำนวน ๕ โรง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

**๑.๔ หน่วยงานดำเนินการ** กรมการข้าว

**๑.๕ งบประมาณ** ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖๐,๖๒๐,๒๐๐ บาท

#### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑** ตรวจสอบและรับรองการผลิตในระดับฟาร์ม รับรองระบบการผลิตข้าว GAP เกษตรกร รายเก่าและรายใหม่ ดำเนินการได้ครบตามเป้าหมาย ๔๒,๓๘๒ แปลง

**๒.๒** การตรวจรับรองคุณภาพ % ต้นข้าวในการสี ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๔๒,๓๘๒ ตัวอย่าง

**๒.๓** การตรวจวิเคราะห์สารเคมีตกค้างในดิน น้ำ และผลผลิตข้าวเปลือก ดำเนินการได้ ๒๙๐ ตัวอย่าง ร้อยละ ๘๒.๘๖ ของเป้าหมาย ๓๕๐ ตัวอย่าง

**๒.๔** การจัดทำเอกสารตรวจประเมินให้กับเกษตรกร ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๗๐,๐๐๐ ชุด

**๒.๕** ดำเนินการพัฒนาระบบควบคุมภายในของกลุ่มฯ ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๔๕ กลุ่ม

**๒.๖** พัฒนาผู้ตรวจประเมินมาตรฐานโรงสีข้าว GMP ดำเนินการได้ ๒๘ คน ร้อยละ ๙๓.๓๓ ของเป้าหมาย ๓๐ คน

**๒.๗** พัฒนาที่ปรึกษาจัดทำระบบควบคุมภายในของกลุ่มฯ ดำเนินการได้ ๑๑๕ คน ร้อยละ ๑๑๕ ของเป้าหมาย ๑๐๐ คน

### ๓. ปัญหา

จากการติดตามเกษตรกรศูนย์ข้าวชุมชนห้วยพัฒนา ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์

๓.๑ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวกาฬสินธุ์ให้การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวกับเกษตรกรและรับรองมาตรฐานแล้ว ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวกาฬสินธุ์นำมาแจกเกษตรกรพอใจมาก เพราะเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ และยังช่วยเป็นการลดต้นทุนให้กับเกษตรกรอีกทางด้วย

๓.๒ ด้านผลผลิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับการรับรองมาตรฐานฟาร์ม พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่การทํานาเฉลี่ยประมาณ ๑๘ ไร่ ผลผลิตของเกษตรกรเฉลี่ย ๔๒๒ กก./ไร่ ราคาเฉลี่ย ๒๐ บาท/กก. เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย ๖,๓๒๕ บาท/ไร่ แต่ในขณะเดียวกันต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ๗๖๘ บาท/ไร่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิเฉลี่ย ๕,๕๕๗ บาท/ไร่ โดยเกษตรกรจะนำข้าวไปขายให้กับตลาดกลางในอำเภอมือเมือง และมีการโอนเงินให้กับเกษตรกรผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ภายใน ๑๕ วัน และจากการสอบถามเกษตรกร พบว่า ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เช่น ราคาปุ๋ยที่ปรับตัวสูงขึ้นทุกปี เกษตรกรรายย่อยขาดการรวมกลุ่มทำการถ่ายทอดความรู้ไม่ทั่วถึง

### ๔. ข้อคิดเห็น

ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อถ่ายทอดความรู้เป็นไปอย่างทั่วถึง และเห็นความสำคัญของการผลิตข้าว GAP ปลอดภัยและได้มาตรฐาน



## โครงการตรวจสอบและรับรองคุณภาพสินค้าประมง ปี ๒๕๕๕

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อให้อาหารประมง ได้แก่ ผลผลิตสัตว์น้ำ และผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานตามสากลมีความปลอดภัยสำหรับการบริโภค เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ

๑.๒ **เป้าหมาย** สินค้าประมงผ่านเกณฑ์มาตรฐานของกรมประมงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๙

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมประมง

๑.๕ **งบประมาณ** ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑,๐๑๒,๔๖๙,๗๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ ตรวจประเมินมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ คือ สถานที่และการขึ้นทะเบียนฟาร์ม การจัดการฟาร์ม การใช้ยาสัตว์ สารเคมี วัตถุดิบทราย และผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์น้ำ การจัดการน้ำทิ้งและดินเลน พลังงานและน้ำมันเชื้อเพลิง สุขอนามัยในฟาร์ม การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวก่อนการจำหน่าย แรงงานและสวัสดิการ ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล ดำเนินการได้ ๓๒,๐๑๐ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๐๑.๖๒ ของเป้าหมาย ๓๑,๕๐๐ ฟาร์ม

๒.๒ ตรวจวิเคราะห์คุณภาพวัตถุดิบสัตว์น้ำจากแหล่งเพาะเลี้ยง/ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ เพื่อใช้แปรรูปและส่งออก ๑,๙๑๗ ตัวอย่าง ร้อยละ ๑๑๐.๑๗ ของเป้าหมาย ๑,๗๔๐ ตัวอย่าง

๒.๓ ตรวจสอบรับรองมาตรฐานสถานที่ผลิต/แปรรูปสัตว์น้ำ ตามมาตรฐาน GAP/HACCP ๖๑๕ โรง ร้อยละ ๑๐๗.๕๒ ของเป้าหมาย ๕๗๒ โรง

๒.๔ ตรวจวิเคราะห์คุณภาพปัจจัยการผลิต/วัตถุดิบสัตว์น้ำ เพื่อใช้ในการผลิตในประเทศ ๖๓,๙๒๒ ตัวอย่าง ร้อยละ ๑๑๕.๗๑ ของเป้าหมาย ๕๕,๒๔๕ ตัวอย่าง

๒.๕ ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ความปลอดภัยสินค้าประมงในต่างประเทศ ๓ ครั้ง ร้อยละ ๗๕.๐๐ ของเป้าหมาย ๔ ครั้ง

## โครงการยกระดับมาตรฐานฟาร์มเพาะเลี้ยงปลานิลเพื่อการส่งออก

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อรวบรวมความรู้จากปราชญ์ปลานิล เผยแพร่องค์ความรู้เรื่องเทคนิคการเลี้ยงที่เพิ่มคุณภาพ และลดต้นทุนการผลิตแก่เกษตรกรให้เกิดความเข้มแข็ง สนับสนุนฟาร์มเพาะเลี้ยงเข้าสู่มาตรฐาน GAP ตลอดจนพัฒนาด้านการตลาด และประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคและเกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของ GAP ในด้านที่เกี่ยวกับอาหารปลอดภัย อีกทั้งเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้เลี้ยงปลานิลสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเพิ่มพูนความรู้ระหว่างกัน

**๑.๒ เป้าหมาย** รวบรวมองค์ความรู้ปราชญ์ปลานิล ๕๐ ราย เพื่อถ่ายทอดสู่เกษตรกร และประชาชนทั่วไป สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิล ๕๐ กลุ่ม พัฒนาความรู้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิล ๑,๒๐๐ ราย เตรียมความพร้อมสู่มาตรฐาน GAP และเผยแพร่กิจกรรมโครงการ จัดเทศกาลกินปลานิล ๑๐ ครั้ง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ – ๒๕๕๗

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมประมง

**๑.๕ งบประมาณ** ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๗,๗๙๑,๕๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การพัฒนาความรู้เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงปลานิลเพื่อยกระดับมาตรฐานฟาร์ม ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๑,๒๐๐ ราย

๒.๒ การจัดตั้ง/พัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลานิล ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๕๐ กลุ่ม

๒.๓ การติดตามการเป็นแหล่งเรียนรู้การเพาะเลี้ยงปลานิลของปราชญ์ปลานิล ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๖๐๐ ครั้ง

๒.๔ ตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ปลานิลตามหลักพันธุศาสตร์ ดำเนินการได้ ๓๗ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๐๒.๗๘ ของเป้าหมาย ๓๖ ฟาร์ม

๒.๕ ตรวจติดตามมาตรฐานฟาร์มพ่อแม่พันธุ์ปลานิลตามหลักพันธุศาสตร์ ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๑๒ ฟาร์ม

๒.๖ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๗,๗๙๑,๕๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

## โครงการความปลอดภัยด้านอาหาร (ด้านปศุสัตว์)

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อให้สินค้าปศุสัตว์และกระบวนการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพปลอดภัยได้มาตรฐาน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถแข่งขันได้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคภายในประเทศและเป็นที่ยอมรับของประเทศคู่ค้าเพื่อยกระดับคุณภาพสินค้าปศุสัตว์

**๑.๒ เป้าหมาย** สินค้าปศุสัตว์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสถานประกอบการด้านปศุสัตว์ได้รับการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมปศุสัตว์

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๕๖๔,๒๔๑,๗๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ สนับสนุนผู้ผลิตเข้าสู่ระบบมาตรฐาน** มีการดำเนินการดังนี้

๑) การตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์ม ประกอบด้วย

๑.๑) มาตรฐานฟาร์ม GAP ๑๙,๙๔๑ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๐๓.๘๖ ของเป้าหมาย ๑๙,๒๐๐ ฟาร์ม และมาตรฐานฟาร์มใหม่ ๑,๖๔๓ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๘๒.๕๖ ของเป้าหมาย ๙๐๐ ฟาร์ม

๑.๒) ตรวจติดตามฟาร์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ๑๓,๖๙๐ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๑๖.๐๒ ของเป้าหมาย ๑๑,๘๐๐ ฟาร์ม และตรวจต่ออายุฟาร์มที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ๔,๕๐๘ ฟาร์ม ร้อยละ ๘๕.๐๖ ของเป้าหมาย ๕,๓๐๐ ฟาร์ม

๒) การตรวจรับรองโรงงานด้านปศุสัตว์ ประกอบด้วย

๒.๑) โรงงานอาหารสัตว์ (GMP/HACCP) ๑๙๙ โรงงาน ร้อยละ ๑๐๑.๐๒ ของเป้าหมาย ๑๙๗ โรงงาน และโรงฆ่าและแปรรูปเพื่อการส่งออก (GMP/HACCP) ๒๘๙ โรงงาน ร้อยละ ๑๐๗.๔๓ ของเป้าหมาย ๒๖๙ โรงงาน

๒.๒) ตรวจรับรองโรงคัดและบรรจุไข่ (GMP) ๔ โรงงาน ร้อยละ ๘๐.๐๐ ของเป้าหมาย ๕ โรงงาน

๒.๓) ศูนย์รวบรวมนํ้ามันดิบ (GMP) ๑๐๒ โรงงาน ร้อยละ ๒๙๑.๐๐ ของเป้าหมาย ๓๕ โรงงาน

๒.๔) โรงฆ่าสัตว์ภายในประเทศ (ใบอนุญาต) ๑,๔๑๗ โรงงาน ร้อยละ ๑๐๙.๐๐ ของเป้าหมาย ๑,๓๐๐ โรงงาน

**๒.๒ กิจกรรมตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ สร้างความมั่นใจในสินค้าเกษตรและอาหาร** มีการดำเนินการดังนี้

๑) ตรวจวิเคราะห์คุณภาพสินค้าปศุสัตว์ ๓๑๕,๐๘๑ ตัวอย่าง ร้อยละ ๑๐๐.๔๕ ของเป้าหมาย ๓๑๓,๖๘๕ ตัวอย่าง

๒) ตรวจสอบแผนผังการใช้สารต้องห้ามในฟาร์มสุกร (ฟาร์มปลอดสารเร่งเนื้อแดง) ๔,๕๐๘ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๐๐.๑๘ ของเป้าหมาย ๔,๕๐๐ ฟาร์ม

๓) พัฒนาวิธีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพสินค้าปศุสัตว์ ๑๒ วิธี ร้อยละ ๑๕๐.๐๐ ของเป้าหมาย ๘ วิธี

๔) ขอรับรองมาตรฐาน ISO /IEC ๑๗๐๒๕ ๘ ขอบข่าย ร้อยละ ๒๐๐.๐๐ ของเป้าหมาย ๔ ขอบข่าย

๕) ตรวจสอบประเมินความสามารถห้องปฏิบัติการของเอกชน ๔๐ แห่ง ร้อยละ ๑๔๘.๑๕ ของเป้าหมาย ๒๗ แห่ง

๖) แจ้งเตือนภัยสินค้าปศุสัตว์ ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๓๐ เรื่อง

### ๓. การติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ และโคขุนบ้านโพนยางคำ หมู่ที่ ๑๐ ต.โนนหอม อ.เมือง จ.สกลนคร ซึ่งก่อตั้งเป็นสหกรณ์การเลี้ยงปศุสัตว์ กรป. กลาง โพนยางคำ จำกัด เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๓ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด ๔,๔๓๐ ราย วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพันธุ์โคเนื้อ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคเนื้อ ในจังหวัดสกลนคร และนครพนม โดยศูนย์ส่งเสริมการขยายพันธุ์สัตว์ กรป.กลาง ให้การสนับสนุน ด้านการผสมเทียมโค บุคลากร และน้ำเชื้อโคพ่อพันธุ์เนื้อจากต่างประเทศ ซึ่งการเข้าเป็นสมาชิกของ สหกรณ์โพนยางคำและส่งผลให้เกษตรกรต้องเป็นโคพันธุ์ลูกผสม ร้อยละ ๕๐.๐๐ ตามสายพันธุ์ ที่กำหนด คือ พันธุ์ชาโรเลย์ ซิลเบนทอล และลิมูซีน

การเลี้ยงโคขุนเกษตรกรจะเลี้ยงประมาณรุ่นละ ๑๐-๑๕ ตัว และมีโคแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกโค จำนวน ๗ - ๘ ตัว โดยสหกรณ์สามารถจำหน่ายโคขุน มีกำไรประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ - ๓๕๐,๐๐๐ บาทต่อปี ในราคาที่ยังไม่ได้ชำแหละ ๘๔ บาทต่อกิโลกรัม ส่วนที่ชำแหละแล้วราคา ๑๕๐ บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งในปัจจุบันโรงฆ่าและชำแหละของสหกรณ์สามารถผลิตได้วันละ ๕๕ ตัว และมีแผนขยายกำลังการผลิตเป็น ๖๕ ตัวต่อวัน ตามความต้องการของตลาดสดที่เพิ่มขึ้น

### ๔. ปัญหา

ปัจจุบันร้านจำหน่ายเนื้อโคขุนโพนยางคำมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก และมีเนื้อปลอมแอบมาขาย ภายใต้แบรนด์โพนยางคำ ซึ่งสหกรณ์ได้รับแจ้งการแอบอ้างของร้านค้าบางแห่งในหลายพื้นที่ และบอกกับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการว่าเป็นเนื้อโคขุนที่มาจากโพนยางคำ โดยส่วนใหญ่พบตามร้านค้าใน กรุงเทพฯ

### ๔. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการเข้าไปสุ่มตรวจร้านที่จำหน่ายเนื้อโคขุนโพนยางคำ เพื่อตรวจสอบเรื่องลิขสิทธิ์ของ เนื้อโคขุนโพนยางคำที่มีคนนำไปใช้อย่างแพร่หลาย เพื่อรักษามาตรฐานและภาพลักษณ์ของเนื้อโคขุน โพนยางคำ

## โครงการความปลอดภัยสินค้าเกษตรและอาหาร (ด้านพืช)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อให้สินค้าเกษตร (พืช) มีคุณภาพมาตรฐาน มีความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค และสามารถส่งออกได้

๑.๒ เป้าหมาย เร่งรัดการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านมาตรฐานคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารครบวงจร ตลอดจนห่วงโซ่อาหารในสินค้าเป้าหมาย ปรับปรุงคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งผลิตเพื่อการบริโภคและเพื่อส่งออก เป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้า ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๖

๑.๔ หน่วยงานดำเนินการ กรมวิชาการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๔๒๙,๑๐๘,๓๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การตรวจรับรองแปลง GAP ของพืชผักและไม้ผลที่กรมส่งเสริมการเกษตรให้การอบรม และตรวจรับรองเบื้องต้นตามหลักเกณฑ์แล้ว ๑๕๗,๐๓๘ ฟาร์ม ร้อยละ ๑๒๖.๑๘ ของเป้าหมาย ๑๒๔,๔๕๓ ฟาร์ม

๒.๒ การตรวจรับรองสถานประกอบการ/โรงคัดบรรจุ/โรงงานแปรรูป ตามมาตรฐาน GMP/HACCP ที่ประกอบไปด้วยการจัดการโรงงาน สิ่งแวดล้อม และกระบวนการผลิตที่ควบคุมความปลอดภัย ๑,๐๓๘ โรง ร้อยละ ๑๖๔.๗๖ ของเป้าหมาย ๖๓๐ โรง

๒.๓ จำนวนตัวอย่างผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออกที่ผ่านการตรวจรับรอง ๑๖๙,๓๙๓ ตัวอย่าง ร้อยละ ๑๒๑.๐๐ ของเป้าหมาย ๑๔๐,๐๐๐ ตัวอย่าง

๒.๔ จำนวนร้านค้าปัจจัยการผลิตและสินค้าเกษตรที่ตรวจสอบรับรองก่อนนำไปใช้ ๗๙,๒๗๑ ราย ร้อยละ ๑๙๘.๑๘ ของเป้าหมาย ๔๐,๐๐๐ ราย

๒.๕ จำนวนใบรับรองปลอดศัตรูพืชที่รับรองเพื่อการส่งออก ๓๐๑,๖๕๑ ฉบับ ร้อยละ ๑๓๕.๘๘ ของเป้าหมาย ๒๒๒,๐๐๐ ฉบับ

๒.๖ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๔๒๙,๑๐๘,๐๐๐ บาท

## โครงการส่งเสริมสินค้าเกษตรปลอดภัย ปี ๒๕๕๕

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดให้สินค้าเกษตรปลอดภัยสามารถแข่งขันได้ทั้งในตลาดภายในและต่างประเทศ

๑.๒ เป้าหมาย เกษตรกร ๖,๗๕๐ ราย (ปี ๒๕๕๕)

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๓,๙๒๙,๑๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ กรมส่งเสริมการเกษตรจัดอบรมเกษตรกรหลักสูตรการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ๖,๗๖๐ ราย ร้อยละ ๑๐๐.๑๕ ของเป้าหมาย ๖,๗๕๐ ราย

๒.๒ จัดทำแปลงเบื้องต้นแบบการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้กับเกษตรกร ๙๐๓ แปลง ร้อยละ ๑๐๐.๑๑ ของเป้าหมาย ๙๐๒ แปลง

๒.๓ จัดทำแปลงทดสอบวัดกรรมกรการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยให้กับเกษตรกร ๓๗ แปลง ร้อยละ ๑๑๒.๑๒ ของเป้าหมาย ๓๓ แปลง

๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๒,๕๘๘,๓๗๕ บาท ร้อยละ ๙๐.๓๗ ของเป้าหมาย

## โครงการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร (GAP) ปี ๒๕๕๕

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้ผลิตสินค้าเกษตรตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP และได้รับการรับรองระบบ GAP พืชอาหารและข้าว

๑.๒ เป้าหมาย เกษตรกร ๓๐,๙๘๐ ราย (ปี ๒๕๕๕)

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปี ๒๕๕๓ – ๒๕๕๖

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ งบประมาณ ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๑๕,๔๙๐,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

กิจกรรมการดำเนินงานที่สำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตร คือ เตรียมความพร้อมของเกษตรกรเพื่อรับการตรวจรับรองมาตรฐาน GAP ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ๘ ข้อ คือ ๑) แหล่งน้ำ ๒) พื้นที่เพาะปลูก ๓) การใช้วัตถุดิบทางการเกษตร ๔) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ๕) การเก็บเกี่ยวและปฏิบัติการหลังการเก็บเกี่ยว ๖) การพักผลผลิต การขนย้ายในบริเวณแปลงเพาะปลูก และการเก็บรักษา ๗) สุขลักษณะส่วนบุคคล และ ๘) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

๒.๑ อบรมเกษตรกร GAP พืช ๒๑,๐๕๕ ราย ร้อยละ ๑๐๐.๒๖ ของเป้าหมาย ๒๑,๐๐๐ ราย

๒.๒ อบรมเกษตรกร GAP ข้าว ๙,๙๘๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๒.๓ ติดตามให้คำปรึกษาและประเมินแปลงเบื้องต้น ๓๑,๐๐๑ แปลง ร้อยละ ๑๐๐.๐๗ ของเป้าหมาย ๓๐,๙๘๐ แปลง

๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๕,๓๔๔,๗๘๖ บาท ร้อยละ ๙๙.๐๖ ของเป้าหมาย ๑๕,๔๙๐,๐๐๐ บาท

## โครงการส่งเสริมการผลิตหม่อนไหม ปี ๒๕๕๕

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการผลิตไหมของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกเพิ่มผลผลิตเส้นไหมหัตถกรรมคุณภาพเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมไหม เพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมเศรษฐกิจชนบท

๑.๒ เป้าหมาย เกษตรกร ๑,๑๐๐ ราย

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมหม่อนไหม

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๗,๔๗๓,๑๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ จัดประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานปี ๒๕๕๕ แล้วจำนวน ๗๔ ครั้ง ร้อยละ ๑๑๗.๔๖ ของเป้าหมาย ๖๓ ครั้ง โดยมีผู้เข้ารับฟังการชี้แจงจำนวน ๗๕๗ ราย ร้อยละ ๙๕.๕๘ ของเป้าหมาย ๗๙๒ ราย

๒.๒ จัดอบรมเกษตรกรจำนวน ๗ หลักสูตร คือ

๑) หลักสูตรการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบเน้นหนัก อบรมเกษตรกรแล้ว ๓๐๒ ราย ร้อยละ ๑๐๐.๖๗ ของเป้าหมาย ๓๐๐ ราย

๒) หลักสูตรระบบการผลิตเส้นไหมสาวมือตามมาตรฐาน มกษ.๘๐๐๐-๒๕๔๘ อบรมเกษตรกรแล้ว ๓๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๓) หลักสูตรเทคนิคการฟอกย้อมสีแบบปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง อบรมเกษตรกรแล้ว ๒๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๔) หลักสูตรการออกแบบลายผ้าไหม และการทอผ้าไหมประยุกต์ อบรมเกษตรกรแล้ว ๑๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๕) หลักสูตรการเลี้ยงไหมวัยอ่อน อบรมเกษตรกรแล้ว ๑๐๕ ราย ร้อยละ ๑๐๕ ของเป้าหมาย ๑๐๐ ราย

๖) หลักสูตรการพัฒนาเส้นไหม (ตกแต่ง) และบรรจุภัณฑ์ อบรมเกษตรกรแล้ว ๕๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

๗) หลักสูตรการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม อบรมเกษตรกรแล้ว ๕๙ ราย ร้อยละ ๑๑๘.๐๐ ของเป้าหมาย ๕๐ ราย

๒.๓ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ๑,๐๔๖ ราย ร้อยละ ๙๕.๐๙ ของเป้าหมาย ๑,๑๐๐ ราย

๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๖,๓๓๖,๖๓๐ บาท ร้อยละ ๘๔.๗๙ ของเป้าหมาย ๗,๔๗๓,๑๐๐ บาท



### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดเลย ขอนแก่น และชัยภูมิ ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๕ พบว่า การคัดเลือกเกษตรกรที่เข้ารับการอบรมในแต่ละหลักสูตรดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยเกษตรกรเหล่านี้เป็นเกษตรกรที่มีปัญหาด้านการเลี้ยงหนอนไหมแล้วตายก่อนที่จะทำรังไหม ทำให้ไม่ได้เส้นไหม และการย้อมสีเส้นไหมไม่ผ่านมาตรฐาน (สีตก)

### ๔. ปัญหา

๔.๑ ในบางพื้นที่ปริมาณการทำกิจกรรมหม่อนไหมมีแนวโน้มลดลงจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ทำให้สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เกษตรกรจึงหยุดดำเนินกิจกรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

๔.๒ เกษตรกรบางรายต้องการเข้ารับการอบรม เพราะอยากได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการทำกิจกรรม แต่ไม่ให้ความสนใจอย่างแท้จริง และไม่สามารถนำไปถ่ายทอดกับสมาชิกกลุ่มได้

๔.๓ ในบางพื้นที่เกษตรกรมีความต้องการเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมากในบางหลักสูตร แต่ได้รับการจัดสรรให้เข้ารับการอบรมจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

### ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นเกษตรกรที่ทำนาและทำไร่เป็นหลัก ส่วนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหรือทอผ้าเป็นอาชีพเสริม ซึ่งหากการอบรมล่าช้า อาจทำให้เกิดปัญหาช่วงเวลาในการอบรมเป็นช่วงเวลาเดียวกับฤดูกาลเพาะปลูก เกษตรกรอาจไม่มีเวลาเข้ารับการอบรมดังกล่าว ดังนั้นหน่วยงานเจ้าของโครงการฯ ควรสำรวจความพร้อมของเกษตรกร เพื่อจัดช่วงเวลาให้เหมาะสมที่จะให้เกษตรกรเข้ารับการอบรมได้

๕.๒ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีอายุค่อนข้างมากโดยเฉลี่ย ๕๖ ปี อาจทำให้การรับความรู้ทำได้ไม่เต็มที่ ควรมีการวางแผนหรือกลยุทธ์ในการดึงผู้ที่มีอายุไม่มากให้หันมาสนใจเป็นเกษตรกรผู้ผลิตไหมมากขึ้น เพื่อทดแทนเกษตรกรที่สูงอายุ

## การจัดการทรัพยากรดิน

### โครงการปรับปรุงคุณภาพดิน

#### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ ปรับปรุงบำรุงดินตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และความรุนแรงของปัญหา

๑.๒ เป้าหมาย ดำเนินการในพื้นที่ ๑๘๙,๒๕๒ ไร่

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๓๐๑,๕๒๑,๒๐๐ บาท

#### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยว ดำเนินการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตพืชในพื้นที่ดินเปรี้ยวแล้ว ๕๘,๑๑๔ ไร่ ร้อยละ ๑๑๖.๒๓ ของเป้าหมาย ๕๐,๐๐๐ ไร่ ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจในพื้นที่สวนส้มร้างแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๑,๕๐๐ ไร่ ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสานแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๑,๕๐๐ ไร่ และส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวดินเค็มในภาคใต้ครบตามเป้าหมาย ๕,๐๐๐ ไร่

๒.๒ การปรับปรุงพื้นที่ดินกรด ดำเนินการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดแล้ว ๘๓,๒๒๒ ไร่ ร้อยละ ๑๐๔.๐๓ ของเป้าหมาย ๘๐,๐๐๐ ไร่

๒.๓ การพัฒนาพื้นที่ดินเค็ม ดำเนินการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็มน้อยและปานกลางแล้ว ๔๑,๐๔๗ ไร่ ร้อยละ ๑๐๒.๖๒ ของเป้าหมาย ๔๐,๐๐๐ ไร่ ปลูกไม้ยืนต้นเพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็มแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๖,๘๖๗ ไร่ พันธุ์พืชที่ทนเค็มจัดด้วยการปลูกต้นไม้ทนเค็มและหญ้าขอบเกลือแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๗๕๐ ไร่ จัดทำระบบอนุรักษ์ดิน น้ำ และปลูกไม้ยืนต้นเศรษฐกิจบนคันนาแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๒,๐๐๐ ไร่ ควบคุมระดับน้ำใต้ดินเค็มแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๒,๑๓๕ ไร่ และป้องกันการเพิ่มระดับน้ำใต้ดินเค็มบนพื้นที่เนินรับน้ำแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๒๕ แห่ง

๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒๙๐,๙๔๙,๒๐๐ บาท ร้อยละ ๙๖.๔๙ ของเป้าหมาย ๓๐๑,๕๒๑,๒๐๐ บาท

#### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ระหว่างวันที่ ๒ - ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคใต้ จังหวัดพังงา ระนอง และชุมพร ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕ และพื้นที่ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี และราชบุรี ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕

๓.๑ ปัญหาคุณภาพดินก่อนดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาคุณภาพดิน ได้แก่ ดินเปรี้ยว ดินกรด ดินเค็ม ดินปนทราย ดินลูกรัง เนื่องจากบางพื้นที่ได้รับผลกระทบจากคลองน้ำเค็มที่ไหลผ่านหมู่บ้าน บางพื้นที่เป็นเหมืองแร่เก่า หรือบางพื้นที่เป็นดินผสมที่จัดซื้อดินมาผสมจากหลายแหล่ง ทำให้ดินที่มีคุณภาพแตกต่างกัน

๓.๒ การรับทราบการดำเนินโครงการฯ และการแจ้งความต้องการขอรับแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน เกษตรกรที่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพดินในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ส่วนใหญ่รับทราบรายละเอียดโครงการฯ และแจ้งความต้องการขอรับแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด ผ่านสถานีพัฒนาที่ดิน และหมอดินอาสา

๓.๓ การได้รับแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ ส่วนใหญ่ได้รับแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด ปุ๋ยหมัก เฉลี่ยรายละ ๘๐๐ กิโลกรัม

๓.๔ การใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน เกษตรกรส่วนใหญ่นำวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด ปุ๋ยหมัก ที่ได้รับแจกไปใช้หว่านให้ทั่วพื้นที่ทางการเกษตร ทั้งนาข้าว ไร่ข้าวโพด ไร่ถั่วลิสง หรือใช้หว่านรอบโคนต้นไม้ยืนต้น อาทิ ปาล์มน้ำมัน หรือใช้ผสมกับธาตุอาหารพืชอื่น ๆ เพื่อทำปุ๋ยหมักแจกจ่ายให้กับสมาชิกกลุ่มเกษตรกร อย่างไรก็ตามปริมาณวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินที่เกษตรกรใช้ในพื้นที่ทางการเกษตร เกษตรกรจะพิจารณาจากความรุนแรงของปัญหาคุณภาพดิน โดยพื้นที่ใดมีปัญหาคุณภาพดินรุนแรงมากก็จะใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดินในปริมาณมาก ขณะที่พื้นที่ใดมีปัญหาคุณภาพดินรุนแรงน้อยก็จะใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดินในปริมาณน้อย

๓.๕ การได้รับการฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด จากสถานีพัฒนาที่ดิน นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนยังได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องอื่น ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การทำน้ำหมักชีวภาพจากสถานีพัฒนาที่ดินและหมอดินอาสา ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ปาล์ม การดูแลปาล์ม การเก็บเกี่ยวปาล์ม การจำหน่ายปาล์ม และการรวมกลุ่มผู้ปลูกปาล์มจากเกษตรกรอำเภอ และการเพาะปลูกพืชผักต่าง ๆ อาทิ พริก ผักบุ้ง กวางตุ้งจากเกษตรกรอำเภอ

๓.๖ การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพดิน ภายหลังเกษตรกรใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด ปุ๋ยหมัก ดินในที่ดินของเกษตรกรมีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมากขึ้น ปัญหาคุณภาพดินลดลง ดินร่วนซุยมากขึ้น ไม่แข็งกระด้าง ดินอุ้มน้ำและดูดซับธาตุอาหารจากปุ๋ยที่ได้ดีขึ้น

๓.๗ การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตทางการเกษตร ภายหลังเกษตรกรตัวอย่างใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด ปุ๋ยหมัก ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเจริญเติบโตดีขึ้น ปริมาณและน้ำหนักผลผลิตเพิ่มขึ้น อาทิ เกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม ผลผลิตข้าวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๕๐ ถึงต่อไร่เป็น ๖๐ ถึงต่อไร่ เกษตรกรจังหวัดพิจิตร ผลผลิตข้าวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๗๕ ถึงต่อไร่ เป็น ๘๐ ถึงต่อไร่ เกษตรกรจังหวัดอุดรธานี ผลผลิตถั่วลิสงเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๖๕ ถึงต่อไร่ เป็น ๘๕ ถึงต่อไร่ เกษตรกรจังหวัดราชบุรี ผลผลิตข้าวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก ๖๕ ถึงต่อไร่ เป็น ๙๐ ถึงต่อไร่

๓.๘ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการฯ และวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินที่ได้รับ เกษตรกรทั้งหมดมีความพึงพอใจระดับมากต่อวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินที่ได้รับแจก ได้แก่ โดโลไมท์ ปูนมาร์ล หินปูนบด ปุ๋ยหมัก เนื่องจากทำให้ดินในที่ดินของเกษตรกรมีคุณภาพเหมาะสมกับการเพาะปลูกมากขึ้น ทำให้ปริมาณและน้ำหนักผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเพิ่มขึ้น

#### ๔. ปัญหา

- ๔.๑ ปริมาณวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินที่แจกให้เกษตรกรยังไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร
- ๔.๒ บางพื้นที่ไม่สามารถแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินให้กับเกษตรกรได้ทันฤดูกาลเพาะปลูก
- ๔.๓ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปริมาณการใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดินที่ถูกต้องเหมาะสม

#### ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ ภายใต้ข้อจำกัดของงบประมาณจัดซื้อวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน เพื่อแจกจ่ายให้กับเกษตรกรในแต่ละปี ขณะที่เกษตรกรมีความต้องการขอรับแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินจำนวนมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประสานจังหวัดหรือท้องถิ่นขอสนับสนุนงบประมาณหรือนำเกษตรกรให้ร่วมทุนจัดซื้อวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินให้เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร

๕.๒ เร่งดำเนินการแจกวัสดุปรับปรุงคุณภาพดินให้กับเกษตรกรให้ทันฤดูกาลเพาะปลูกในแต่ละปี

๕.๓ เน้นให้ความรู้แก่เกษตรกรหรือมีคู่มือแนะนำการใช้วัสดุปรับปรุงคุณภาพดินตามผลการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดิน

## โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ วัตถุประสงค์ ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๑.๒ เป้าหมาย ดำเนินการในพื้นที่ ๘๒๒,๓๒๑ ไร่

๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ งบประมาณ จำนวน ๙๐๖,๓๖๙,๗๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การรณรงค์ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก ดำเนินการครบตามเป้าหมาย ๑๗๐ ล้านกล้า และผลิตหญ้าแฝกเพื่อแจกจ่าย ๑๒๕.๔๘๐ ล้านกล้า โดยมีพื้นที่ที่ปลูกหญ้าแฝกไปแล้ว ๗๓๘,๗๐๐ ไร่ ร้อยละ ๑๐๙.๔๔ ของเป้าหมาย ๖๗๕,๐๐๐ ไร่

๒.๒ การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ลุ่ม ดอน และที่สูง ดำเนินการในพื้นที่ต่าง ๆ แล้ว ๒๐๙,๐๘๑ ไร่ ร้อยละ ๑๕๓.๑๗ ของเป้าหมาย ๑๓๖,๕๐๐ ไร่

๒.๓ การขยายผลโครงการหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ดำเนินการครบตามเป้าหมาย

๒.๔ การอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย ดำเนินการครบตามเป้าหมาย

๒.๕ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๙๐๖,๓๖๙,๗๐๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ระหว่างวันที่ ๒ - ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคใต้ จังหวัดพังงา ระนอง และชุมพร ระหว่างวันที่ ๒๐ - ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕ และพื้นที่ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี และราชบุรี ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ พบว่า

๓.๑ ปัญหาการชะล้างพังทลายของดินก่อนดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ทางการเกษตร หรือพื้นที่ส่วนบุคคลบางแห่งที่ผู้รับผิดชอบหรือเจ้าของพื้นที่แจ้งความต้องการขอรับต้นกล้าหญ้าแฝกไปปลูกมีปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน อาทิ บริเวณริมคลองส่งน้ำ ถูน้ำชะล้างพังทลาย พื้นที่ทางการเกษตรบนเขาถูกน้ำฝนชะล้างหน้าดินเป็นร่องน้ำไหลลงมาจากเขา

๓.๒ การรับทราบการดำเนินโครงการฯ และการแจ้งความต้องการขอเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกร เอกชนทั่วไป และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ส่วนใหญ่รับทราบรายละเอียดโครงการฯ แจ้งความต้องการขอรับแจกต้นกล้าหญ้าแฝกและขอรับการสนับสนุนจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำผ่านสถานีพัฒนาที่ดิน เทศบาล หมออินทรี และเพื่อนบ้าน เนื่องจาก

เกษตรกรติดต่อขอรับบริการต่าง ๆ จากสถานีพัฒนาที่ดินเป็นประจำอยู่แล้ว และสถานีพัฒนาที่ดินเรียกประชุมเกษตรกรในหมู่บ้านเพื่อชี้แจงรายละเอียดการจัดทำโครงการฯ ให้ทราบ

๓.๓ การได้รับแจกและพื้นที่ปลูกต้นกล้าหญ้าแฝก เกษตรกร เอกชนทั่วไป และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่โครงการฯ ได้รับแจกต้นกล้าหญ้าแฝกเฉลี่ยรายละ ๙,๐๐๐ กล้า โดยนำไปปลูกในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ ปลูกรอบพื้นที่ที่ปรับปรุงใหม่เพื่อสร้างโบสถ์ ปลูกแบบขั้นบันไดในพื้นที่ทางการเกษตรเชิงเขา ปลูกริมคลองในหมู่บ้านหรือฝายน้ำล้น ปลูกรอบสระกักเก็บน้ำขยายใหญ่ ปลูกตามแนวคันนาและแปลงพืชผัก ปลูกริมสระน้ำในพื้นที่ทางการเกษตร นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายได้รับแจกปัจจัยการผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ จากสถานีพัฒนาที่ดิน อาทิ ต้นกล้ายาง ต้นกล้าสัก ปุ๋ยพืชสด วัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน

๓.๔ การได้รับการสนับสนุนจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ ได้รับการสนับสนุนจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ อาทิ บ่อตกตะกอน ทางลำเลียงในไร่นา ปรับรูปแปลงนา คันดิน ขั้นบันไดดิน เฉลี่ยรายละ ๒๐ ไร่

๓.๕ การได้รับการฝึกอบรมความรู้ที่เกี่ยวข้อง เกษตรกร เอกชนทั่วไป และหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เรื่องการปลูก การดูแล และการขยายพันธุ์ต้นกล้าหญ้าแฝก ที่ถูกต้องเหมาะสมจากสถานีพัฒนาที่ดิน โดยมีความรู้ความเข้าใจและได้รับคำแนะนำว่าการปลูกต้นกล้าหญ้าแฝกที่ถูกต้องเหมาะสมควรปลูกเป็นแถวขั้นบันได แต่ละแถวห่างกันประมาณ ๐.๕๐ - ๑.๐๐ เมตร ระหว่างกอห่างประมาณ ๒๐ - ๕๐ เซนติเมตร และควรมีการตัดแต่งกอหญ้าแฝก เพื่อให้หญ้าแฝกแตกกอ นอกจากนี้เทศบาลนครนครปฐมยังสามารถต่อยอดขยายพันธุ์ต้นกล้าหญ้าแฝกได้เอง และแจกจ่ายเพื่อนำไปปลูกในเขตเทศบาล

๓.๖ ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการฯ ต้นกล้าหญ้าแฝกและระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่ได้รับ เกษตรกรทั้งหมดมีความพึงพอใจระดับมากต่อต้นกล้าหญ้าแฝกและระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่ได้รับ เนื่องจากสามารถขยายพันธุ์หญ้าแฝกไปปลูกในพื้นที่อื่น ๆ ขนส่งปัจจัยการผลิตและผลผลิตทางการเกษตรเข้าและออกจากพื้นที่ทำการเกษตรได้สะดวก มีบ่อตกตะกอนและคูรับน้ำสำหรับกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ มีพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรได้รับน้ำอย่างทั่วถึง การดูแลผลผลิตทางการเกษตรทำได้ง่ายขึ้น และช่วยลดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน รวมทั้งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำหากเกษตรกรต้องดำเนินการเอง

## ๔. ปัญหา

๔.๑ เกษตรกร เอกชนทั่วไป และหน่วยงานต่าง ๆ ขอรับแจกต้นกล้าหญ้าแฝกและนำไปปลูกในช่วงฝนทิ้งช่วง ทำให้ต้นกล้าหญ้าแฝกไม่เจริญเติบโตและตาย นอกจากนี้เกษตรกรบางรายยังไม่ทราบว่าสามารถขอรับแจกต้นกล้าหญ้าแฝกได้ที่สถานีพัฒนาที่ดิน

๔.๒ พื้นที่ปลูกหญ้าแฝกที่เป็นพื้นที่สาธารณะ อาทิ ริมคลองในหมู่บ้าน ได้รับความเสียหายจากปศุสัตว์ อาทิ วัว ที่เกษตรกรนำมาเลี้ยงในพื้นที่ทะเล่ต้นกล้าหญ้าแฝกได้รับความเสียหาย

๔.๓ การดำเนินงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำยังไม่ครอบคลุมเกษตรกรที่ต้องการเข้าร่วมโครงการฯ นอกจากนี้เกษตรกรบางรายยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการฯ ทำให้ไม่สนใจที่จะขอเข้าร่วมโครงการฯ โดยเกษตรกรเข้าใจว่าต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

## ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์รายละเอียดโครงการฯ ให้เกษตรกรและหน่วยงานต่าง ๆ ทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน อาทิ ระยะเวลาเริ่มขอรับแจกหญ้าแฝก ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเกษตรกรต้องจ่ายสมทบหรือไม่

๕.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจแบ่งการดำเนินโครงการฯ โดยเฉพาะการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นระยะๆ ให้ครอบคลุมเกษตรกรที่ต้องการขอรับสนับสนุนจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำทุกราย

## โครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิต และ การใช้สารอินทรีย์ อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในการพัฒนาการเกษตร แบบยั่งยืน และเพื่อพัฒนาเป็นกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในอนาคต

๑.๒ **เป้าหมาย** พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดใช้สารเคมีทางการเกษตรเดิมที่เข้มแข็ง เพื่อเข้าสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จำนวน ๑๐๐ กลุ่ม

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ **งบประมาณ** จำนวน ๑๔๖,๓๙๐,๒๕๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์เพื่อลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ดำเนินการ พัฒนากลุ่มเกษตรกรเดิมที่เข้มแข็งแล้ว ๑๐,๔๘๐ กลุ่ม สูงกว่าเป้าหมาย ร้อยละ ๔.๘๐ และพัฒนากลุ่ม เกษตรกรสู่การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แล้ว ๑๐๕ กลุ่ม สูงกว่าเป้าหมาย ร้อยละ ๕.๐๐

๒.๒ โครงการเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนและยุวมอดิน ดำเนินการในโรงเรียนต่าง ๆ แล้วครบ ตามเป้าหมาย ๕๐๐ แห่ง

๒.๓ การรับรองมาตรฐานปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ดำเนินการรับรองสินค้าต่าง ๆ แล้ว ๑,๓๓๐ ชนิด ร้อยละ ๑๙๐ ของเป้าหมาย ๗๐๐ ชนิด

๒.๔ การรณรงค์คดเผาฟางและตอซังข้าว ดำเนินการในพื้นที่ต่าง ๆ ครบตามเป้าหมาย ๗,๕๐๐ ไร่

๒.๕ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๑๔๖,๓๙๐,๒๕๐ บาท ครบตามเป้าหมาย

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่ภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์ ระหว่างวันที่ ๑๘ – ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ระหว่างวันที่ ๒ – ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคใต้ จังหวัดพังงา ระนอง และชุมพร ระหว่างวันที่ ๒๐ – ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕ และพื้นที่ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี และราชบุรี ระหว่างวันที่ ๒๗ – ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ พบว่า

๓.๑ การได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการผลิตและใช้สารอินทรีย์ รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการผลิตและใช้สารอินทรีย์ รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจากสถานีพัฒนาที่ดิน หรือสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต อาทิ การทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ การผลิตสารป้องกัน



แมลง การตรวจวิเคราะห์ดิน การผลิตน้ำส้มควันไม้ การผลิตปุ๋ยหมักคุณภาพสูง ความรู้เรื่องดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การปลูกหญ้าแฝก การปลูกพืชสกุลถั่ว การปลูกพืชผักสวนครัว

๓.๒ การได้รับแจกวัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตสารอินทรีย์และปัจจัยการผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ กลุ่มเกษตรกรและโรงเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับแจกวัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตสารอินทรีย์และปัจจัยการผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ จากสถานีพัฒนาที่ดิน อาทิ ถังหมัก บั้วรดน้ำ จอบ เสียม ส้อม พรวนดิน สารเร่ง พด.๑ พด.๒ พด.๓ พด.๕ พด.๖ พด.๗ กากน้ำตาล เศษพืชผักผลไม้ สมุนไพร ปุ๋ยพืชสด โปสเตอร์ให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตและใช้สารอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ผักกาด ผักบุ้ง กวางตุ้ง คะน้า ฟักทอง ผักชี ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ

๓.๓ การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้สารอินทรีย์ ภายหลังเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ใช้สารอินทรีย์มากขึ้น โดยเฉพาะน้ำหมักชีวภาพที่ได้รับการสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรผลิตเพื่อแจกจ่ายให้สมาชิกกลุ่มใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ เกษตรกรตัวอย่างใช้ทั้งสารอินทรีย์และสารเคมีร่วมกันในการเพาะปลูก แบ่งเป็นใช้สารอินทรีย์เฉลี่ยร้อยละ ๕๕ และใช้สารเคมีเฉลี่ยร้อยละ ๔๕ ของปริมาณการใช้สารอินทรีย์ร่วมกับสารเคมีทั้งหมด

๓.๔ การผลิตสารอินทรีย์ใช้เองที่บ้านของเกษตรกร ภายหลังเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ ๘๐.๗๗ สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการผลิตสารอินทรีย์จากกลุ่มเกษตรกรไปผลิตสารอินทรีย์ใช้เองที่บ้านได้ นอกจากนี้เกษตรกรร้อยละ ๑๙.๒๓ สามารถคิดค้นนำสมุนไพรต่าง ๆ อาทิ ต้นหางไหล หนอนตายหยาก ยาสูบ ดีปลี พริกขี้หนูสด ใบโหระพา ข่า มาปรับปรุงสูตรผลิตสารอินทรีย์ของสถานีพัฒนาที่ดิน เพื่อใช้ทำการเกษตรได้ด้วยตนเอง

๓.๕ การเปลี่ยนแปลงด้านต้นทุนการทำการเกษตร ภายหลังเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและใช้สารอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่มีต้นทุนการทำการเกษตรลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๔๐

๓.๖ การเปลี่ยนแปลงด้านผลผลิตทางการเกษตร ภายหลังเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและใช้สารอินทรีย์ ผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรเจริญเติบโตได้ดี ไม่มีโรคแมลงรบกวน ปริมาณน้ำหนักรวม และคุณภาพผลผลิตดีขึ้น อาทิ เกษตรกรจังหวัดมหาสารคาม ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ย ๕๐ ถึงต่อไร่ เป็นเฉลี่ย ๖๐ ถึงต่อไร่ เกษตรกรจังหวัดนครปฐม ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากเฉลี่ย ๘๕ ถึงต่อไร่ เป็นเฉลี่ย ๑๐๐ ถึงต่อไร่ เกษตรกรจังหวัดชุมพร ต้นปาล์มเจริญเติบโตดีขึ้น ทลายมากขึ้น และน้ำหนักรวมต่อทลายเพิ่มขึ้น เกษตรกรจังหวัดพังงา ต้นยางเจริญเติบโตดีขึ้น หน่ายางนิ่มกิดง่าย น้ำยางไหลสม่ำเสมอ และปริมาณน้ำยางเพิ่มขึ้น

๓.๗ การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพดิน ภายหลังสมาชิกกลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ทำการเกษตร พบว่าดินของเกษตรกรมีความเหมาะสมในการเพาะปลูกมากขึ้น ดินร่วนซุยมากขึ้น ไม่แข็งกระด้าง

๓.๘ การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตและใช้สารอินทรีย์ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการผลิตและใช้สารอินทรีย์ให้กับเกษตรกรนอกกลุ่ม เพื่อน ๆ นักเรียนในโรงเรียน และคนในครอบครัว

๓.๙ ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการฯ การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรและเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้งหมดมีความพึงพอใจระดับมากต่อการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ เนื่องจากได้รับความรู้และวัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตสารอินทรีย์ ได้ผลิตและใช้สารอินทรีย์

ทำการเกษตร ทำให้ต้นทุนทำการเกษตรลดลง ปริมาณ น้ำหนัก และคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร เพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้น

#### ๔. ปัญหา

๔.๑ วัสดุอุปกรณ์สำหรับผลิตสารอินทรีย์ อาทิ กากน้ำตาล มูลสัตว์ ที่สนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกร ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกร รวมทั้งสถานที่ผลิตและจัดเก็บสารอินทรีย์ที่ผลิต มีพื้นที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถผลิตสารอินทรีย์ได้เพียงพอกับความต้องการของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

๔.๒ การพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทำได้ยาก เนื่องจาก มีปัจจัยหลายประการที่ไม่สามารถควบคุมได้ อาทิ การควบคุมการใช้สารเคมีของพื้นที่ทำการเกษตร ข้างเคียง

๔.๓ การดำเนินโครงการเกษตรอินทรีย์ในโรงเรียนและยุวมอบดินบางแห่ง ผู้บริหารโรงเรียน และครูเกษตรมีความเห็นไม่สอดคล้องกันที่จะนำโรงเรียนเข้าร่วมโครงการฯ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการฯ

#### ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรแนะนำวิธีการบริหารจัดการกลุ่มแก่มกลุ่มเกษตรกรให้สามารถ จัดหาวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ผลิตและจัดเก็บสารอินทรีย์ที่ผลิตมาต่อ ยอดได้ด้วยกลุ่มเกษตรกรเอง

๕.๒ สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลเสียจากการใช้สารเคมีและประโยชน์จากการใช้สารอินทรีย์ ให้กับเกษตรกรมากขึ้น จัดหาต้นแบบและเผยแพร่ความสำเร็จของผู้ที่ใช้สารอินทรีย์ในการทำเกษตร ให้เกษตรกรทั่วไปได้รับทราบ

## โครงการรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศด้านการเกษตร

### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อรณรงค์ให้เกษตรกรได้รู้วิธีการไถกลบได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นำไปปรับให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ของตนเอง ลดการเกิดภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการเผาตอซัง และลดการเผาพื้นที่เกษตรบนพื้นที่โล่งเตียนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการเรียนรู้การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน

๑.๒ **เป้าหมาย** ทั่วประเทศ พื้นที่ ๒๕,๐๐๐ ไร่

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมพัฒนาที่ดิน

๑.๕ **งบประมาณ** จำนวน ๕๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ กิจกรรมการรณรงค์ไถกลบตอซัง ดำเนินการได้ ๒๕๐ ไร่ และการลดการเผาพื้นที่เกษตรกรรมบนพื้นที่โล่งเตียน ดำเนินการได้ ๕,๐๐๐ ไร่ ครบตามเป้าหมาย

๒.๒ กิจกรรมจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว ดำเนินการได้ ๑๗,๐๘๕ ไร่ สูงกว่าเป้าหมาย ๗,๐๘๕ ไร่

๒.๓ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๕๒,๓๕๓,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙๙.๗๒ ของเป้าหมาย ๕๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามระหว่างวันที่ ๑๘ - ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๕ พื้นที่ภาคเหนือ ในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และอุตรดิตถ์ และระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ในท้องที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา และภาคใต้ ระหว่างวันที่ ๘ - ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ในท้องที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

๓.๑ กิจกรรมการรณรงค์ไถกลบตอซัง

๑) ได้จัดรณรงค์ส่งเสริมการไถกลบตอซังในพื้นที่นา โดยได้จัดทำแปลงสาธิต จังหวัดละ ๒ แปลง ๆ ละ ๒๐ ไร่ รวม ๔๐ ไร่ และแจกปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ สารเร่ง พด. และปุ๋ยชีวภาพ

๒) เกษตรกรส่วนใหญ่ในบางพื้นที่ของโครงการได้นำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมรณรงค์ส่งเสริมการไถกลบตอซังฯ ไปปฏิบัติใช้ในพื้นที่นาของตนเอง เฉพาะในฤดูนาปีเท่านั้น โดยเกษตรกรมีความเข้าใจถึงผลกระทบของการไถกลบตอซัง และมีความพึงพอใจกับปัจจัยการผลิตที่ได้รับ สำหรับเกษตรกรที่ไม่นำความรู้ไปปฏิบัติใช้ เนื่องจากทำนาปีละ ๓ ครั้ง จึงไม่มีเวลาแช่ตอซัง ซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ ๑๕ วัน

๓) กิจกรรมจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว

๓.๑) บางพื้นที่ที่จัดทำอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้แก่ จังหวัดพิจิตร และสุราษฎร์ธานี  
ขณะนี้ได้ดำเนินการขุดคันดินรอบพื้นที่แปลงนา ดำเนินการแล้วเสร็จเป็นไปตามเป้าหมาย เกษตรกร  
มีความพึงพอใจโครงการ และมีความต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนพันธุ์ปลาเลี้ยงในร่องน้ำ

๓.๒) ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว ในพื้นที่สาธารณะ และในพื้นที่ของเกษตรกร ดำเนินการ  
ตามเป้าหมาย

#### ๔. ปัญหา และข้อคิดเห็น

๔.๑ เกษตรกรส่วนใหญ่บางท้องที่ไม่สามารถทำการไถกลบตอซังได้ เนื่องจากเกษตรกรเร่งรีบ  
ในการทำนาฤดูต่อไป ดังนั้นควรณรงค์ให้เกษตรกรทำนาอย่างมาปีละ ๒ ครั้ง

๔.๒ ควรณรงค์ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมลงทุนสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ของตนเอง  
ได้แก่ ทำร่องในพื้นที่แปลงนา ทำคันดินในพื้นที่ลาดชัน เป็นต้น และขยายพื้นที่โครงการให้แก่เกษตรกร  
รายอื่นอย่างทั่วถึงต่อไป

๔.๓ ควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนพันธุ์ปลาแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วม  
โครงการหรืออาชีพอื่นต่อไป

## สินค้าด้านปาล์มน้ำมัน

### โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน (ปีที่ ๔)

#### ๑. สาระสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน ให้มีปริมาณและคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของโรงงาน และเพื่อลดต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมัน เป็นการเพิ่มรายได้ แก่เกษตรกร

**๑.๒ เป้าหมาย** อบรมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน ๑๐,๐๐๐ รายต่อปี ส่งเสริมและ พัฒนากลุ่มผู้ผลิตปาล์มน้ำมันในพื้นที่เป้าหมาย ๑๙ จังหวัด

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕ (ปีที่ ๔ เริ่ม ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖)

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** เงินกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรฯ จำนวน ๑๙,๐๐๐,๐๐๐ บาท (ปีที่ ๔ จำนวน ๓,๘๐๐,๐๐๐ บาทต่อปี)

#### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ จัดอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหลักสูตร “วิทยาการปาล์มน้ำมัน” ๓ ครั้ง เจ้าหน้าที่ ๑๐๓ ราย ดำเนินการแล้วเสร็จตามเป้าหมาย**

**๒.๒ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแล้ว ๑๐,๖๕๙ ราย ร้อยละ ๑๐๖.๕๙ ของเป้าหมาย และมีกลุ่มเกษตรกรที่เข้ารับการส่งเสริมพัฒนากลุ่ม ๑๕๒ กลุ่ม ครบตามเป้าหมาย โดยการจัดอบรมเกษตรกร ใน ๒ หลักสูตร ได้แก่ “การปลูกสร้างสวนปาล์มน้ำมัน” และ “การปฏิบัติดูแลรักษาสวนปาล์มน้ำมัน” รวมทั้งการจัดการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นการดำเนินการของสำนักงาน เกษตรจังหวัด**

## โครงการส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า เพื่อรองรับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้า AFTA ปี ๒๕๕๕ (ปีที่ ๑)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตปาล์มน้ำมัน โดยการปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า เป็นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และลดต้นทุนการผลิต

๑.๒ **เป้าหมาย** ส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีทดแทนสวนเก่า เป้าหมาย ๑,๐๐๐ รายต่อปี พื้นที่ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ในพื้นที่ ๕ จังหวัด ได้แก่ กระบี่ สุราษฎร์ธานี ชุมพร สตูล และตรัง

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ๓ ปี ระหว่างปี ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗ (ปีที่ ๑ เริ่ม ๓ สิงหาคม ๒๕๕๕ – ๒ สิงหาคม ๒๕๕๕)

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมการเกษตร

๑.๕ **งบประมาณ** เงินจากงบกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรฯ ๓ ปี จำนวนรวมทั้งสิ้น ๙๙.๙๐ ล้านบาท (ปีที่ ๑ จำนวน ๓๓.๓๐ ล้านบาท)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ แปลงที่จะได้รับการส่งเสริมปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดี มีจำนวน ๑๐,๐๐๐ ไร่ เป็นไปตามเป้าหมาย โดยแต่ละจังหวัดได้ให้เกษตรกรเตรียมแปลง เพื่อรอรับการส่งมอบต้นกล้าปาล์มน้ำมัน โดยได้ดำเนินการส่งมอบให้แก่เกษตรกรในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา พร้อมทั้งให้เจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำเป็นระยะต่ออีก ๓ เดือนแรกของการปลูก

๒.๒ กรมส่งเสริมการเกษตรขอขยายระยะเวลาโครงการ ๖ เดือน (ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๕ – ๓๑ มกราคม ๒๕๕๖) เพื่อให้การดำเนินงานโครงการสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

### ๓. ปัญหาและข้อคิดเห็น

๓.๑ การดำเนินโครงการในปีต่อไป ควรกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมโครงการ โดยเฉพาะช่วงเวลาการรับมอบเมล็ดพันธุ์ และการเพาะเลี้ยงอนุบาลต้นกล้าปาล์มน้ำมันให้มีความสอดคล้องกับช่วงเวลาปลูกที่เหมาะสมในเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม ภายใต้ระยะเวลาดำเนินโครงการที่ไม่ติดขัดในเรื่องระเบียบราชการในการใช้จ่ายงบประมาณสำหรับจัดซื้อจัดจ้างด้วย

๓.๒ เพื่อประโยชน์แก่เกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในวงกว้างขึ้น ควรส่งเสริมการปลูกปาล์มน้ำมันพันธุ์ดีทดแทนสวนปาล์มน้ำมันพันธุ์ไม่ดีที่ให้ผลผลิตต่ำและสวนปาล์มน้ำมันที่ประสบปัญหาอุทกภัยด้วย ซึ่งไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ของโครงการที่มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นสวนปาล์มที่มีอายุไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ขณะนี้อยู่ระหว่างเสนอคณะอนุกรรมการกลั่นกรองโครงการฯ ให้ความเห็นชอบในการปรับปรุงเงื่อนไขต่อไป

## สินค้าด้านข้าว

### โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวและสร้างความเข้มแข็งให้ชาวนาเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน (AFTA) ปีที่ ๒ (๒๕๕๔/๕๕)

#### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อยกระดับการผลิต และปรับปรุงคุณภาพข้าวให้สูงขึ้น รวมทั้งลดต้นทุนการผลิต เพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนได้ สร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชาวนาในชุมชนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้เพียงพอ และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาการผลิตข้าว และการสร้างมูลค่าเพิ่ม

**๑.๒ เป้าหมาย** พัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนหลัก ๕ ศูนย์ และศูนย์เครือข่าย ๕๐ ศูนย์ ในพื้นที่ ๕ จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ อุตรธานี อำนาจเจริญ นครสวรรค์ และอ่างทอง ให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ ศูนย์ละ ๕๐ ตัน และกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวได้ปีละประมาณ ๓,๓๐๐ ไร่ต่อศูนย์ เกษตรกร ๑,๐๐๐ ครัวเรือน มีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เพิ่มขึ้น ครัวเรือนละ ๕,๐๐๐ บาทต่อปี เกษตรกรในหมู่บ้านต้นแบบการลดต้นทุนการปลูกข้าวในจังหวัดนาร่อง สามารถลดต้นทุนการผลิตข้าวอย่างน้อย ๑,๐๐๐ บาทต่อต้น หมู่บ้านชุมชนต้นแบบการลดต้นทุนการผลิตข้าว ๖ จังหวัดนาร่อง ประกอบด้วย สุรินทร์ อุตรธานี อำนาจเจริญ นครสวรรค์ อ่างทอง และนครศรีธรรมราช

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ – ๒๕๕๖

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมการข้าว และกรมส่งเสริมการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** ปีที่ ๒ (เริ่มต้น ๒๑ ต.ค. ๒๕๕๔ สิ้นสุด ๒๐ ต.ค. ๒๕๕๕) จำนวน ๒๔,๖๖๓,๐๐๐ บาท (กรมการข้าว ๑๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท กรมส่งเสริมการเกษตร ๙,๙๖๓,๐๐๐ บาท และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ๒๐๐,๐๐๐ บาท)

#### ๒. ผลการติดตาม

##### ๒.๑ กิจกรรมการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

**กรมการข้าว (กข.)** จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ศูนย์ข้าวชุมชนครบตามเป้าหมายทุกศูนย์แล้ว ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าว กระสอบ มุ้งตาข่ายรองตาก การจัดอบรมวิทยากรหลัก การตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าวของฤดูที่ผ่านมา รวมทั้งการสนับสนุนคู่มือสื่อเรียนรู้ ส่วนกิจกรรมจัดทำแปลงเรียนรู้ ดำเนินการได้ ๕๔ แปลง ไร่ละ ๙๘.๑๘ ของเป้าหมาย ๕๕ แปลง

**กรมส่งเสริมการเกษตร (กสก.)** กิจกรรมที่ร่วมดำเนินการในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในศูนย์ข้าวชุมชน เช่น การจัดทำเวทีชุมชน ดำเนินการได้ ไร่ละ ๖๙.๐๙ ของเป้าหมาย การอบรมชาวนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ดำเนินการได้ ไร่ละ ๒๓.๔๕ จากเป้าหมาย และกิจกรรมการติดตามให้คำแนะนำแก่เกษตรกร ไร่ละ ๔๙ เนื่องจาก กสก. อนุมัติงบประมาณให้จังหวัดล่าช้าประมาณ

เดือนเมษายน ๒๕๕๕ (กสก. ขอเบิกเงินจากกองทุน FTA ประมาณเดือนมกราคม ๒๕๕๕ และ กองทุน FTA โอนเงินงบประมาณให้ กสก. วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕)

## ๒.๒ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพชาวนาและเครือข่าย

### ๑) กิจกรรมอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต

กข. ดำเนินการอบรมยุวชาวนารุ่นใหม่ ครบตามเป้าหมาย ๑๒๕ ราย การอบรม ด้านแปรรูปและการจัดการหลังเก็บเกี่ยว ดำเนินการแล้ว ๑,๔๐๐ ราย ร้อยละ ๑๑๒ ของเป้าหมาย ๑,๒๕๐ ราย

กสก. ดำเนินการอบรมชาวนามืออาชีพแล้วทั้ง ๕๕ ศูนย์ จำนวน ๑,๑๐๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

### ๒) การพยากรณ์เตือนการระบาดของศัตรูข้าว

กข. ดำเนินการพัฒนาระบบการพยากรณ์เตือนภัย ครบตามเป้าหมายในศูนย์หลัก ทั้ง ๕ ศูนย์ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการพัฒนาศูนย์บริการชาวนาและเครือข่ายครบตามเป้าหมาย ส่วน กสก. มีการดำเนินการศูนย์จัดการศัตรูข้าวชุมชน ครบตามเป้าหมาย ๕๕ ศูนย์

### ๓) กิจกรรมหมู่บ้านต้นแบบการลดต้นทุนการผลิตข้าว

กข. ได้มีการจัดทำแปลงเรียนรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าว จำนวน ๖ แปลง พื้นที่ แปลงละ ๒๐ ไร่ ครบตามเป้าหมาย และได้มีการอบรมเกษตรกรแล้วจำนวน ๔๔๘ ราย ร้อยละ ๗๔.๖๗ ของเป้าหมาย ๖๐๐ ราย ส่วนกิจกรรมการจัดงานรณรงค์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ดำเนินการแล้ว ร้อยละ ๘๓.๓๓ ของเป้าหมาย และมีการจัดทำสื่อเอกสารและเผยแพร่ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม นอกจากนี้ได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุทัศน์และป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน ๖ ครั้ง ครบตามเป้าหมาย

กสก. ได้จัดทำแปลงส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวแล้ว ๓ แปลง/๔๐๐ ไร่ รวมทั้งจัดทำแปลงส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลในการปลูกข้าว ๒ แปลง พื้นที่ ๔๐๐ ไร่ ครบตามเป้าหมาย และได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และพัฒนาระบบบริการเครื่องจักรกลในการปลูกข้าว จำนวน ๒ ศูนย์ ตามเป้าหมาย รวมทั้งจัดอบรมการใช้เครื่องจักรแก่เกษตรกร จำนวน ๔๐ ราย ครบตามเป้าหมาย

## ๒.๓ การพัฒนาองค์กรชาวนาให้เข้มแข็ง

กข. จัดจ้างเจ้าหน้าที่ระดับปริญญาตรี ๕ ราย ครบตามเป้าหมาย และกิจกรรม การประชุมสัมมนาเพื่อชี้แจงโครงการ จำนวน ๕๘ ราย ร้อยละ ๗๗.๓๓ ของเป้าหมาย ๗๕ ราย และการจ้างลูกจ้างชั่วคราว นักวิชาการเกษตร ๑ ตำแหน่ง ครบตามเป้าหมาย

กสก. จัดจ้างเจ้าหน้าที่ระดับปริญญาตรี จำนวน ๕ ราย ครบตามเป้าหมาย และจ้างเหมา แกนนำชาวนา ๕๕ ราย ครบตามเป้าหมาย



### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

#### ๓.๑ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์

๑) ในภาพรวมมีพื้นที่นารวมทั้งสิ้น ๒๙.๙๕ ไร่ โดยทำกิจกรรมดังต่อไปนี้ ทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวกับศูนย์ข้าวชุมชน เฉลี่ย ๑๐.๖๘ ไร่ ร้อยละ ๑๐๖.๘๐ จากเป้าหมายพื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (๑๐ ไร่ต่อราย)

๒) การทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรผู้ผลิตแปลงเมล็ดพันธุ์ พื้นที่แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระดับประเทศเฉลี่ย ๑๐.๖๘ ไร่ ในภาพรวมช่วงมีโครงการ (ปี ๒๕๕๔/๕๕) ปลูกพันธุ์มะลิ ๑๐๕ มากที่สุดเฉลี่ย ๔.๘๘ ไร่ รองลงมาปลูกพันธุ์ กข. ๓๑ เฉลี่ย ๒.๘๐ ไร่และพันธุ์ กข.๖ เฉลี่ย ๑.๘๖ ไร่ตามลำดับ

๓) ประเภทการทำนา เกษตรกรจะทำนาคามากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ ๕๘.๑๒ รองลงมาเป็นหว่านน้ำตม เฉลี่ยร้อยละ ๒๔.๖๑ และหว่านแห้ง/หว่านสำร่วย เฉลี่ยร้อยละ ๑๗.๒๘ ตามลำดับ

๔) ปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่ช่วงมีโครงการ (ปี ๒๕๕๔/๕๕) ปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ลดลงกว่าก่อนมีโครงการ เล็กน้อยเฉลี่ย ๐.๖๗ กิโลกรัม/ไร่ เหลือ ๑๒.๙๐ กิโลกรัม/ไร่ ภาคกลางส่วนใหญ่เกษตรกรทำนาหว่านจะมีการใช้เมล็ดพันธุ์ก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๒๒.๕๙ กิโลกรัม/ไร่ และเมื่อเข้าร่วมโครงการใช้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ลดลง ๑.๑๑ กิโลกรัม/ไร่ คงเหลือ ๒๑.๔๘ กก./ไร่ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำแปลงเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่เป็นนาดำ โดยก่อนมีโครงการเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย ๘.๓๑ กิโลกรัม/ไร่ เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ในการทำนาลดลงเฉลี่ย ๐.๔๒ กิโลกรัม/ไร่ เหลือ ๗.๘๙ กิโลกรัม/ไร่

๕) แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ ช่วงมีโครงการเกษตรกรนำเมล็ดพันธุ์มาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว/เกษตรกรอำเภอ เฉลี่ยร้อยละ ๙๒.๕๓ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ได้เก็บพันธุ์จากปีที่ผ่านมาเฉลี่ยร้อยละ ๔.๙๘ และซื้อเองเฉลี่ยร้อยละ ๒.๔๙ เป็นต้น

#### ๖) ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ผลิตแปลงเมล็ดพันธุ์

**ก่อนมีโครงการ (ปี ๒๕๕๓/๕๔)** เกษตรกรผู้ผลิตแปลงเมล็ดพันธุ์มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ๓,๖๒๑.๑๑ บาท/ไร่ ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ๒๔๗.๔๗ บาท/ไร่ และมีต้นทุนรวมเฉลี่ย ๓,๘๖๘.๕๘ บาท/ไร่ เกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ย ๔๘๔.๕๑ กิโลกรัม/ไร่ เกษตรกรขายผลผลิตได้เฉลี่ย ๑๔.๘๖ บาท/กิโลกรัม ทำให้มีมูลค่าผลผลิตรวม ๗,๑๙๙.๘๒ บาท/ไร่ ดังนั้นเมื่อนำมูลค่าผลผลิตรวมหักด้วยต้นทุนรวมแล้ว เกษตรกรจะมีผลตอบแทนสุทธิ ๓,๓๓๑.๒๔ บาท/ไร่

**ช่วงมีโครงการ (ปี ๒๕๕๔/๕๕)** เกษตรกรมีต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ๓,๖๗๔.๒๐ บาท/ไร่ ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ๓๒๖.๑๑ บาท/ไร่ ต้นทุนรวมเฉลี่ย ๔,๐๐๐.๓๑ บาท/ไร่ ส่วนผลผลิตเฉลี่ย ๕๐๖.๒๖ กิโลกรัม/ไร่ และเกษตรกรขายได้ราคาเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ ๔.๐๒ บาท/กิโลกรัม หรือ ๑๘.๘๘ บาท/กิโลกรัม ทำให้มีมูลค่าผลผลิตรวม ๙,๕๕๘.๑๙ บาท/ไร่ ดังนั้นเมื่อนำมูลค่าผลผลิตรวมหักด้วยต้นทุนรวมแล้ว เกษตรกรจะมีผลตอบแทนสุทธิ ๕,๕๕๘.๖๙ บาท/ไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๒,๒๒๖.๖๕ บาท/ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๖.๘๔

#### ๓.๒ เกษตรกรแปลงส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต

๑) ในภาพรวมมีพื้นที่นารวมทั้งสิ้น ๒๔.๖๓ ไร่ ทำแปลงส่งเสริมการลดต้นทุนเฉลี่ย ๘.๓๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๖๐ จากเป้าหมาย พื้นที่แปลงส่งเสริมการลดต้นทุน (๑๐ ไร่ต่อราย)

เกษตรกรในภาคกลางมีพื้นที่ทำนารวมเฉลี่ย ๒๗.๕๒ ไร่ โดยทำกิจกรรมแปลงส่งเสริมการลดต้นทุนเฉลี่ย ๑๐.๑๕ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๑.๕๐ จากเป้าหมาย (๑๐ ไร่ต่อราย) ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ทำนารวมเฉลี่ย ๒๒.๙๐ ไร่ ทำแปลงส่งเสริมการลดต้นทุน ๗.๒๘ ไร่ ร้อยละ ๗๒.๘๐ จากเป้าหมาย (๑๐ ไร่ต่อราย) ในภาพรวมช่วงมีโครงการ (ปี ๒๕๕๔/๕๕) ปลูกพันธุ์มะลิ ๑๐๕ มากที่สุดเฉลี่ย ๓.๒๕ ไร่ รองลงมาปลูกพันธุ์ กข. ๓๑ เฉลี่ย ๓.๑๖ ไร่และพันธุ์ กข.๖ เฉลี่ย ๑.๓๐ ไร่ตามลำดับ

๒) ประสิทธิภาพการทำนา เกษตรกรจะทำงานดำมากที่สุด เฉลี่ยร้อยละ ๕๐ รองลงมาเป็น หว่านน้ำตม เฉลี่ยร้อยละ ๓๓.๗๕ และหว่านแห้ง/หว่านสำรวย เฉลี่ยร้อยละ ๑๖.๒๕ ตามลำดับสำหรับ

๓) ปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรผู้ทำแปลงส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต ส่วนใหญ่ช่วงมีโครงการ (ปี ๒๕๕๔/๕๕) ปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ลดลงกว่าก่อนมีโครงการ เล็กน้อย เฉลี่ย ๑.๔๔ กิโลกรัม/ไร่ เหลือ ๖.๒๓ กิโลกรัม/ไร่ ภาคกลางส่วนใหญ่เกษตรกรทำนาหว่าน จะมีการใช้เมล็ดพันธุ์ก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๒๕.๖๐ กิโลกรัม/ไร่ และเมื่อเข้าร่วมโครงการใช้ปริมาณเมล็ดพันธุ์ ลดลง ๓.๙๑ กิโลกรัม/ไร่ คงเหลือ ๒๑.๖๙ กิโลกรัม/ไร่ ถึงแม้ว่าปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์จะลดลงจาก ก่อนมีโครงการ แต่การใช้เมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรยังคงมากกว่าการใช้เมล็ดพันธุ์ตามคำแนะนำที่ใช้เพียง ๒๐ กิโลกรัม/ไร่ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นนาดำ โดยก่อนมีโครงการเกษตรกรใช้ เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย ๗.๓๖ กิโลกรัม/ไร่ เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วเกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ในการทำนาลดลง เฉลี่ย ๒ กิโลกรัม/ไร่ เหลือ ๕.๓๖ กก./ไร่

๔) ต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ทำแปลงส่งเสริมการลดต้นทุน

**ก่อนมีโครงการ (ปี ๒๕๕๓/๕๔)** เกษตรกรผู้ผลิตแปลงเมล็ดพันธุ์มีต้นทุนผันแปร เฉลี่ย ๒,๘๘๕.๒๓ บาท/ไร่ ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ๑๘๖.๖๔ บาท/ไร่ และมีต้นทุนรวมเฉลี่ย ๓,๐๗๑.๘๗ บาท/ไร่ เกษตรกรมีผลผลิตเฉลี่ย ๕๔๓.๓๗ กิโลกรัม/ไร่ เกษตรกรขายผลผลิตได้เฉลี่ย ๑๑.๕๖ บาท/กิโลกรัม ทำให้มีมูลค่าผลผลิตรวม ๖,๒๘๑.๓๖ บาท/ไร่ ดังนั้นเมื่อนำมูลค่าผลผลิตรวมหักด้วยต้นทุนรวมแล้ว เกษตรกรจะมีผลตอบแทนสุทธิ ๓,๒๐๙.๔๙ บาท/ไร่

**ช่วงมีโครงการ (ปี ๒๕๕๔/๕๕)** เกษตรกรมีต้นทุนผันแปร เฉลี่ย ๓,๒๔๒.๒๑ บาท/ไร่ ต้นทุนคงที่เฉลี่ย ๑๙๐.๑๖ บาท/ไร่ ต้นทุนรวมเฉลี่ย ๓,๔๓๒.๓๗ บาท/ไร่ และเกษตรกร มีผลผลิตเฉลี่ย เพิ่มขึ้น ๔๓.๑๒ กิโลกรัม/ไร่ ร้อยละ ๑๑.๗๓ จากผลผลิตก่อนมีโครงการ เป็น ๕๘๖.๔๙ กิโลกรัม/ไร่ และเกษตรกรขายได้ราคาเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ ๒.๓๗ บาท/กิโลกรัม ทำให้มีมูลค่า ผลผลิตรวม ๘,๒๗๐.๑๐ บาท/ไร่ ดังนั้น เมื่อนำมูลค่าผลผลิตรวมหักด้วยต้นทุนรวมแล้ว เกษตรกรจะมี ผลตอบแทนสุทธิ ๔,๘๓๗.๗๔ บาท/ไร่ ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าก่อนมีโครงการเฉลี่ย ๑,๖๒๘.๒๕ บาท/ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๓

#### ๔. ปัญหา

๔.๑ ด้านงบประมาณ ในปีที่ ๒ ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การจ้างนักเกษตร แกนนำชาวนา เป็นต้น ส่งผลให้การดำเนินงานขาดช่วง เพราะงบประมาณที่ได้รับ ดำเนินการจ้างได้เพียง ๕ เดือน และงบประมาณในการอบรมในพื้นที่ไม่เพียงพอ เช่น กิจกรรมชาวนา มืออาชีพ

๔.๒ ด้านการแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

๑) มีการเปลี่ยนตัวเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ในปีที่ ๒ เนื่องจากเกษตรกรบางรายไม่ต้องการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เพราะต้องดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ตามขั้นตอนที่ทางราชการกำหนด และต้องเข้ารับการอบรมตามโครงการ และเกษตรกรมีพื้นที่นาเป็นจำนวนมากจึงไม่มีเวลาดูแลแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพตามที่โครงการกำหนด

๒) มีเกษตรกรขอลาออกจากการเป็นสมาชิกผู้ทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

๓) ศูนย์เครือข่ายบางศูนย์ไม่เข้าร่วมโครงการในฤดูนาปีนี้ เนื่องจากเกษตรกรทำนาต่อเนื่อง จึงไม่รอเมล็ดพันธุ์ที่โครงการสนับสนุน

๔) สืบเนื่องจากงบประมาณไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีเจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบและรับรองคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ตามระยะเวลาที่กำหนด ทำให้เมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่ผ่านการรับรองเป็นจำนวนมาก ส่งผลทำให้ไม่มีการกระจายเมล็ดพันธุ์ดี เกษตรกรต้องขายเป็นข้าวทั่วไปให้แก่พ่อค้าหรือโรงสีแทน

๔.๓ ด้านการอบรมเกษตรกร การอบรมของโครงการฯ มีหลายกิจกรรมทั้งของ กข. และ กสก. และแต่ละกิจกรรมเกษตรกรต้องอบรมหลายครั้ง ทำให้เกษตรกรเกิดความเบื่อหน่าย และบางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมการอบรมได้ ต้องให้สมาชิกในครอบครัวมาแทน ส่งผลในเรื่องของการขาดความต่อเนื่องของการอบรมและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งแผนการอบรมส่วนใหญ่เป็นไปตามระยะเวลาการเพาะปลูกข้าวของเกษตรกร ทำให้บางกิจกรรมต้องอบรมเกษตรกรก่อนจะถึงช่วงระยะเวลาการเพาะปลูกจริง

๔.๔ ด้านการตลาด ขาดตลาดรองรับเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการรับรอง เนื่องจากศูนย์ข้าวชุมชนหลักไม่สามารถรับซื้อผลผลิตจากศูนย์เครือข่ายได้ทั้งหมด และเกษตรกรไม่มีความเชื่อมั่นต่อเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการรับรองแล้วศูนย์ข้าวชุมชนมาบรรจุเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์จำหน่าย

๔.๕ ด้านภัยแล้ง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือประสบปัญหาภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน ทำให้แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ยืนต้นตาย ส่งผลกระทบถึงผลผลิตเมล็ดพันธุ์ในปีที่ ๒ และเกษตรกรอาจมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นเนื่องจากต้องสูบน้ำเข้าในแปลงนามากขึ้นและต้องมีการกำจัดวัชพืชและตัดพันธุ์ปนเพิ่มมากขึ้นด้วย

## ๕. ข้อคิดเห็น

๕.๑ การเบิกจ่ายงบประมาณในปีที่ ๓ ควรมีการวางแผนการเบิกจ่ายให้ต่อเนื่อง เพราะจะส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ล่าช้า และไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

๕.๒ ด้านการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรคัดเลือกเกษตรกรที่มีความตั้งใจ มุ่งมั่นและเสียสละในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ของโครงการเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน

๕.๓ การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์เพื่อทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ควรคัดเลือกศูนย์ข้าวชุมชนเครือข่ายที่มีผลการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง และมีสมาชิกที่ตั้งใจทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ แทนศูนย์ข้าวชุมชนเครือข่ายที่ไม่มีผลการดำเนินงานที่ชัดเจน หรือแทนศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่ขอรับการสนับสนุนจากโครงการ

๕.๔ การอบรมเกษตรกรในกิจกรรมที่มีการอบรมต่อเนื่องติดต่อกัน ควรเน้นการอบรมให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายเช่น เกษตรกรผู้ทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ต้องอบรมตามขั้นตอน ๕-๘ ครั้ง อาจลดจำนวนครั้งลงแต่เน้นขั้นตอนการปฏิบัติให้เกษตรกรเกิดความเข้าใจมากขึ้น

๕.๕ กข. ควรหาตลาดรองรับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ผ่านการรับรอง Gap Seed ให้แก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรและศูนย์ข้าวชุมชน มีความมั่นใจในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

๕.๖ สำหรับกิจกรรมในปีที่ ๓ ควรมีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกับระยะเวลาของโครงการ และหน่วยงานปฏิบัติในพื้นที่ควรรายงานผลการดำเนินงานให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ รวมทั้งจะได้ปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินการได้ทันต่อสถานการณ์ต่อไป

## โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีของสหกรณ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันข้าวไทยสู่สากล ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๙ (ปีที่ ๑)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้กับเกษตรกรในจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และพิจิตร ให้มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ลดการใช้สารเคมี และใช้สารอินทรีย์ชีวภาพแทน สนับสนุนให้เกษตรกรลดการทำนาเหลือ ๒ ครั้ง/ปี และปลูกถั่วสลับนา สนับสนุนให้สหกรณ์การเกษตรพรหมพิรามเป็นศูนย์กลางการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้นจำหน่ายกระจายพันธุ์ข้าวให้กับสหกรณ์เครือข่ายและเกษตรกรโดยผ่านโรงงานปรับปรุงเมล็ดพันธุ์ข้าวและการตรวจสอบที่ได้มาตรฐาน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวไทย

**๑.๒ เป้าหมาย** สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม จ.พิษณุโลก สหกรณ์นิคมสวรรคโลก จ.สุโขทัย และสหกรณ์การเกษตรเมืองพิจิตร จ.พิจิตร

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ระยะเวลาดำเนินงาน ๖ ปี (๒๕๕๔ - ๒๕๕๙) แบ่งเป็นระยะเวลาการสนับสนุน ๓ ปี ระยะเวลาคืนทุน ๓ ปี

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมสหกรณ์

**๑.๕ งบประมาณ** รวมทั้งหมด ๕๔,๓๘๐,๔๐๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๔๑,๔๑๔,๔๐๐ บาท) (ปีที่ ๑ จำนวน ๔๑,๔๑๔,๔๐๐ บาท แบ่งเป็นงบจ่ายขาด ๓,๐๑๔,๔๐๐ บาท และเงินยืมปลอดดอกเบี้ย ๓๘,๔๐๐,๐๐๐ บาท)

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ ส่งเสริมสมาชิกผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี** มีสมาชิกสมัครเข้าร่วมโครงการ ๒๘๗ ราย ร้อยละ ๗๙.๗๒ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้แล้ว ๓๖๘ ราย ร้อยละ ๑๐๒.๒๒ ของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้พื้นที่ที่ใช้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี ๓,๓๖๐ ไร่ ร้อยละ ๙๓.๓๓ ของเป้าหมาย

**๒.๒ ส่งเสริมการปลูกถั่วสลับนา** มีสมาชิกที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกถั่ว ๒๘๖ ราย ร้อยละ ๖๓.๕๖ ของเป้าหมาย ๔๕๐ ราย และสมาชิกที่ปลูกถั่วสลับนา ๘๓ ราย ร้อยละ ๒๓.๐๖ ของเป้าหมาย ๓๖๐ ราย

**๒.๓ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี** ปริมาณข้าวเปลือกเมล็ดพันธุ์ (R๒) ที่เข้าสู่โรงปรับปรุงคุณภาพ พันธุ์ พล.๒ จำนวน ๑๙๓ ตัน พันธุ์ กข.๔๑ จำนวน ๑๓๐ ตัน และพันธุ์ กข.๔๗ จำนวน ๔๒ ตัน โดยเมล็ดพันธุ์ที่สหกรณ์รับซื้อคืนจากสมาชิก พันธุ์ พล.๒ จำนวน ๒๕๑.๔๑ ตัน ร้อยละ ๖๒.๘๕ ของเป้าหมาย เป็นเงิน ๓,๕๒๒,๗๔๐ บาท พันธุ์ กข.๔๑ จำนวน ๑๑๑.๗๒ ตัน ร้อยละ ๒๓.๒๘ ของเป้าหมาย เป็นเงิน ๑,๙๖๔,๐๘๐ บาท พันธุ์ กข.๓๑ จำนวน ๕๐.๙๓ ตัน ร้อยละ ๑๖.๙๘ เป็นเงิน ๗๑๑,๗๖๔ บาท พันธุ์ กข.๒๙ จำนวน ๙.๖๕ ตัน ร้อยละ ๕.๖๘ เป็นเงิน ๑๓๕,๑๐๐ บาท

**๒.๔ เบิกจ่ายงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของกรมส่งเสริมสหกรณ์แล้ว** จำนวน ๑,๑๓๑,๖๗๒ บาท ร้อยละ ๓๗.๕๔ ของเป้าหมาย ๓,๐๑๔,๔๐๐ บาท และเบิกจ่ายเงินทุนหมุนเวียนแล้ว จำนวน ๓๔,๔๔๒,๑๕๗.๓๐ บาท ร้อยละ ๘๙.๖๙ ของเป้าหมาย ๓๘,๔๐๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และพิจิตร ระหว่างวันที่ ๒๘ พ.ค. – ๑ มิ.ย. ๕๕)

๓.๑ การจัดเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั้ง ๓ สหกรณ์ฯ ได้จัดเตรียมพันธุ์ข้าวสำหรับสมาชิกปลูกในฤดูนาปรังครั้งที่ ๒ ปี ๒๕๕๕ เรียบร้อยแล้วแต่ค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์หลักหายาก ทำให้สมาชิกเพาะปลูกได้ช้า ส่วนใหญ่เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก บางส่วนเป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวที่สหกรณ์ผลิตได้เอง และจัดซื้อจากศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี เมล็ดพันธุ์ที่จัดเตรียมให้สมาชิกมี ๕ พันธุ์ ได้แก่ กข.๓๓ กข.๔๑ พล.๒ กข.๒๙ กข.๔๗ โดยฤดูนาปรังครั้งที่ ๒ จะเริ่มปักดำเดือนเมษายน ๒๕๕๕ ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๕ ส่วนฤดูนาปรังครั้งที่ ๑ โครงการดำเนินการไม่ทันเนื่องจากเพิ่งได้รับอนุมัติเงินโครงการ ขณะนี้มีเกษตรกรหลายรายเริ่มปักดำแล้ว

๓.๒ เงินทุนหมุนเวียนสำหรับให้สมาชิกกู้ยืมซื้อเมล็ดพันธุ์ขยายเพื่อเพาะปลูก ทั้ง ๓ สหกรณ์ได้จ่ายเงินสนับสนุนปลอดดอกเบี้ยแก่สมาชิกรายละ ๓๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งสิ้น ๘,๖๐๓,๓๐๐ บาท จำแนกเป็น สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรเมืองพิจิตร ๙๔ ราย สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม ๙๔ ราย และสหกรณ์นิคมสวรรคโลก ๓๔ ราย ที่เหลือยังไม่ได้จ่าย เนื่องจากต้องรอให้สมาชิกเก็บเกี่ยวข้าวที่ค้ำนาให้เสร็จก่อน และมีสมาชิกบางรายไม่ขอรับเงินสนับสนุน เพราะไม่ต้องการมีภาระหนี้

๓.๓ เงินทุนหมุนเวียนค่าวัสดุอุปกรณ์ห้องตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ทั้ง ๓ สหกรณ์ได้ดำเนินการจัดซื้อเสร็จเรียบร้อยแล้ว

๓.๔ การประชาสัมพันธ์การส่งเสริมการขาย สหกรณ์นิคมสวรรคโลกได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โดยจัดทำแผ่นพับเผยแพร่ และจัดทำโฆษณาทางวิทยุชุมชน (คลื่น ๙๕.๕ อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ และคลื่น ๙๕.๕ FM. จ.กำแพงเพชร) ส่วนอีก ๒ สหกรณ์ยังไม่ได้ดำเนินการ แต่คาดว่าจะทำเป็นแผ่นพับเผยแพร่

๓.๕ ทศนคติของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวฯ ของสหกรณ์เป็นโครงการที่ดี เพราะได้รับการสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ย ทำให้สมาชิกประหยัดเงินทุนลงได้มาก สมาชิกได้ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี อัตราการงอกของเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยร้อยละ ๙๐ - ๑๐๐ มีความต้านทานโรคแมลงได้ดี ลำต้นแข็งแรง

### ๔. ข้อคิดเห็น

๔.๑ มีสมาชิกบางรายถอนตัวจากโครงการ เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าว และบางรายเข้าโครงการรับจำนำข้าวเปลือก แต่ทางสหกรณ์ได้รับสมาชิกเพิ่มเพื่อทดแทนเรียบร้อยแล้ว

๔.๒ การอบรม/ถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่สมาชิกดำเนินการได้ล่าช้า ไม่ทันต่อการเพาะปลูกของสมาชิก เนื่องจากต้องรออนุมัติงบประมาณโครงการฯ และขั้นตอนการดำเนินงาน ทำให้สมาชิกได้รับความรู้หลังเริ่มการเพาะปลูกไปแล้ว

## โครงการปรับโครงสร้างสินค้ากาแฟแบบครบวงจร (ปีที่ ๓)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และเพิ่มคุณภาพผลผลิตกาแฟ และสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยส่งเสริมให้มีการแปรรูปและสร้างผลิตภัณฑ์กาแฟ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจของสถาบันเกษตรกร

**๑.๒ เป้าหมาย** ดำเนินการในจังหวัดชุมพร และระนอง โดยส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันเกษตรกรและเกษตรกรชาวสวนกาแฟ จำนวน ๓ แห่ง คือ กลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะลุจังหวัดชุมพร สหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟจังหวัดชุมพร จำกัด และกลุ่มเกษตรกรทำสวน จปร. จังหวัดระนอง

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ๗ ปี นับจากวันที่โครงการได้รับเงินโอนจากกองทุน FTA (๑๗ ธ.ค. ๒๕๕๒)

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมพัฒนาที่ดิน และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

**๑.๕ งบประมาณ** เงินกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรฯ จำนวน ๕๔,๔๔๒,๘๗๐ บาท (เงินจ่ายขาด ๒๓,๒๑๓,๑๗๐ บาท และเงินทุนหมุนเวียน ๓๑,๒๒๙,๗๐๐ บาท และงบประมาณเฉพาะปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖,๐๘๕,๒๐๖ บาท

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ กิจกรรมเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตกาแฟ**

๑) กรมส่งเสริมการเกษตร ดำเนินกิจกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน ๒๕๐ ราย ครอบคลุมเป้าหมาย จัดเวทีเรียนรู้และอบรมเทคโนโลยีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิตแล้วตามเป้าหมาย จำนวน ๔ ครั้ง เกษตรกรดำเนินการตัดพืชนต้นในแปลงกาแฟแล้วทั้ง ๒๕๐ แปลง แต่ยังตัดไม่หมดทั้งแปลง เนื่องจากรอเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยจะตัดพืชนต้นทันทีหลังเก็บเกี่ยวเสร็จ เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว จำนวน ๔,๓๒๑,๔๕๗ บาท ร้อยละ ๘๓.๘๗ ของงบประมาณที่ได้รับ

๒) กรมพัฒนาที่ดิน ดำเนินกิจกรรมวิเคราะห์สภาพพื้นที่ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการปรับปรุงบำรุงดิน และตรวจสอบคุณสมบัติดินด้านกายภาพ ดำเนินการแล้ว ๒๘๓ แปลง/ราย ร้อยละ ๑๑๓.๒๐ ของเป้าหมาย ๒๕๐ แปลง/ราย เบิกจ่ายงบประมาณจำนวน ๓๒๘,๒๔๘ บาท ร้อยละ ๙๙.๙๙ ของเป้าหมาย ๓๒๘,๒๕๐ บาท

**๒.๒ กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาธุรกิจกาแฟของสถาบันเกษตรกร กรมส่งเสริมสหกรณ์ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้แทนสถาบันเกษตรกรแล้ว จำนวน ๒ ครั้ง ตามเป้าหมาย จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น ๑๒๕ ราย ร้อยละ ๑๑๓.๖๔ ของเป้าหมาย ๑๑๐ ราย โดยผลจากการจัดประชุม ได้มีการจัดตั้ง “เครือข่ายสถาบันเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟแห่งประเทศไทย” มีเครือข่ายเข้าร่วมจากจังหวัดชุมพร ระนอง และเชียงใหม่ รวม ๑๔ แห่ง ร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์เครือข่าย เกี่ยวกับแนวทางการรวบรวมเมล็ดกาแฟฤดูกาล ปี ๒๕๕๕/๕๖ การรวมตัวกันขาย เพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคา**

### ๒.๓ กิจกรรมด้านการดำเนินธุรกิจ และเพิ่มมูลค่ากาแพของสถาบันเกษตรกร

๑) สหกรณ์ผู้ปลูกกาแพจังหวัดชุมพร จำกัด ได้รับการสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ย เพื่อก่อสร้างโรงคั่ว – บดกาแพ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเป็นเงินทุนหมุนเวียนซื้อกาแพดิบ รวมทั้งสิ้น ๑๒.๖๙ ล้านบาท โดยมีมูลค่าการซื้อสะสม รวมทั้งสิ้น ๑๔๓.๑๗ ล้านบาท และมีมูลค่าการจำหน่ายสะสม รวมทั้งสิ้น ๑๖๒.๙๒ ล้านบาท และชำระเงินกู้แล้วในปีที่ ๒ จำนวน ๒.๐๐ ล้านบาท

๒) กลุ่มเกษตรกรทำสวนเขาทะเล จังหัดชุมพร ได้รับการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ปลอดดอกเบี้ย จำนวน ๑๗.๔๗ ล้านบาท และมติคณะกรรมการกลุ่มฯ ให้ส่งคืนกองทุนฯ ๒๗๐,๐๐๐ บาท เมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔ เนื่องจากไม่สามารถจัดซื้อเครื่องบรรจุของอัตโนมัติและเครื่องซีลของใหญ่ได้ จึงเหลือเงินกู้จำนวน ๑๖.๗๘ ล้านบาท โดยมีมูลค่าการซื้อสะสม รวมทั้งสิ้น ๔๕.๗๕ ล้านบาท และมีมูลค่าการจำหน่ายสะสม รวมทั้งสิ้น ๙๔.๓๕ ล้านบาท และชำระเงินกู้งวดแรกแล้ว จำนวน ๓.๗๑๐ ล้านบาท

๓) กลุ่มเกษตรกรทำสวน จปร. จังหวัดระนอง ได้รับการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ปลอดดอกเบี้ย จำนวน ๑,๐๖๗,๐๐๐ บาท มีมูลค่าการจำหน่ายสะสม จำนวน ๑๔๒,๑๕๕ บาท และชำระคืนงวดแรกแล้ว จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตามแผนที่กำหนด

### ๓. ผลการติดตามเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปีแรก (๒๕๕๓) และปีที่ ๒ (๒๕๕๔)

๓.๑ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปีแรก (๒๕๕๓) จากข้อมูลศูนย์วิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร พบว่า สามารถเพิ่มผลผลิตเมล็ดกาแพแห้ง เฉลี่ยจาก ๑๗๐ กก./ไร่ ก่อนมีโครงการปี ๒๕๕๑/๕๒ เป็น ๒๑๑ กก./ไร่ หลังมีโครงการปี ๒๕๕๔/๕๕ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๓.๘ แต่ยังต่ำกว่าเป้าหมาย ร้อยละ ๑๕.๖ (เพิ่มผลผลิตเมล็ดกาแพให้ได้ ๒๕๐ กก./ไร่) เนื่องจากพึงให้ผลผลิตเป็นปีแรก สำหรับการขยายผลการปรับปรุงแปลงกาแพนอกโครงการพบว่า เกษตรกร ร้อยละ ๒๗.๒๘ นำไปขยายผลหรือปฏิบัติตามความรู้ที่ได้รับในระดับมาก อีกร้อยละ ๔๕.๔๕ นำความรู้ไปปฏิบัติตามเพียงบางส่วน และ ร้อยละ ๒๗.๒๗ ไม่ปฏิบัติตาม เนื่องจากเห็นว่าการตัดพื้ต้นกาแพทำให้สูญเสียรายได้ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน

๓.๒ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปีที่ ๒ (๒๕๕๔) มีการตัดพื้ต้นกาแพล่าช้ากว่าแผน เนื่องจากช่วงเริ่มโครงการ กาแพอยู่ระหว่างติดผลผลิต เกษตรกรจึงไม่ยอมตัดพื้ต้น อย่างไรก็ตามหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว (มี.ค. ๕๕) ได้ตัดพื้ต้นกาแพแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ๒๕๑ แปลง

## ๔. ปัญหา

๔.๑ การรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการค่อนข้างยาก เนื่องจากผู้ปลูกกาแพส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน มีพื้นที่อยู่ห่างไกล และกระจัดกระจาย ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทั้งการเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการ และการรวมกลุ่มเพื่อการถ่ายทอดความรู้

๔.๒ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ดำเนินการล่าช้ากว่าแผนที่กำหนด เนื่องจากต้องผ่านระบบการจัดซื้อ – จัดจ้างตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่มีประสบการณ์ไม่มากเท่าที่ควร ทำให้ล่วงเลยเวลาตัดพื้ต้น เมื่อผลผลิตในแปลงเริ่มให้ผล เกษตรกรลังเลที่จะตัดพื้ต้น

## ๕. ข้อคิดเห็น

ควรจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ในเรื่องการจัดซื้อ-จัดจ้าง e Auction เพื่อให้เกิดความชำนาญ



## สินค้าด้านโคเนื้อ/โคนม

### โครงการจัดตั้งตลาดกลางโคเนื้อกำแพงแสน (ปีที่ ๕)

#### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** ใช้เป็นสถานที่ซื้อขาย แลกเปลี่ยนโคพันธุ์กำแพงแสน และพันธุ์อื่น ๆ ที่มีการจัดการด้านสุขภาพตามหลักวิชาการและกำหนดราคาอย่างยุติธรรม โดยใช้คุณภาพและน้ำหนักโคเป็นตัวกำหนด เป็นศูนย์กลางให้บริการด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก เช่น ตอน ทำเครื่องหมาย ทำลายเขา และผสมเทียม เป็นต้น เป็นสถานที่ดูงานและฝึกงานของเกษตรกรและนักศึกษา และเป็นสถานที่จัดเตรียมโคเพื่อขายไปต่างประเทศ

**๑.๒ เป้าหมาย** จัดตั้งตลาดกลางใน ต.ทุ่งบัว อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม โดยสามารถรองรับโคได้ทั่วทุกภาคของประเทศ และจัดจำหน่ายโคผ่านช่องทางการกระจายข่าวที่สมาคมฯ ดำเนินการอยู่ และอนาคตจะจัดตั้งตลาดกลางในทุกภาคของประเทศเพื่อเข้าถึงเกษตรกรผู้เลี้ยงโคโดยทั่วกัน

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ - ๒๕๕๖

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** สมาคมโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสน

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๑๔,๗๖๗,๖๐๐ บาท

#### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ จัดทะเบียนรับรองพันธุ์โคทั้งหมดจำนวน ๑๒๕ ตัว

๒.๒ ให้บริการแก่เกษตรกรและนักศึกษาดูงานและฝึกงานจำนวน ๓๖๒ ราย

๒.๓ คัดเลือกโคเข้าตลาดกลางได้ ๕๑๓ ตัว ส่วนใหญ่เป็นโคพันธุ์กำแพงแสนเกรด C จำนวน ๔๐๐ ตัว รองลงมาเป็นโคพันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ ลูกผสมบราห์มัน และพื้นเมือง จำนวน ๑๐๑ ตัว โคพันธุ์กำแพงแสนเกรด A จำนวน ๘ ตัว และโคพันธุ์กำแพงแสนเกรด B จำนวน ๔ ตัว

๒.๔ เบิกจ่ายเงินงบประมาณเพื่อคืนเงินกองทุนฯ ทั้งหมด จำนวน ๒๓๑,๑๑๕.๗๔ บาท แยกเป็นบัญชีหมุนเวียนจำนวน ๕๙,๕๗๙.๙๒ บาท และบัญชีจ่ายขาดจำนวน ๑๗๑,๕๓๕.๘๒ บาท โดยเป็นยอดเงินคงเหลือจากการดำเนินงานและดอกเบี้ยธนาคาร

๒.๕ การบริหารจัดการโครงการฯ และการคืนเงินสมาคมโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสนเป็นผู้รับผิดชอบตามเดิม ทั้งนี้ทางสมาคมฯ ได้ทำหนังสือไปกองทุนเพื่อพักชำระหนี้ ๒ ปี โดยคาดว่าจะเริ่มชำระหนี้งวดที่ ๒ ภายในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

#### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามผลการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดระยอง ชลบุรี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ราชบุรี และกาญจนบุรี

๓.๑ เกษตรกรไม่จำเป็นต้องเอาโคไปฝากตลาดกลางเหมือนที่ผ่านมา เพียงแต่แจ้งความจำนงค์ไว้เมื่อมีผู้ต้องการซื้อโค ทางสมาคมโคเนื้อกำแพงแสนจะแจ้งให้ผู้ขายทราบ และนัดเจอกันเพื่อดำเนินการ

ซื้อขายโค โดยเกษตรกรที่ขายโคจะได้รับเงินค่าขายโคทันที ทำให้สมาคมโคเนื้อกำแพงแสน ไม่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงโคที่เกษตรกรนำมาฝากขายอีก

๓.๒ เกษตรกรที่มาซื้อโคส่วนใหญ่ซื้อโคพันธุ์กำแพงแสน และพันธุ์ลูกผสมบราห์มันที่มีอายุเฉลี่ย ๒๔ เดือน น้ำหนักประมาณ ๓๐๐ กิโลกรัมต่อตัว ราคาเฉลี่ย ๒๕,๐๐๐ บาท นำมาเลี้ยงขุนประมาณ ๖ เดือน จนได้น้ำหนักประมาณ ๕๐๐ กิโลกรัมต่อตัว ซึ่งส่วนใหญ่ซื้อโคไปเลี้ยงเพื่อขายในท้องที่ของตนเองมากกว่านำกลับมาขายที่ตลาดกลางฯ เนื่องจากไม่คุ้มค่าส่ง แต่มีเกษตรกรบางรายที่ซื้อแล้วไปขายให้กับสหกรณ์โคเนื้อกำแพงแสนอีก เนื่องจากไม่ไกลจากตลาดกลางมากนัก และขายได้ราคาดี ซึ่งโคพันธุ์กำแพงแสนเกษตรกรขายได้ในราคาเฉลี่ย ๔๐,๐๐๐ บาทต่อตัว และพันธุ์ลูกผสมบราห์มันราคาเฉลี่ย ๓๕,๐๐๐ บาทต่อตัว

## โครงการคัดเลือกพ่อพันธุ์กำแพงแสนเพื่อใช้ผลิตน้ำเชื้อ (ปีที่ ๓)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อเพิ่มโคเนื้อพันธุ์กำแพงแสน และลดการนำเข้าน้ำเชื้อ และเนื้อโคคุณภาพดีจากต่างประเทศ กระจายพันธุ์โคเนื้อคุณภาพดีผ่านการคัดเลือกพันธุ์กรรมอย่างเป็นระบบ และถูกต้องตามหลักวิชาการ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงโคเนื้อ และเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

๑.๒ **เป้าหมาย** ผลิตน้ำเชื้อปีละไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ โด๊ส

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ - ๒๕๕๗

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** ศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตกระบือและโค สถาบันสุวรรณวจากกลสิศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม

๑.๕ **งบประมาณ** ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๗,๙๑๔,๒๘๐ บาท (การดำเนินงานปีที่ ๓ ได้รับจำนวน ๗,๙๑๔,๒๘๐ บาท (เงินกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตร)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ การดำเนินงานโครงการปีที่ ๓ พบว่า มีการคัดเลือกแม่โคลูกผสมบราห์มันได้ ๔,๖๒๗ ตัว ร้อยละ ๙๒.๕๔ ของเป้าหมาย ๕,๐๐๐ ตัว ผสมเทียมแม่โค ๑,๕๖๓ ตัว ร้อยละ ๓๑.๒๖ ของเป้าหมาย ๕,๐๐๐ ตัว และสามารถผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งจากโคพ่อพันธุ์ได้ ๕๔๕ โด๊ส ร้อยละ ๑.๘๒ ของเป้าหมาย

๒.๒ ส่วนการดำเนินงานในปีที่ ๔ ยังไม่มีผลการดำเนินงาน เนื่องจากการดำเนินงานในกิจกรรมการผลิตน้ำเชื้อแช่แข็งจากโคพ่อพันธุ์ยังไม่แล้วเสร็จ จึงยังไม่สามารถเบิกเงินในปีที่ ๔ ได้

### ๓. ปัญหา

๓.๑ ราคาโคตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรที่เลี้ยงแม่พันธุ์ (โคต้นน้ำ) ที่เข้าร่วมโครงการขายโคออกจำนวนมาก

๓.๒ ผลตอบแทนในการเลี้ยงโคต่ำ ประกอบกับพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรบางรายเลิกเลี้ยงโคและหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจแทนพื้นที่ที่เคยปลูกหญ้าเลี้ยงโค

๓.๓ การเกิดโรคระบาดปากและเท้าเปื่อย ๒ - ๓ ครั้งต่อปี ทั่วประเทศ ส่งผลให้แม่โคมีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ และไม่แสดงอาการที่พร้อมผสมพันธุ์ จึงทำการผสมไม่ได้ ทำให้การจัดส่งน้ำเชื้อและบริการผสมเทียมไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

### ๔. ข้อคิดเห็น

ควรเร่งรัดการดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จทันตามแผนงานที่กำหนดไว้เพื่อไม่ให้เกิดการทับซ้อนการดำเนินงานในปีต่อไป

## โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านโคเนื้อ (ปีที่ ๔)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้มีทักษะความรู้ ความเข้าใจในการเลี้ยงโคขุนโค ความปลอดภัยของเนื้อโค และระบบตรวจสอบย้อนกลับได้ถูกต้อง และเพื่อให้เกษตรกรเพิ่มผลผลิต โดยการนำน้ำเชื้อไปผสมเทียมกับแม่โค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพัฒนาโคเนื้อของประเทศ และทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ

**๑.๒ เป้าหมาย** อบรมทั้งหมด ๔ หลักสูตร ให้กับเกษตรกรผู้มีอาชีพด้านโคเนื้อหรือผู้สนใจเกี่ยวกับโคเนื้อ

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** ศูนย์วิจัยและพัฒนาการผลิตกระบือและโค สถาบันสุวรรณวาทกสิกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จ.นครปฐม

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๔,๐๐๔,๐๔๐ บาท (เฉพาะปี ๒๕๕๕)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ ดำเนินการจัดฝึกอบรมเกษตรกรรวมทั้งสิ้น ๑,๐๔๑ ราย ร้อยละ ๘๔.๗๗ ของเป้าหมาย ๑,๒๒๘ ราย จำแนกเป็นหลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อ ๘๔ ราย ร้อยละ ๓๘.๘๙ ของเป้าหมาย ๒๑๖ ราย และหลักสูตรการผสมเทียมโค อบรมเกษตรกรไปทั้งหมด ๘๓ ราย ร้อยละ ๕๓.๒๑ ของเป้าหมาย ๑๕๖ ราย หลักสูตรความปลอดภัยของเนื้อโคและระบบตรวจสอบย้อนกลับ อบรมไปจำนวน ๘๔ ราย ร้อยละ ๓๘.๘๙ ของเป้าหมาย ๒๑๖ ราย หลักสูตรการเลี้ยงโคเนื้อนอกสถานที่ จำนวน ๗๙๐ ราย ร้อยละ ๑๒๓.๔๔ ของเป้าหมาย ๖๔๐ ราย

๒.๒ เบิกจ่ายงบประมาณแล้วจำนวน ๒,๕๒๘,๔๙๘ บาท ร้อยละ ๖๓.๑๕ ของเป้าหมาย ๔,๐๐๔,๐๔๐ บาท

### ๓. ปัญหา

เกษตรกรเข้ารับการอบรมมีจำนวนค่อนข้างน้อย เนื่องจากการอบรมใช้เวลาหลายวัน และในบางพื้นที่มีฝนตกน้ำท่วมซึ่งเกษตรกรไม่สามารถเดินทางมาอบรมได้ เพราะต้องดูแลโคของตนเอง ทำให้ต้องเลื่อนระยะเวลาการอบรมออกไป

### ๔. ข้อคิดเห็น

เนื่องจากเกษตรกรมีภาระในการดูแลสุขภาพโคของตนเอง จึงควรสำรวจความต้องการของเกษตรกรก่อนว่าต้องการให้เน้นเนื้อหาด้านใด เพื่อให้การอบรมสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และลดระยะเวลาการฝึกอบรมให้สั้นลง

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มมูลค่าโคนม และผลิตภัณฑ์นมของสหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด (ปีที่ ๒)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

๑.๑ **วัตถุประสงค์** เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการให้นมของแม่โคของสมาชิกสหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด และเพื่อเพิ่มมูลค่าเนื้อโคนมและผลิตภัณฑ์นมของสหกรณ์โคนมบ้านบึง

๑.๒ **เป้าหมาย** ปริมาณน้ำนมดิบที่สหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด ผลิตได้เพิ่มขึ้นเป็น ๙.๗ ตัน/วัน กำไรจากการแปรรูปน้ำนมดิบเป็นไอศกรีมเพิ่มขึ้นเป็น ๑.๖๘ ล้านบาท และกำไรจากการแปรรูปเนื้อโคเพิ่มขึ้นเป็น ๑.๓๓ ล้านบาท

๑.๓ **ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ – ๒๕๕๕

๑.๔ **หน่วยงานรับผิดชอบ** สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) และสหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด

๑.๕ **งบประมาณ** จำนวน ๘,๒๗๓,๕๑๐ บาท เป็นงบประมาณสำหรับปีที่ ๒ (ขอขยายเวลา) จำนวนเงิน ๒,๓๗๒,๘๐๐ บาท (เงินกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรฯ)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ ผลการดำเนินงานในปีที่ ๒ (๒๕๕๔) กิจกรรมมีดังนี้ กิจกรรมการจัดจ้างเจ้าหน้าที่นักวิจัย การสร้างฟาร์มโคนมต้นแบบการปรับปรุงฟาร์มโคนมเข้าสู่มาตรฐานฟาร์ม การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และโครงการฝึกอบรม ซึ่งดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๒ ส่วนธุรกิจการรวบรวมและแปรรูป สหกรณ์สามารถรวมน้ำนมดิบได้ ๑๐ ตัน/วัน ร้อยละ ๑๐๓.๐๙ ของเป้าหมาย ๙.๗๐ ตัน/วัน จำหน่ายไอศกรีมได้ ๑๖๓,๒๘๙ ถ้วย โดยมีกำไรจากการจำหน่ายไอศกรีม ๑,๔๘๕,๒๓๖ บาท ร้อยละ ๘๘.๔๑ ของเป้าหมาย ๑,๖๘๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ปัญหา

เนื่องจากสหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารสหกรณ์ชุดใหม่ที่ไม่ประสงค์จะดำเนินกิจกรรมการแปรรูปเนื้อโค ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติงานที่กำหนดให้ดำเนินการในปีที่ ๓ ของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มมูลค่าโคนมและผลิตภัณฑ์นมของสหกรณ์โคนมบ้านบึง จำกัด ต่อเนื่องจากคณะกรรมการบริหารสหกรณ์ชุดเดิมทาง สจล. จึงมีมติให้ยกเลิกการดำเนินการในปีที่ ๓ ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำรายละเอียดของข้อมูลเพื่อขอยกเลิกโครงการจากกองทุนปรับโครงสร้างฯ ทั้งนี้ สจล. ยังไม่ได้มีการเบิกเงินค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมของโครงการในปีที่ ๓ (ปี ๒๕๕๕) ตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

## โครงการลดต้นทุนและปรับปรุงประสิทธิภาพการเลี้ยงโคนม ด้วยวิธีปฏิบัติได้และเห็นผลจริง (ปีที่ ๓)

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในระบบการเลี้ยงโคนม ทำให้เพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้และการแข่งขัน สร้างระบบการเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานและนำนักวิชาการไปสู่ปัญหาจริง

**๑.๒ เป้าหมาย** โดยหลังสิ้นสุดโครงการปีที่ ๓ ด้านคุณภาพน้ำนมดิบจำนวนเซลล์เม็ดเลือดขาวไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ เซลล์/มล. ปริมาณของแข็งรวม ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๒.๔๐ และจำนวนจุลินทรีย์ ไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ โคโลนี/มล. ด้านลดต้นทุน/เพิ่มประสิทธิภาพ ช่วงทางการให้ลูกไม่เกิน ๔๖๐ วัน สัตส่วนแม่โครีดนมต่อแม่โคแห้งนม ๖๕:๓๕ สัตส่วนแม่โคต่อฝูงโคนม ๕๕:๔๕ ปริมาณน้ำนมเฉลี่ยในฝูง ไม่น้อยกว่า ๔,๒๐๐ กก./ตัว/ช่วงการให้นม สัตส่วนกำไรต่อกิโลกกรัมไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ และเกษตรกรสามารถทำบัญชีฟาร์มด้วยตัวเองได้ร้อยละ ๘๐

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ - ๒๕๕๘

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมสหกรณ์

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๔๓,๗๖๔,๐๐๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๘,๑๕๔,๐๐๐ บาท)

### ๒. ผลการติดตาม

#### ๒.๑ ผลการดำเนินงาน ปีที่ ๒ (จำนวนสหกรณ์ที่ดำเนินการ ๗ สหกรณ์)

๑) ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ได้แก่ การปรับช่วงทางการให้ลูก (ไม่เกิน ๔๘๐ วัน) เกษตรกรทำได้ตามเกณฑ์ จำนวน ๑๗๑ ราย ร้อยละ ๗๐ ส่วนการปรับปรุงปริมาณน้ำนมเฉลี่ยในฝูง (ไม่น้อยกว่า ๓,๙๐๐ กก./ตัว/ช่วงการให้นม) ไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย โดยมีเกษตรกรดำเนินการได้ตามเกณฑ์เพียง ๑๔๒ ราย ร้อยละ ๕๘

๒) ด้านการปรับขนาดฝูงโคนม สามารถปรับสัดส่วนแม่โคต่อฝูงโคนม (๕๕:๔๕) และปรับสัดส่วนแม่โครีดนมต่อแม่โคแห้งนม (๖๐:๔๐) ได้ตามเป้าหมาย ร้อยละ ๑๒๒ และ ๑๑๓ ตามลำดับ

๓) ด้านคุณภาพน้ำนมดิบ กิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ได้แก่ การปรับปรุงจำนวนเซลล์เม็ดเลือดขาว และการปรับปรุงปริมาณของแข็งรวม โดยดำเนินการได้ ร้อยละ ๑๐๗ และ ๘๔ ตามลำดับ ส่วนการปรับปรุงจำนวนจุลินทรีย์ไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย โดยดำเนินการได้เพียงร้อยละ ๖๐

๔) ด้านการจัดทำบัญชีฟาร์ม เกษตรกรสามารถบันทึกบัญชีฟาร์มด้วยตนเองได้จำนวน ๒๓๒ ราย ร้อยละ ๑๖๖ ของเป้าหมาย ๑๔๐ ราย

๕) ด้านการลดต้นทุน เกษตรกรมีสัดส่วนกำไรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ โดยดำเนินการได้จำนวน ๑๘๖ ราย ร้อยละ ๑๓๓ ของเป้าหมาย ๑๔๐ ราย ส่วนสหกรณ์ที่เหลืออยู่ระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล

๖) เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว จำนวน ๙,๓๐๔,๙๗๗ บาท ร้อยละ ๙๒.๓๗ ของงบประมาณที่ได้รับในปีที่ ๒ จำนวน ๑๐,๐๗๔,๐๐๐ บาท

## ๒.๒ ผลการดำเนินงาน ปีที่ ๓ (จำนวนสหกรณ์ที่ดำเนินการ ๑๐ สหกรณ์)

๑) ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ได้แก่ การปรับปรุงปริมาณน้ำนมเฉลี่ยในฝูง (ไม่น้อยกว่า ๔,๒๐๐ กก./ตัว/ช่วงการให้นม) และการปรับปรุงช่วงห่างการให้ (ไม่เกิน ๔๖๐ วัน) ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากบางสหกรณ์ยังมีผลการดำเนินงานไม่ครบ ๑ ปี จึงยังไม่สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ โดยมีเกษตรกรดำเนินการปรับปรุงปริมาณน้ำนมดิบเฉลี่ยได้ตามเกณฑ์เพียง ๑๕๘ ราย ร้อยละ ๔๐ และปรับปรุงช่วงห่างการให้ลูกได้ตามเกณฑ์เพียงร้อยละ ๖๕ เท่านั้น

๒) ด้านการปรับขนาดฝูงโคนม ส่วนใหญ่ดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ได้แก่ การปรับสัดส่วนแม่โคต่อฝูงโคนม และการปรับสัดส่วนแม่โคแท่นนมต่อแม่โคแห้งนม โดยเกษตรกรสามารถดำเนินการได้ตามเกณฑ์ ร้อยละ ๙๓ และ ๘๔ ตามลำดับ

๓) ด้านคุณภาพน้ำนมดิบ กิจกรรมที่ดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ได้แก่ การปรับจำนวนเซลล์เม็ดเลือดขาว มีเกษตรกรที่ดำเนินการได้ จำนวน ๓๑๘ ราย ร้อยละ ๘๐ ส่วนกิจกรรมการปรับปรุงปริมาณของแข็งรวม และการปรับปรุงจำนวนจุลินทรีย์ ยังไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงได้ตามเป้าหมาย โดยมีเกษตรกรดำเนินการตามเกณฑ์ได้เพียงร้อยละ ๖๒ และ ๖๓ เท่านั้น

๔) ด้านการจัดทำบัญชีฟาร์ม มีเกษตรกรที่สามารถบันทึกบัญชีฟาร์มด้วยตนเองได้ จำนวน ๒๘๙ ราย ร้อยละ ๙๖ ของเป้าหมาย ๓๐๐ ราย

๕) ด้านการลดต้นทุน เกษตรกรมีสัดส่วนกำไรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๑๐ พบว่ามีสหกรณ์ที่มีเกษตรกรที่ทำได้จำนวน ๑๒๐ ราย ร้อยละ ๔๐ ของเป้าหมาย ๓๐๐ ราย ส่วนสหกรณ์ที่เหลืออยู่ระหว่างดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๖) เบิกจ่ายงบประมาณแล้ว จำนวน ๖,๙๑๖,๗๙๖ บาท ร้อยละ ๘๔ ของงบประมาณที่ได้รับในปีที่ ๓ จำนวน ๘,๑๕๔,๐๐๐ บาท

## ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ (จังหวัดสกลนคร นครราชสีมา และสระบุรี ระหว่างวันที่ ๑๙ - ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๕)

๓.๑ ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต โครงการมีเป้าหมายให้เกษตรกรดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้ได้ตามเกณฑ์ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ผลการดำเนินงานมีดังนี้

กิจกรรมที่เกษตรกรดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ได้แก่

๑) การปรับสัดส่วนแม่โคต่อฝูงโคนมให้ได้ ๕๐:๕๐ พบว่า สหกรณ์โคนมมวกเหล็ก จำกัด สหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด และสหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด ดำเนินการได้ตามเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๐๐ ๘๔.๖๒ และ ๘๐.๔๙ ตามลำดับ ส่วนสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด อยู่ระหว่างการประมวลผล

๒) การปรับสัดส่วนแม่โครีดนมต่อแม่โคแห้งนมให้ได้ ๖๕:๓๕ พบว่า สหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด สหกรณ์โคนมมวกเหล็ก จำกัด และสหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด

ดำเนินการได้ครบตามเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ ๙๕.๑๒ ๘๔.๐๐ และ ๘๒.๐๕ ตามลำดับ ส่วนสหกรณ์  
โคนมพิมาย จำกัด อยู่ระหว่างการประมวผล

ส่วนกิจกรรมที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ได้แก่

๑) การปรับปรุงปริมาณน้ำนมเฉลี่ยในฝูงของโคนมให้ได้มากกว่า ๔,๒๐๐ กก./ตัว/ช่วง  
การให้นม พบว่า สหกรณ์โคนมมวกเหล็ก จำกัด และสหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด  
ดำเนินการได้ร้อยละ ๖๒.๕๐ และ ๕๓.๘๕ ตามลำดับ ส่วนสหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด และสหกรณ์  
โคนมพิมาย จำกัด อยู่ระหว่างการประมวผล

๒) การปรับปรุงช่วงห่างการให้ลูกไม่เกิน ๔๖๐ วัน พบว่า สหกรณ์โคนมมวกเหล็ก จำกัด  
และสหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด ดำเนินการได้ร้อยละ ๗๑.๔๓ และ ๓๖.๘๔ ตามลำดับ  
ส่วนสหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด และสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด อยู่ระหว่างการประมวผล

**๓.๒ ด้านคุณภาพน้ำนมดิบ** โครงการมีเป้าหมายให้เกษตรกรดำเนินการปรับปรุงคุณภาพ  
น้ำนมดิบให้ได้ตามเกณฑ์ร้อยละ ๘๐ ของจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ผลการดำเนินงาน  
พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย รายละเอียดมีดังนี้

๑) จำนวนเซลล์เม็ดเลือดขาวในน้ำนมดิบไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ เซลล์/มล. พบว่า สหกรณ์  
โคนมวาริชภูมิ จำกัด สหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด และสหกรณ์โคนมมวกเหล็ก จำกัด  
ดำเนินการได้ร้อยละ ๕๑.๒๒ ๔๑.๔๖ และ ๓๐.๐๐ ตามลำดับ ส่วนสหกรณ์ โคนมพิมาย จำกัด  
อยู่ระหว่างการประมวผล

๒) ปริมาณของแข็งรวมโดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๒.๔๐ พบว่า สหกรณ์โคนม  
มวกเหล็ก จำกัด สหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด และสหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด  
ดำเนินการได้เพียงร้อยละ ๓๔.๐๐ ๒๑.๙๕ และ ๑๙.๕๑ ตามลำดับเท่านั้น ส่วนสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด  
อยู่ระหว่างการประมวผล

๓) จำนวนจุลินทรีย์ในน้ำนมดิบไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ โคโลนี/มล. พบว่า สหกรณ์โคนม  
มวกเหล็ก จำกัด ดำเนินการได้ต่ำกว่าเป้าหมายคิดเป็นร้อยละ ๖.๕๒ สำหรับสหกรณ์โคนมวาริชภูมิ จำกัด  
สหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ค มิตรภาพ จำกัด และสหกรณ์โคนมพิมาย จำกัด อยู่ระหว่างการ  
ประมวผล

**๓.๓ ด้านการลดต้นทุน** จากการสัมภาษณ์เกษตรกร พบว่า เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการเลี้ยง  
โคนมลง ๑ บาท/กก. ร้อยละ ๗.๗๐ โดยปีที่ ๒ มีต้นทุน จำนวน ๑๔.๐๐ บาท/กก. และปีที่ ๓  
จำนวน ๑๓.๐๐ บาท/กก.

**๓.๔ ด้านความพึงพอใจ** ในการตรวจเยี่ยมฟาร์มของฟาร์มที่ปรึกษา พบว่าเกษตรกรได้รับ  
การตรวจเยี่ยมฟาร์มเฉลี่ยเดือนละ ๑ ครั้ง ซึ่งการตรวจเยี่ยมฟาร์มแต่ละครั้งเกษตรกรได้รับคำแนะนำ  
จากทีมที่ปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพโคนม การจัดการฟาร์ม การคัดเลือกสายพันธุ์ การให้อาหารในปริมาณ  
ที่เหมาะสม การแนะนำด้านโรค คุณภาพน้ำนมดิบ การจดบันทึกข้อมูล และการทำบัญชีฟาร์ม โดยเกษตรกร  
ร้อยละ ๔๕.๐๐ มีความรู้ความเข้าใจต่อคำแนะนำในระดับค่อนข้างมาก ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๓.๘๓ และ  
มีการนำไปใช้ประโยชน์ในระดับปานกลาง ร้อยละ ๔๗.๕๐ ผลจากการตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำ  
ของทีมที่ปรึกษา พบว่าเกษตรกรร้อยละ ๓๕.๕๖ มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการในระดับ



ค่อนข้างมากถึงมาก และจะเข้าร่วมโครงการต่อไปคิดเป็นร้อยละ ๖๖.๖๗ ถึงแม้ว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการจะไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนและรายได้มากนัก แต่สิ่งที่เกษตรกรได้รับคือ ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมที่เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการจัดการฟาร์ม การจัดการด้านอาหาร การคัดเลือกสายพันธุ์ และลดปัญหาเต้านมอักเสบ ทำให้โคนมมีสุขภาพดี และผสมติดง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังมีที่ปรึกษาประจำฟาร์ม ทำให้สามารถช่วยแก้ปัญหาในฟาร์มได้รวดเร็วขึ้น

#### ๔. ปัญหา

๔.๑ การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและการปรับปรุงคุณภาพน้ำนมดิบ พบว่า ส่วนใหญ่ยังดำเนินการได้ต่ำกว่าเป้าหมาย โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพน้ำนมดิบ การเพิ่มปริมาณน้ำนมดิบของแม่โค และการปรับช่วงห่างการให้ลูก ซึ่งปัจจัยที่สำคัญคือ การจัดการอาหารที่เหมาะสม โดยเฉพาะอาหารหยาบที่มีคุณภาพ เนื่องจากอาหารหยาบที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น ได้แก่ ฟาง ต้นข้าวโพด และเปลือกสับประรด บางครั้งสารอาหารที่โคนมได้รับอาจไม่เพียงพอหรือได้รับในสัดส่วนที่ไม่เหมาะสม และปริมาณที่ได้รับไม่คงที่

๔.๒ บางสหกรณ์มีจำนวนเกษตรกรลดลง เนื่องจากเกษตรกรบางรายขายวัวทิ้งแล้วหันไปประกอบอาชีพอื่น บางรายเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยากในการปฏิบัติตามคำแนะนำของทีมที่ปรึกษา ประกอบกับไม่เห็นประโยชน์ของโครงการอย่างเป็นรูปธรรมจึงลาออกจากโครงการไป

๔.๓ เกษตรกรส่วนหนึ่งให้ความสำคัญต่อการบันทึกข้อมูลการจัดการฟาร์มน้อย โดยเฉพาะการบันทึกปริมาณน้ำนมดิบรายตัว สำหรับการจัดทำบัญชีฟาร์ม เกษตรกรบางรายไม่มีการบันทึกและบางรายมีการบันทึกบัญชีแต่ทำไม่สม่ำเสมอ

๔.๔ หลังสิ้นสุดโครงการในปีที่ ๓ มีสหกรณ์ที่ขอยุติการเข้าร่วมโครงการจำนวน ๖ สหกรณ์ เหลือสหกรณ์ที่ยังดำเนินโครงการจำนวน ๑๔ สหกรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากสัตว์แพทย์ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ขอลาออก ทีมที่ปรึกษาและสหกรณ์ไม่สามารถจัดหาสัตว์แพทย์เพื่อดำเนินการโครงการฯ ต่อไปได้ บางสหกรณ์สามารถดำเนินการปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตได้เอง และมีบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมจากทีมที่ปรึกษาจนเกิดความชำนาญ พร้อมทั้งจะดำเนินการต่อไปเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของสหกรณ์ จึงขอยุติโครงการดังกล่าว นอกจากนี้มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารของสหกรณ์ ซึ่งมีมติไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมโครงการฯ จึงขอยุติโครงการดังกล่าว ประกอบกับการขาดความร่วมมือในการดำเนินโครงการฯ ของสหกรณ์ เนื่องจากเป็นโครงการระยะยาว และในการดำเนินโครงการฯ บางกิจกรรม ทีมที่ปรึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการ เช่น การเพิ่มปริมาณน้ำนมดิบ การลดช่วงห่างการให้ลูก และการเพิ่มปริมาณของแข็ง ปัจจัยที่สำคัญคือ การจัดหาอาหารหยาบที่มีคุณภาพให้แก่แม่โค ซึ่งควรได้รับอย่างสม่ำเสมอ และในปริมาณที่เพียงพอ โดยสหกรณ์ควรเป็นตัวกลางในการประสานงานจัดหาอาหารหยาบให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการขอความร่วมมือจากเกษตรกรในการบันทึกบัญชีฟาร์ม และการบันทึกข้อมูลโค ซึ่งการบันทึกดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อสหกรณ์ โดยเฉพาะด้านการวางแผนเพื่อพัฒนาการเลี้ยงโคนมของสมาชิก เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่ออาชีพการเลี้ยงโคของเกษตรกร

## ๕. ข้อเสนอแนะ

๕.๑ ทีมที่ปรึกษาได้แนะนำให้เกษตรกรปลูกหญ้าเนเปียร์ที่ให้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อช่วยลดต้นทุนค่าอาหารหยาบ แต่ทั้งนี้เกษตรกรบางรายไม่สามารถปลูกหญ้าเนเปียร์ได้เนื่องจากไม่มีพื้นที่ปลูกหญ้า และขาดแคลนน้ำ

๕.๒ ทีมที่ปรึกษาควรเร่งดำเนินโครงการโดยนำฟาร์มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ มาเป็นรูปแบบให้เกษตรกร เพื่อเป็นการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการมากขึ้น และควรทำความเข้าใจกับเกษตรกรถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อเข้าร่วมโครงการทุกครั้งที่เข้าตรวจเยี่ยมฟาร์ม

๕.๓ ในการตรวจเยี่ยมของทีมที่ปรึกษาควรทำความเข้าใจแก่เกษตรกรถึงความสำคัญของการบันทึกข้อมูล ทั้งข้อมูลปริมาณน้ำนมดิบรายตัว และข้อมูลบัญชีฟาร์ม พร้อมทั้งช่วยเหลือและแนะนำในการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ส่วนสหกรณ์ควรสร้างแรงจูงใจ เพื่อส่งเสริมให้มีการบันทึกบัญชีฟาร์ม ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการให้สิทธิพิเศษในการกู้ยืมเงินหรือสิทธิพิเศษต่างๆ

๕.๔ ในการปฏิบัติงานในพื้นที่ของทีมที่ปรึกษา กรณีสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการมีเจ้าหน้าที่ที่เป็นสัตวแพทย์ สัตวบาล หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้เกี่ยวกับโคนมอยู่แล้ว ควรให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ภายใต้การกำกับ ดูแล ของทีมที่ปรึกษา เนื่องจากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องปฏิบัติงานในพื้นที่อยู่แล้ว มีความคุ้นเคยกับเกษตรกรเป็นอย่างดี ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการฯ ได้ง่ายขึ้น เมื่อสิ้นสุดโครงการฯ แล้วทางเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ก็สามารถดำเนินการต่อไปได้

๕.๕ ควรให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ ด้วยความสมัครใจ โดยสหกรณ์ควรชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินโครงการฯ ก่อน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการฯ ส่วนสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการฯ ควรนำโครงการฯ ดังกล่าว เข้าไปอยู่ในแผน/กลยุทธ์ของสหกรณ์ด้วย เพื่อให้โครงการฯ สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ และมีความยั่งยืนแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารงานของสหกรณ์ไปแล้วก็ตาม

## โครงการนำร่องการเลี้ยงโคนมทดแทนในระบบชีวภาพ (วัวหลุม) ปีที่ ๑

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อเป็นโครงการนำร่องในการตั้งศูนย์รับเลี้ยงโคนมทดแทนในระบบชีวภาพ (วัวหลุม) ช่วยลดภาระและต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมให้ต่ำลง เพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงโคนมทดแทนให้มีคุณภาพ และเป็นแบบอย่างแก่สหกรณ์โคนมหรือองค์กรต่าง ๆ เป็นศูนย์เรียนรู้หรือแหล่งศึกษาดูงานของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่สนใจทั่วไป ส่งเสริมพัฒนาสถาบันของเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งมั่นคง และช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ได้ และลดมลภาวะและน้ำเสียจากการประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม

**๑.๒ เป้าหมาย** ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นปีละ ๕๐ ราย และส่งโคนมทดแทนเข้าร่วมโครงการได้ในอัตราที่เพิ่มขึ้นปีละ ๑๐๐ ตัว สามารถลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ และเกิดศูนย์เรียนรู้หรือศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมด้วยระบบชีวภาพ (วัวหลุม) จำนวน ๑ ศูนย์ ในเขตการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมภาคใต้

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๕ – ๒๕๖๐

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมสหกรณ์

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๖,๔๗๐,๐๐๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๖,๒๐๐,๐๐๐ บาท เงินกองทุนปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรฯ)

### ๒. ผลการติดตาม

๒.๑ เกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการทั้งหมด ๘๐ ราย ผ่านการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมโครงการ ๕๐ ราย ร้อยละ ๕๐.๐๐ ของเป้าหมาย ๑๐๐ ราย

๒.๒ การคัดเลือกโคนมทดแทนเข้าร่วมโครงการ ผ่านการคัดเลือกเพื่อเข้าเลี้ยงในศูนย์ฯ แล้ว ๒๓๐ ตัว ร้อยละ ๗๖.๖๗ ของเป้าหมาย ๓๐๐ ตัว ส่วนที่เหลืออยู่ระหว่างการคัดเลือก

๒.๓ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมด้วยระบบชีวภาพ (วัวหลุม) ในเขตการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมภาคใต้ ขณะนี้ดำเนินการก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

๒.๔ การจัดตั้งศูนย์การเลี้ยงโคนมทดแทนและแหล่งพันธุ์โคนมที่มีคุณภาพ โดยดำเนินการก่อสร้างโรงเรือนเลี้ยงโคนมทดแทน ๒ หลัง ๆ ละ ๓ คอก/หลัง เสร็จเรียบร้อยแล้ว

๒.๕ เบิกจ่ายงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการแล้ว ๖,๐๖๐,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๙๗.๗๔ ของงบประมาณที่ได้รับ ๖,๒๐๐,๐๐๐ บาท

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี ระหว่างวันที่ ๑๑ – ๑๔ กันยายน ๒๕๕๕ สรุปได้ดังนี้

๓.๑ จากการสอบถามเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวน ๓๘ ราย พบว่า วัตถุประสงค์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ๑) เพื่อช่วยลดภาระในการเลี้ยงดูโคนมทดแทน คิดเป็นร้อยละ ๙๗.๓๗ โดยเฉพาะด้านต้นทุน หากเกษตรกรเลี้ยงเอง มีต้นทุนค่าอาหารและยารักษาโรคประมาณ ๑,๒๙๐ บาทต่อตัวต่อเดือน แต่ถ้าเข้าร่วมโครงการจะมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู ๑,๐๐๐ บาทต่อตัวต่อเดือน รวมทั้งช่วยประหยัดแรงงานในการเลี้ยงดูด้วย ๒) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงโคนมทดแทนให้มีคุณภาพสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๕๘ โดยเฉพาะสุขภาพโคนมทดแทน และการผสมติดให้เร็วขึ้น

๓.๒ พื้นที่โครงการฯ นอกจากการก่อสร้างโรงเรือนที่ใช้ในการเลี้ยงโคนมทดแทนแล้ว ยังได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงโคนมในระบบชีวภาพ (วัชหลุม) ในเขตการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมภาคใต้ โดยมีผู้ให้ความสนใจเข้าเยี่ยมชมแล้วหลายคน เช่น คณะอาจารย์และนักเรียนจากโรงเรียนเกษตรกรรมวิทยา จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒๐๐ คน คณะกรรมการสหกรณ์โคนมไชยปราการ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑๒ คน คณะอาจารย์และนักเรียนศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอลำปาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๔๐ คน และคณะเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์จังหวัดพังงาและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ จำนวน ๕๐ คน เป็นต้น

#### ๔. ปัญหาและข้อคิดเห็น

เนื่องจากขั้นตอนการดำเนินงานการรับโคเข้าเลี้ยงในโครงการใช้ระยะเวลานาน ทำให้จำนวนเกษตรกรและจำนวนโคนมทดแทนที่เข้าร่วมโครงการไม่ได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นเพื่อให้การส่งคืนโคนมทดแทนรุ่นแรกให้กับเกษตรกรเจ้าของโคเป็นไปตามแผนที่กำหนด ควรกำชับให้ชุมชนสหกรณ์โคนมภาคใต้ จำกัด ดำเนินการตามแผนและเงื่อนไขของโครงการโดยเคร่งครัด

## สินค้าด้านสุกร

### โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าสุกร ของชุมนุมสหกรณ์การปศุสัตว์ภาคตะวันออก จำกัด ปีที่ ๑

#### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อพัฒนาการเลี้ยงสุกรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมีต้นทุนการผลิตต่ำลง สามารถอยู่รอดได้ภายใต้ข้อตกลงเปิดเสรีทางการค้า และพัฒนาการตลาดสุกรมีชีวิตและเนื้อสุกรที่ผลิตโดยสมาชิกสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรภาคตะวันออก ทั้งระบบให้ตรงถึงผู้บริโภค และเป็นการลดผลกระทบจากการผันผวนของราคาสุกรมีชีวิตที่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกร

**๑.๒ เป้าหมาย** สมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรที่เข้าร่วมโครงการ (จ.ฉะเชิงเทรา ระยอง และตราด) สามารถปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเลี้ยงสุกร และผลิตสุกรที่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ โดยสามารถลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยไม่น้อยกว่า ๕ % และมีรายได้จากการจำหน่ายสุกรเพิ่มขึ้นจากเดิมไม่น้อยกว่า ๕ %

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ – ๒๕๖๑

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมสหกรณ์

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๒๘,๖๒๔,๖๐๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๒๐,๕๔๐,๐๐๐ บาท)

#### ๒. ผลการติดตาม

##### ๒.๑ จังหวัดฉะเชิงเทรา

๑) จัดตั้งศูนย์การผลิตอาหารสัตว์ครบวงจร สหกรณ์การปศุสัตว์และสัตว์น้ำ ฉะเชิงเทรา จำกัด มีแผนก่อสร้างศูนย์อาหารสัตว์ขนาดกำลังการผลิต ๔๕ ตัน/วัน ขณะนี้ได้รับจ้างแล้ว แต่ยังไม่สามารถทำสัญญาจ้างในการก่อสร้างโรงงานผลิตอาหารสัตว์และโรงเชือดสัตว์

๒) การสร้างศูนย์จำหน่ายเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสุกร และการก่อสร้างเคาน์เตอร์จำหน่ายเนื้อสุกรและผลิตภัณฑ์แปรรูป ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากต้องรอให้กิจกรรมข้างต้นแล้วเสร็จก่อน

๓) การฝึกอบรมสมาชิกสหกรณ์และเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรในปี ๒๕๕๕ ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากรอให้การก่อสร้างศูนย์อาหารสัตว์ และแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้วเสร็จก่อนเพื่อจะได้ฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องจักร

##### ๒.๒ จังหวัดระยอง

๑) การจัดซื้อสุกร สหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงสัตว์ระยอง จำกัด ได้ดำเนินการจัดซื้อสุกรมีชีวิตจากสมาชิกเพื่อนำมาฆ่าแล้งที่โรงงานบ้านค่ายหมูสด ๔,๗๗๙ ตัว ร้อยละ ๓๕.๔๐ ของเป้าหมาย ๑๓,๕๐๐ ตัว

๒) การจัดซื้ออาหารสัตว์ สหกรณ์ได้ดำเนินการจัดซื้ออาหารสัตว์มาจำหน่ายให้แก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ๒๘๐.๓๒ ตัน ร้อยละ ๕๓๐.๙๐ ของเป้าหมาย ๕๒.๘๐ ตัน โดยใช้เงินจากกองทุนและเงินหมุนเวียนของสหกรณ์

#### ๒.๓ จังหวัดตราด

การจัดซื้ออาหารสัตว์ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรและการปศุสัตว์ตราด จำกัด ได้ดำเนินการจัดซื้ออาหารสัตว์มาจำหน่าย ๑๘๖.๒๐ ตัน ร้อยละ ๕.๑๗ ของเป้าหมาย ๓,๓๗๕ ตัน

### ๓. ปัญหา

๓.๑ จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากการก่อสร้างศูนย์อาหารสัตว์ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาคารและวัสดุการก่อสร้างหลายรายการ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกองทุนปรับโครงสร้างฯ ให้ปรับเปลี่ยนตามที่สหกรณ์ฯ เสนอมา เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ โดยได้มีการประมูลและได้ผู้รับจ้างแล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำสัญญาจ้าง ในส่วนของกิจกรรมการก่อสร้างศูนย์จำหน่าย และเคาน์เตอร์จำหน่ายสุกร ยังไม่ได้ดำเนินการ เพราะเป็นการก่อสร้างที่ต่อเนื่องกัน

๓.๒ จังหวัดตราด การก่อสร้างบ่อหมักชีวภาพ ไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างได้ เนื่องจากอยู่ระหว่างการปรับพื้นที่ คาดว่าจะก่อสร้างได้ประมาณเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๕

### ๔. ข้อคิดเห็น

๔.๑ กองทุนฯ ควรมีมาตรการหรือแนวทางในการติดตามเร่งรัดหน่วยงานที่ได้รับเงินจากกองทุนฯ ให้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานที่เสนอมา เพื่อให้การใช้เงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๔.๒ ในส่วนของกิจกรรมการพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงสุกรของสมาชิกสหกรณ์ การก่อสร้างบ่อหมักก๊าซชีวภาพประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก กองทุนฯ ควรหารือกับสหกรณ์ในการพิจารณาพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างบ่อหมักก๊าซชีวภาพ

## โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าสุกร ของสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรอุตรดิตถ์ จำกัด ปีที่ ๑

### ๑. สารสำคัญของโครงการ

**๑.๑ วัตถุประสงค์** เพื่อพัฒนาการเลี้ยงสุกรทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีต้นทุนการผลิตต่ำลง เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ภายใต้ข้อตกลงเปิดเสรีทางการค้า และพัฒนาการตลาดสุกรมีชีวิต และเนื้อสุกรที่ผลิตทั้งระบบให้ตรงถึงผู้บริโภค และเพื่อให้การบริหารงานของสหกรณ์ เป็นระบบการบริหารจัดการที่ดีครบวงจร

**๑.๒ เป้าหมาย** เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร และสมาชิกสหกรณ์สามารถลดต้นทุนการผลิตสุกรลงได้ โดยเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕ และมีรายได้จากการจำหน่ายสุกรเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕

**๑.๓ ระยะเวลาดำเนินการ** ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๖๑

**๑.๔ หน่วยงานรับผิดชอบ** กรมส่งเสริมสหกรณ์

**๑.๕ งบประมาณ** จำนวน ๗,๐๙๗,๖๐๐ บาท (ปี ๒๕๕๕ จำนวน ๔,๔๘๖,๙๐๐ บาท)

### ๒. ผลการติดตาม

**๒.๑ กิจกรรมฝึกอบรมการเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงสุกร** ดำเนินการฝึกอบรมสมาชิกผู้เลี้ยงสุกร จำนวน ๓๐๐ ราย แบ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์ ๘๐ ราย ร้อยละ ๔๐.๐๐ ของเป้าหมาย ๒๐๐ ราย เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรทั่วไป ๒๒๐ ราย ร้อยละ ๒๒๐ ของเป้าหมาย ๑๐๐ ราย สาเหตุที่สมาชิกสหกรณ์ เข้าร่วมการฝึกอบรมมีจำนวนน้อยกว่าเป้าหมาย เนื่องจากสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้เลี้ยงสุกรรายย่อย เมื่อราคาสุกรตกต่ำก็จะเลิกเลี้ยง ในขณะที่เกษตรกรทั่วไปเข้าร่วมอบรมจำนวนมาก และมีความสนใจจะเลี้ยงสุกรเป็นอาชีพเสริม ต้องการทราบวิธีการเลี้ยงสุกรหลังอบรมจึงจะสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ได้

**๒.๒ กิจกรรมศูนย์การผลิตอาหารสัตว์ครบวงจร**

๑) ดำเนินการจัดซื้อวัตถุดิบผลิตอาหารสัตว์ จำนวน ๑๕๔ ตัน ร้อยละ ๘.๕๖ ของเป้าหมาย ๑,๘๐๐ ตัน เป็นเงิน ๒,๐๒๑,๕๓๓ บาท หรือร้อยละ ๒๐๐.๕๔ ของเป้าหมาย ๑,๐๐๘,๐๐๐ บาท โดยสหกรณ์ใช้เงินที่ได้กำไรจากการขายวัตถุดิบมาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการจัดซื้อวัตถุดิบขายต่อไป

๒) การจัดซื้อแม่พันธุ์สุกรพันธุ์ดี ดำเนินการจัดซื้อแม่พันธุ์ทดแทน ๔๐ ตัว พ่อพันธุ์ ๓ ตัว เป็นเงิน ๓๕๑,๐๐๐ บาท หรือร้อยละ ๕๘.๕๐ ของเป้าหมาย (๖๐๐,๐๐๐ บาท)

๓) การจัดซื้ออุปกรณ์สำนักงานและอื่น ๆ โดยดำเนินการใช้เป็นทุนหมุนเวียนซื้อขาย เวชภัณฑ์ วัคซีน และวัตถุดิบผลิตอาหารสุกร เป็นเงิน ๔๕,๘๐๕ บาท ร้อยละ ๘.๓๓ ของเป้าหมาย (๕๕๐,๐๐๐ บาท)

๔) การขยายเขตไฟฟ้าพร้อมหม้อแปลงไฟฟ้า ๓ เฟส ดำเนินการขยายเขตไฟฟ้าพร้อมหม้อแปลงไฟฟ้า ๓ เฟสแล้ว เป็นเงิน ๗๑๖,๓๖๒ บาท ร้อยละ ๙๖.๕๔ ของเป้าหมาย ๗๔๒,๐๐๐ บาท

๕) การซื้อรถดักอย่างขนาดเล็ก และรถบรรทุก ๖ ล้อ อยู่ระหว่างดำเนินการขอใช้เงินจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

### ๓. ผลการติดตามการดำเนินงานในพื้นที่

จากการติดตามในพื้นที่ระหว่างวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๕๕ – ๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้สอบถามเกษตรกรที่ได้รับการอบรมจำนวน ๓๔ ราย สรุปข้อคิดเห็น และความพึงพอใจดังนี้

๓.๑ ด้านการฝึกอบรม พบว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมเกษตรกร ร้อยละ ๕๙ มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสุกรในระดับน้อย และร้อยละ ๔๑ มีความรู้ในระดับปานกลาง โดยหลังการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นในระดับมาก ร้อยละ ๕๖ ที่เหลือร้อยละ ๔๔ มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

๓.๒ ด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เกษตรกรร้อยละ ๗๗ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ปานกลาง ที่เหลือร้อยละ ๒๒ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้มากโดยเฉพาะหลักสูตรการกำจัดและการใช้ประโยชน์ของเสียจากฟาร์มสุกร สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มาก ร้อยละ ๕๓ โดยหลังอบรมจะทำน้ำสกัดมูลสุกรเพื่อใช้เป็นปุ๋ยในนาข้าวของตนเอง ซึ่งเป็นการลดต้นทุนได้อีกวิธีหนึ่ง

๓.๓ ด้านการนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดให้ผู้อื่น เกษตรกรร้อยละ ๓๐ สามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ในระดับมาก โดยเฉพาะหลักสูตรการปฏิบัติเลี้ยงดูสุกรเพื่อการผลิตสุกรที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และร้อยละ ๖๕ สามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบได้ในระดับปานกลาง ซึ่งกระทำไม่ได้ไม่ยากหากปฏิบัติตามหลักวิชาการ โดยต้องเอาใจใส่เลี้ยงสุกรให้ได้รับคุณค่าทางอาหารอย่างครบถ้วนตรงตามความต้องการของสุกรแต่ละระยะ เพื่อให้สุกรมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และปราศจากโรค

๓.๔ ความพึงพอใจต่อการให้บริการฝึกอบรม พบว่าเกษตรกรร้อยละ ๙๘ มีความพึงพอใจต่อการให้บริการฝึกอบรมในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริการให้ความรู้ ด้านวิทยากร และด้านอำนวยความสะดวก พบว่า เกษตรกรทุกรายมีความพึงพอใจต่อวิทยากรที่ถ่ายทอดความรู้ในระดับมาก ทั้งด้านความรอบรู้ของวิทยากร วิธีการนำเสนอที่สอดแทรกประสบการณ์จากการเลี้ยงสุกรในฟาร์มทดลองของสถาบันสุวรรณวาลจากลิกิจฯ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ซักถามและตอบชี้แจงข้อซักถามได้อย่างชัดเจน

### ๔. ปัญหา

จำนวนสมาชิกที่เลี้ยงจะผันแปรไปตามผลประกอบการ หากช่วงใดผลประกอบการดีมีกำไร สมาชิกก็จะเลี้ยงสุกรต่อ แต่หากผลประกอบการไม่ดีประสบภาวะขาดทุน สมาชิกก็จะเลิกเลี้ยง ทำให้สหกรณ์ไม่ทราบจำนวนสมาชิกผู้เลี้ยงสุกรที่แท้จริง ซึ่งสหกรณ์เกรงว่าหากสั่งซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์มาจำหน่ายในปริมาณมาก จะมีปัญหาการจัดเก็บวัตถุดิบในสต็อกภายหลัง

### ๕. ข้อคิดเห็น

สหกรณ์ควรวางแผนดำเนินการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจำนวนสมาชิกของสหกรณ์ โดยแยกตามประเภทของการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน และช่วงใดเกษตรกรเลิก/เริ่มเลี้ยงใหม่ควรมาแจ้งให้สหกรณ์ทราบทุกครั้ง เพื่อสหกรณ์จะได้สามารถบริหารจัดการโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น